

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOWENSTWO.

WYDÁWAN

OD

KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ PRAŽSKÉ
KONSISTOŘE.

ŠESTÝ ROČNJ BĚH.

SWAZEK TŘETJ.

W PRAZE 1833.

W KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ KNIHTISKÁRNĚ, ŘJZENJM
WÁCLAWA ŠPINKY.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Προς Θεσσαλ. Α. V. 21.

I. POGEDNÁNĀJ.

1. O přjprawě na kázanj.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře w Křešicjch.

Wše, což kněz bére před sebe, prw než na kázatedlnici wstupuge, slowe přjprawa na kázanj. Kterážto přjprawa že potřebna gest, a gakby se konati měla, wšj možnau krátkostj tuto oznámjm.

I.

Nikdo nemluw, žeby mu nebylo možná, na každé kázanj náležitě se přjprawiti. Každý zagiště wj, kdy mu hlásati bude, a protož času swého tak užjwati může, by mu mnoho hodin k přihotowenj se na kázanj zbýwalo. Obyčegně každý toliko gednau w témdni hlásá, a protož na řeč, kterauž mu w neděli bude konati, celý týden mysliti může. Nikdy se tolik pracj duchownjmu pastýři nahrnauti nemůže, by sobě uprostraniti nemohl, aby mu dostatečného času k přjprawě na kázanj nezbywalo. Chtjcmu opravdowě všecko gest možno.

* *

Strog se na kázanj wedlé možnosti, uwidjš ale, že welmi mnoho w přjčině této postaweno gest w moci twé. I přjprawa na kázanj gest práce, a sice tak důležitá, že wymjnjm-li mši swatau, posluhowánj swátostmi a některé giné poswátné služby, každá giná práce gj ustaupiti musj. Komu nenj možná na dlauhau řeč se připrawiti, připraw se na krátkau; kdo se však ani na skrowné kázanj připrawiti nemůže, raděgi nehlásey, anebo w nuzné potřebě čti něco výborného ke vzdělánj wěřejjch.

Na každý čin, na kterémž mnoho záležj, mnohau péčj se připrawowati máme. Práwnj zástupce, mage stranu swau před saudcem austně hágitá, pečliwě se na všecko wyptává, do zákonů nahlédá, a wážj na mysli swé, gakby odporné straně neyplatněšj odbog činiti mohl. Dobrý kněz i ke mši swaté mysl swau strogj, a neopowážuge se, s rozlezlau myslj a s chladným srdcem přistaupiti k oltáři. Zdaliž ale i kázanj k mnohowážným, weledůležitým činům nepatrj? Nenj-li každé okamženj, gež duchownjmu na kazatelně gest tráviti, drahé a wzácné? Mluwj kazatel o neyswětěgšjch prawdách; mluwj o wěcech, na gegichžto známosti a ostrjhanj i wěčné blaho člowěka gest postaweno. Tau přjčinau se k přednášenj gich se wšj možnau pilnostj hotowj, a gde-li i w skutku s nemalým bohatstwjm hlawy a srdce na kazatelnu, tedy předce s gakausi swatau báznj na ni wstupuge. Toliko lehkomyslnj, wznešeného důstogenstwj swého nehodnj, a abych prawdu powěděł, toliko boha-

prázdnj kněžj bez dokonalého připrawenj o neydůležitějšjch potřebách lidských, o swatoswatých věcech mluwiti se ošmělugj. Mluwjce bez přjrawy, mluwj neurčitě, zatměle, bez slušného pořádku a nedůwodně. Mluwenj gegich gest tak cha-trno, že gjm weškeré náboženstwj w potupu a lehkost uwozugj.

Kázanj gest hlawnj a gediný prostředek k oswjcenj obecného lidu. Neb ke čtenj lidé wětšjm djlem málo knih, málo času, málo i způsobnosti magj. Gestliže tedy i kázanjm swětlo maudrosti křesťanské k nim nepřicházj: zůstawagj bez potřebné známosti wjry, a nenj pak diwu, pustne-li srdce gegich, a málo-li ctnosti, málo-li pokoge a prawého blaha w žiwobytu gich se spatřuge. Tau přjčinau swědomitý kněz náramně mnoho na kázanj zawazuge, a všecek se na to wynakládá, by každau řečj swau posluchatele swé o něco maudřejšj, lepšj a blaženějšj učinil. — Toliko kázanjm duchownj pastýř ne na gednoho, nýbrž na sta, na tisjce blahočinně můž působiti. Slowo, s kazatełnice mluwené, nepatřj k gednomu, nýbrž ke všechněm wůbec. Walné množstwj lidu má kazatel před sebau, a všecky, všecky napořád má w moci swé, všecky wzbuditi, oblomiti a nakloniti může k tomu, což sám za neylepšj uznává. Množstwj dobrých, poučenj a wzbuzenj žádostiwých lidj se na kázanj scházj. Wše, což kazatel mluwj, wolně a ochotně přjgjmagj, a gaau ta dobrá, wýborná země, w kteréž se každé seménko

rozkošně ugjmá, a stonásobnj užitek přináťj. Za tau přjěinau dobrý kněz o to pečuge, by nekázal lec-gaks, nýbrž by mluwil swětle, důwodně a proni-ktwě, by žádně slowo geho u wjtr mluweno neby-lo, by každý posluchač geho za pozornost swau hogně byl odplácen, a gedno kázanj chuť k po-slauchánj druhého w něm wzbuzowalo. Možná-li ale, by i nepřiprawený kazatel posluchačům swým zadostj učinil? Možná-li, bez dokonale přjprawy kázati tak, by se rozum posluchačů otwjral, a srd-ce gich bylo pohnuto?

Žádnýť pak mi nenamjtey, že si katoljci naši wyučowánj wúbec mnoho newážj, a že gich málo na kázanj přicházj. Náležitě přjprawenj, oswjce-nj a wraucj hlasatelowé slowa Božjho množstwj po-sluchatelů na kázanj swoge wábj a táhnau. Ne-dbá-li který lid o kázanj, zagisté i duchownj zpráw-ce geho malé o to má dby, by kázanj geho byla na neyweyš prospěšná. Owce nerády poslauchagj, pastýř pak nerád mluwj. Špatné kázanj nestogj za poslauchánj. Nemůž pak kazatel než bjdně a špat-ně kázati, gestliže dříjwe rozumu, paměti a srdce swého wšj možnau pjlj k hlásánj Božjho slowa ne-přistrogil. — A by i kazatel málo měl posluchačů, nesmjť proto nedbalým býti kazatelem. Gestliže toliko některým, ba i gednomu toliko prospěl; ká-zanj geho nikoli marno nebylo, a stáloť owšem za práci, kterauž na ně gest wynaložil. Ježjś Kri-stus u studnice Jakobowy gedinau Samaritánku wy-učowal, a ačkoli ustal na cestě, nicméně w prodfe-

nám se s nj objránj welikau rozkoš nalezl. Rozsě-
wač wj, že se každé seménko, padagjcj z ruky ge-
ho, neugme: proto však předce bedliwě rozsjawá
semeno swoge, a sice to neywybornějšj a neylepěj.

Přjprawa na kázanj gestí i kazateli samému
welmi prospěšná. Wyučowánjm giných sámť sebe
wyučuge. Když wěc, ó kteréž w kázanj gednati
zamyslil, pilně wážj, a na mysli swé rozpáčj a pře-
mjťá; když přemýšlj, gakby hlawnj některé pomy-
sly určitě, swětle a wygádřeně wyslowil; když
skaumá, wážj a čjtá důwody, gimížby každau pro-
powěděnau prawdu upewnil a potwrdil; když vše-
cko, což posluchačům na rozum a na srdce podati
mjnj, w náležitý pořádek sestawuge, tak aby gedna
částka přirozeným během plynula z druhé: sám se-
be wzdělawá, cwičj se w prawidelném, zdrawém
přemýšlowánj, otwjrá a obohacuge vlastnj rozum
swüg, a náboženské prawdy gako w tuk a krew
wlastnj duše swé obracuge. Kazatel dobře přjpra-
wený, s dobrým swědomjm a s potřebnau dowěrnos-
stj k sobě samému na kazatelnu vstupuge, a když
pak zwěstuge swaté prawdy, hlásáť netoliko giným,
nýbrž i sobě samému, i sebe samého rozněcuge, tě-
šj, sjlj a w sličných úmyslech potwzruge.

Kazatel se na každé kázanj swoge i proto be-
dliwě přjprawowati má, poněwadž aspoň půl ho-
diny w gednom kuse a bez přetrženj mluwiti musj.
Nechwáljmť kazatelů, kteréž kázanj swoge prota-
hugj tak, že druhdy přes hodinu hlásagj. Slabý
duch obyčegných posluchačů prodleným kázanjm

umdléwá, a mysl gegich až k. nechutenstwj. býwá přesyčena. W zimě, špatně gsauce oděti, w dlanhém kázanj křehnau, w létě ale, gsauce upracowáni, i bezděky spáti začjnagj. Nicméně těžká gest wěc, i půl hodiny, ba i čtwrt hodiny toliko — o něgaké náboženské prawdě platně a aučiniwě rozprávěti. Potřebj k tomu, by kazatel wěcko na myslj dobře měl uspořádáno, a rozum, paměť a srdce geho beze wšeho násilj konali službu swau. — A která medle kázanj obyčegně nad náležitost býwagj dlauhá? Ta zagisté, na kteráž se duchownj řečnjkové málo připrawowali. Nepřiprawený kazatel, začaw mluwiti, newj, až dokud by mluwiti měl; z gedné wěci skáče na druhau, a nechutné mluwenj swoge k žádnému konci přiwěsti nemůže. Mnohý kazatel sice tak zásobenau má hlawu a srdce tak bohaté, že ho wnitřnj swětlo, moc a ohně násilně pudj a táhnau. Probudil-li se duch geho, newj, kdyby měl mluwenj swoge zastawiti. Posluchači ho sice s rozkošj poslauchagj, a on sám w žiwé, horké práci swé ani neznamená, gak dlauhoby giž mluwil. A wšak právě pro wnitřnj bohatstwj swé a pro welikau žiwost a ohniwost ducha swého pilně se na každé kázanj swoge připrawowati má, aby se w nebezpečenstwj newydal, přjliš žiwě, prauďně a ohniwě hlásati, a přjliš dlauho zůstati na kazatelně.

Dobré kázanj těžká, přetěžká gest práce. K dobrému kázanj, kteréž poslaucháčům gasné swětlo rozswěcuje, a hluboko gim sáhá do duše, náramně

mnoho wtipu, důmyslnosti, uměnj a cwičenosti náležj. Pilně bez pochyby pracugj, kdož kázanj swá na swětlo dáwagj. Nicméně i tištěná kázanj z wětšjho djlu welmi gsau nedokonalá, a málo poskytu-gj srdci, rozumu pak tjm méně zadosti činj. Mnohá tištěná kázanj tjm méně mysl spokogugj, čjm dychtiwěgi poučenj a probuzenj w nich wyhledá-wá. Toby však nikoli nebylo možná, kdyby se dokonalé kázanj lahko dalo utworiti. Nenj-li ale žádně o tom pochybnosti, že welmi těžko gest, s wžitkem posluchatelů kázati: na gewě ležj, že přípravj na kázanj welice gest potřebj, a že to gest hrozná opowážliwost, bez připrawenj i někdy toli-ko na kazatelnu wstupowati. Kteřž nemagj wý-tečných darů ducha, hogněho uměnj, weliké w přemýlenj moci a hbitosti, a obzwlastnj wýmluwno-sti: ti se snad nikdy nad potrebu a náležitost na kázanj swá strogiti nemohau. A však přípravj této i kněžjm bohatě nadaněho ducha gest potřebj. Mohauť sice rychlegi odhodlati se ke wstaupenj na kazatedlnici, nežli ginj méně wtipnj a umělj: ale bez přípravj i oni nikdy kazatelský auřad konati nemagj.

Prawda sice gest, že mnohý gasně, důkladně, gemně a probuditedlně hlásá i bez weliké přípravj. Obzwlastnjm gakýms kazatelským nadšen gest duchem, a gakž řjkagj, wšecko mu gde samo od sebe. Nicméně gisto gest, kdyby náležitě připrawenj wystupowal na poswátnau stolici učitelškau, žeby kázanj gehu welmi lepšj a prospěšněgšj býwala.

Wšickni hodnj a horliwj pastýřowé dachownj i z vlastnjho zkušenj wědj, že každé kázanj tjm lepšj a wúčinku swém tjm mocněgšj gest, čjm pilněgšj mu předeslána byla přjprawa. Protož také s nemalau pilnostj na každé kázanj se hotowj, a owšem za weliký by sobě počjtali hřjch, kdyby i gednau toliko bez přjprawy kázali.

Na knězi, s kazatedlnice mluwjcjm, snadno se poznati může, slušně-li se k řeči swé uzpůsobil, čili gi bez přjprawy a gako na zdařbůh koná. Připrawený kazatel i w obličegi swém zwláštnj gakýs přjgemný a welebný má ráz. Řeč geho má určité thema, prawé rozwrhy a logický pořádek. Mluwj swětle a důwodně, a ačkoli řeč geho nenj bez horka a pronikawosti, nicméně obzwláštně k rozumu gest obrácena, a saudnost posluchatelů zaměstknáwá tak, že stále s kazatelem myslj, a zdá se jim, gakoby z vlastnj hlawy gegich mluwil. Připrawený kazatel wážně mluwj a středným hlasem, gakoz i hnutj těla geho mjrno gest a počestno. Celé kázanj geho w stegné mjře a wáze od počátku až do konce trwá, a má swau obzwláštnj přjgemnau plynutost. Tomu na odpor nepřiprawený kazatel sobě počjtná. Z počátku gest chladný, suchý, galowý a nechutný; nutj se pak, křičj, násilně se pohybuje, a kázanj geho potom teprw žiwosti nabýwá, když se krew geho poněkud zpěníla, a rozdrážděné tělo ducha wzbudilo a napnulo moci geho. W řeči geho nenj náležitý pořádek, a newidj se, gakby se wše, což mluwj, k gednomu a témuž kon-

ci schylovalo. Nerozpráví o tom, o čemž sljbl mluwiti, nýbrž giž na to připadá giž na ono, a co měl gen krátce a gako w běhu dotknauti, to široko rozkládá. Zapomjná se a zagiká, a celá řeč geho gest gako hranatá, drsnatá a rozsekaná. Poněwadž mluwj bez potřebné rozvahy: mluwj neurčitě a všedně, a často i nesmysl vychází z ust geho. Bych všecko w krátkých slowjch powěděl, když kazatel žwe a pleská, když silně křičj, když gako zápasnjik tělo pohybuge, když newyhljžj gako rozumný člo-wěk, nýbrž gako potřeštěný a smyslem pomiauý: gistým to gest znamenjm, že bez příprawy na ka-zatedlnici wystaupil.

Aby pastýř duchownj w určité časy hlásal, k tomu negednjm prostředkem dohnati se může; aby ale dobře hlásal, a na každé kázanj náležitě se při-prawowal, to se nižádnau měrau wnutiti nedá. Příprawa na kázanj swědomj gednoho každého gest ostawena, a protož těžce z toho gednau všewědau-cjmu saudci odpowjdati budau, kdož bez příprawy kdzati mjwali obyčeg. By každý s rownau kázal do-konalostj, nemůž se od každého žádati: od každé-ho však se žádati může, aby se na kázanj bedliwě připrawowal; což činj-li w skutku, aspoň zadosti či-nj vlastnjmu swědomj swému, a žádné winy na se-be newodj. Nepřiprawený kazatel se stydětí mus-j, an na kazatelnu wstúpuge, a když pak špatným, nechutným kázanjm zřegmý dáwá důwod nedban-liwosti swé, tjm samým dáwá lidem weliké pohor-ženj, a nenj diwu, málo-li k němu magj wážnosti a

důvěry. Přjslowně sice, ale právě se řjká, že kdož bez přjprawy wstoupil na kazatedlnici, s hanbau s kazatedlnice sstupuge.

Předloženj až posud důwodowé zřegmě ukazuj, že kazatelowé wůbec gsau dlužni, na kázanj swá pečliwě se strogiti. Nynj geště dokládám, že tato powinnost obzwláštňě k českým kazatelům patřj. Kdo gazyka, kterýmž mu gest hlásati, nemá w moci swé: nižádnau měrau o tak wznošených a swatých prawdách, gakož gsau prawdy nábožen-ské, dosti swětle, důstogně a tkliwě mluwiti nemůže. Kde gest nedostatek slow, tu gest i nedostatek pomyslů. Gižť pak gisto gest a zkušeno, že málo který české řeči takowau má wědomost, by o každé wěci dosti obratňě, wygádřeně, čistě a šlechetně mluwiti mohl. Což sice gest welmi bolestno, ale nikoli podiwno. Němci se hned z mládj gazyku swému učj, nicméně i němečťj kazatelowé, chtjce gasně a ušlechtilě mluwiti, namáhati se musěj. Čěšťj ale kazatelowé odporným nám ostudem tak byli nešťastni, že se we školách všemu spjše naučiti mohl, než řeči otoowské. Duch řeči německé odporen gest duchu gazyka českého: a však hned z mladosti swé právě němčině učiti se museli. Za tau přjčjinau to žádnému spo-diwenj býti nemůže, že ubozj Čechowé na negednom mjstě kázanj poslauchati masj, plná nzkých, pouličných wygádřenj, kázanj napolo německá, a tjm samým i nemotorná, kázanj beze wšj chautky. Wšickniť gsmě se po mnohá léta la-

tině učili: zdaž by nám ale nebylo velmi praeno a těžko, kdyby kázanj naše měla býti latinská? Gak tedy možná gest, by Český kazatel hlásal náležitě česky, an se wnižádné škole česky mluwiti neučil? Poněwadž ale kazatelům našim nikoli dowoleno nenj proto, že se we školách češtině nenaučili, špatně, nechutně a daremně kázati: protož se na kázanj swoge s dwogitau pilnostj hotowiti musj. Obzwláštne gsau w swědomj swéma zawázání, wúbec neunawenau pilnostj ljbezne ot-cowské řeči se učiti. Chtj-li však w známosti České řeči žádaucjho učiniti prospěchu: nenj na tom desti, by toliko grammatiku několikráte přečti, nýbrž potřebj gest, na neyweyš potřebj, aby bedliwě čjtali staré knihy České, z nowých pak obzwláštne ty, genž dobrau psány gsau češtinau. Kdo zagisté biblj swaté, gakéhokoli wydánj, a množstwj giných, podobně psaných knih, opět i opět nepředeťl: nikoliwěk se nehonos, že se řeči materské dokonale naučil.

II.

Gak se giž kazatel na kázanj swoge připrawowati má? — Wšelikým se to djti může způsobem. Gáť tuto některá toliko obecnějšj prawidla hotowenj se na kázanj pokládám.

1. Časně se kazatel na kázanj připrawug. Gest, liže mu w přjštj neděli gest kázati, giž w ponděljzawěni přemýsleti, o čem budaucj neděli s kazatedlnice mluwiti budeš. Frant. Volkmar Reinhard, bywšj krá-

lowský kazatel w Drážďanech, pro kázanj swoge wůbec welikého slowa gest dosáhl; ale také wehni pečliwě, a sice ne pozdě teprw, nýbrž w čas na každé kázanj se připrawowal. O tomž zde mjsto męgte vlastnj slowa geho: „Hned z počátku kazatelského úřadu swého pewně a nepohnutě gsem se na tom ustanowil, abych wypracowánj swých kázanj nikdy až na poslednj čas neodstrčil, nýbrž co budu moći neydrjwe před sebe brał. To mně negednjm obyčegem bylo prospěšno. Nikdy gsem se báti nemusil, že mi bez přjprawy a gakž rjkagj, ex tempore, mluwiti bude. Připrawen gsem byl na každou přjhodu, a žádná nenadálá překážka, žádná práce, žádná churawost u přjčině nebyla, bych nepřiprawený hlásati musil. Při tomto obyčegi gsem nikdy nebyl přinucen kwapně pracowati, a wždy mi zbýwalo času, bych některá kázanj buď zauplaa anebo we zvláštnjch stránkách několikráte předělati mohl.“ Reinhard's Geständnisse seine Predigten und seine Bildung zum Prediger betreffend. 2te Aufl. Sulzbach 1811. S. 78. 79. Prawda sice gest, že se kazatel i w poslednj den na kázanj swé dostatně připrawiti může, a že duch geho gest tjm žiwějšj, gádrnějšj a ku práci způsobnějšj, čjm bližšj gest hodina kázanj. A však někdyť ho práwě w tom poslednjm čase, kterýž mu ku přjprawě pozůstává, něco zagjti a tak zaneprázdniti může, že pak i bezděky nepřiprawený na kazatedlnici wystaupiti musj. Máš-li obyčeg, na kázanj, kteréž w neděli mjti budeš, teprw w sobotu se strogiti: tedy se

dřjwe, začna od pondělka, aspoň z částky k tomu hotowiti můžeš, a sice téměř beze wěj práce. Přečti pozorně ewangelickau perikopu přjštj neděle, ober a ustanow si přjhodně thema, učiň logické rozwrhy, a když na lůžku, na procházce anebo sic ginde máš prázdne gakés okamženj, o věci, o kteréž hlásati budeš, přemýšleg. Tjm způsobem tobě welmi mnoho pěkných pomyslů připadne, a o čemž si hlásati umjnil, to se ti wywinutěgi a zřetedlněgi před oči postawj. Až se posléz opravdowěgi začneš pripravowati, přjprawa tato bude welmi snadná, a všecko se gako samo sebau podáwati bude. Mandrý P. Gilgj Jais toto důmyslné poznamenánj učinil: „Přišel-li kazatel po kázanj, kteréž se mu dobře powedlo, domů, a gestli, gak řjkagj, gestě stogj w ohni: tedy k rozwrženj nasledugjčjho kázanj neyzpůsobněgšj býwá. Má-li hlawnj pomysly a částky kázanj swého giž w hlavě: tedy důwody, pohnůtky, přjklady a giné k dalsjmu rozvodu kázanj přjležitě věci samy sebau gemu na mysl přjgdau. Nechať gen všecko rychle na papjr házj, a coby k prwnjmu a co zase k druhému djlu náleželo, spěšně znamená. Pak potom všecky tyto myšlénky — scopas dissolutas — snadno w pořádek uwěsti a spolu swázati moci bude.“ *Bemerkungen über die Seelsorge. Salzburg 1817. S. 107.*

2. Celá některých kazatelů přjprawa na kázanj záležj w tom, že magjce gakauž takauž zásobu psaných kázanj, některé z nich wybjragj, a opět přednášegj. Nečeljmě proti tomu, by se některá,

zvláště lepěj : kázanj někdy opět nepřednášela. Neb pročby se opět i opět přednáseti nesměla ? Zdalíž to posluchatelstwu w diwadle býwá protiwno, když se některé powedeněgšj diwadelnj kusy opět i opět, a druhdy i brzo po sobě, provozugšj ? Pročby se na některé swátky panny Marie o gedné a též věci wjckrát gednati nesmělo ? Nenj-li dokonce potřebj, bý se o některých hlawněgšjch věcech častěgi mluwilo ? Možná-li, by siktěrý posluchač kázanj dlouhý čas pamatowal, a podržel-li ge i w skutku w paměti, pročby se mu věci, gednau giž slyšané, opět předkládati nesměly ? Nechei však tjm lenost některých omlauwati a hágiti. Pokud kněz pracowati může, pracug, a užjwá-li kázanj, kteréž giž gednau přednášel, užjwey ho gediné z nuzné potreby, teprw po několika létech a s takowými proměnami, by se aspoň některými přjdwky, neb alespoň mluwau nowé býti zdálo.

3. Ginj magj obyčeg, kázanj swých nepsati. W hlavě toliko ge tworj, a což ginj kladau na papjr, to oni toliko rozgjmagj a ustanowagj na mysli swé. Možnáť gest bez odporu i beze wěho pjsma wybórné činiti kázanj. Mnohý zagisté i slowa nepjše, nieméně důkladně, ljbezně a pohnutliwě hlásá. Řeč extemporizowaná přjmo a čisto z myšl wyehánj, nenj přjliš strogná a učená, nýbrž přirozeným tokem se nese, a negednau mnohem pochopněgšj a dogjmwěgšj gest, nežli pečliwě napsaná. Kazatel, ex tempore mluwjčj, wokrěgi a swobod-

něgi můž myslj swau pracowati, a hledě s wyso-
kého stanovistě swého na poslauchatele, často we-
twáti gegich džtá, čemužby nerozuměli, a co ge-
těšj a zagjmá, a při čem by se déle zdržeti měl. Ne-
bud o tom pochybowáno, že se swobodným mlu-
wenj mysl plněgi rozwinage a srdce zahřjwá.
Kazatekům swobodně mluwjcm i zkušenj m zná-
mo gest, že jim neyspanilejšj myšlénky teprw na
kazatelně přicházegj, a žeby negedno gegich ká-
zanj za přjklad slaužiti mohlo, kdyby ge někdo
tak psal, gak ge přednášegj. Nicméně se tento
obyčeg nehodj všechněm, gakož pak mnohý, genž
po krátkém přemyslowánj gde na kazatedlnici, ne-
chutně mluwj a mjsto drahého slowa Páně plewy
předkládá a bjdnau hatlaninu. Zprwopočátku žá-
dný se opowážowati nemá mjtí kázanj, kteréhož
pilně nenapsal, a zpaměti se nenaučil. Neb nále-
žj k tomu dlauhé, welmi dlauhé cwičenj, by kdo
byl w stawu dobře a s hogným užitkem kázati, an
kázanj swoge w mysli toliko počal a uzpůsobil. Ná-
ležj k tomu i obzwláštj darowé ducha, obzwlášt-
nj wtíp, obzwláštj uměnj, obzwláštj w přemý-
šlenj sjla a hbitost, obzwláštj známost gazyka.
Kdo po pauhém toliko přemyslowánj mluwiti začj-
ná, musj netoliko wšecky hlawněgěj wěci w mysli
swé dobře uspořádati, nýbrž i gazyk lidu cele mjtí
w moci swé, a toliko o takowých wěcech mluwi-
ti, kterýchž zewrubnau a dokonalau má wědomost,
tak aby se mu wšeccko gako samo sebau podáwa-
lo. Fenelon wyborně hlásal, ač nepsáwal řečj

swých: ale Fenelon měl plné srdce, a vždy byl zvláštjným gakým dobrým duchem nadšen. Nikdy se mu slow a výrazů nedostávalo, an plnost duše své wyléwal. Mnoho-li ale gest kazatelů, Fenelonowi podobných? Swatý Chrysostomus přf tolikéž kázanj swých nepsáwal, a řeči geho wětšjným djem, když gich přednášel, od rychlých pjsařů psány býwaly. Mnoho-li ale kazatelů s njm se rownati může? Kdo gest tak bohatě nadaným řečnjkem, gako on, gako Jan Zlatoustý? A i o řečech swatého Chrysostoma řjci se může, žeby byly dokonalejšj, a žeby w každé z nich alespoň wjce gednoty bylo, kdyby ge byl tak psal, gako k složenj některých swých giných spisů i mysl i pero přiložil.

4. Musj-li který duchownj upřjmně wyznati, že moci geho daleko nesáhagj, a že se na hláwu a na gazyk swůg bezpečiti nemůže: nedobřeť o všem a proti swědomj swému gedná, nepjše-li kázanj swých. Neb práwě tjm se lehko od předsewzetj a aukolu kázanj swého vzdaluge, k omrzenj posluchatelů gednu a tuž wěc bez potřeby opáčj, a w marné, galowé digressj se wydává. Zkušenjmt gest prokázáno, že neywybornějšj kazatelowé bedliwě pjšj řečj swých, a že toliko z nauze, toliko někdy pauhým rozgjmánjm na kázanj swá se přprawugj. Spisowanj kázanj nenj tak weliká práce, by kněžj k nj přjležitosti a času neměli, a při tom práce gest tak důležitá a prospěšná, že gi každý rád a ochotně podnikati má. Přemyšlowánjlépe

se dařj, když se všecko klade na papjr, každý pomysl se gako u wazbě držj, a patrno gest, gak gedna wěc za druhau nasleduge, a swětla a moci gedna druhé dodává. Wpsaném toliko kázanj se všecko ostře a určitě ustanowiti, práwě spořádati, pewně w rozkošný celek spogiti, a wlastně a uslech-tile wyslowiti může. Kdo napsal kázanj swé, bez-peďně gji může na kazatedlnici, gist gsa tjm, že se nezapomene, a že kázanj gehu w lehkém, při-rozeném, stegném toku od počátku až do konce poplyne. Napisowánjm kázanj kněz sám rozam swüg ostřj, srdce wzdělává, mluwiti se učj, a k přednásenj důwěrnosti nabýwá. Welice pochybu-gi, by kněz čas, na spisowánj řečj swých wynalo-žený, giným způsobem lépe tráwiti mohl.

5. A však někdy se i neyhorliwějšjmu pastý-ři dušj přiházj, že kázanj swého psáti nemůže. W této přjpadnosti alespoň wětšj neb menšj roz-wrh kázanj pjsemně buď dělán. Tacjžto rozwrho-wé na prostřednjm gsau mjstě mezi pauze rozmyš-leným a mezi dokonale wypracowaným kázanjm. Kazatel podlé rozwrhu mluwjcj swobodnau sr-dečnostj mluwiti může, při tom však gest ugištěn, že se od cesty swé w zápolj nezaběre, a že nižadné hlawnj a důležité wěci mlčenjm nepomine. Wj, z kolika wětšjch a menšjch částek řeč gehu záležj, a gakau cestau, po gakých stupnjch od počátku krá-četi bude až ke konci. Poznamenal si hlawnj wě-ci, definice, sady, důwody, odpory, pohnůtky, wýstrahy, prosby, potěšowánj, přjklady, podo-

* *

benstwj a přechody, gak gedno po druhém nasle-
duge, o tom přemýšlowal, to dobře w paměti swé
usadil, ostatnj pak wšecko k ustnjmu přednásenj
zanechal. Negeden zwláště důwtipněgšj a cwič-
něgšj kazatel neylépe hlásá, hlásage podlé pjsem-
ného nastjněnj a náwrhu. Tento wšak obyčeg ni-
koli se wúbec chwáliti a za prawidlo wystawiti ne-
múže. Neb kdo u wážnosti má slowo Božj, kdo
si wáží posluchačů swých a rád jim wšemožně ku
spasenj slaužj; kdo žádá prospjwati w duchownjm
řečnictwjm: nenj tjm spokogen, w krátkých-li slo-
wech cestu každého kázanj swého poznamenáwá;
nýbrž pokudž gen možno gest, každé kázanj do-
konale pje, a druhdy i na čisto přepisuge, tak
aby se potom kázanjm zwáti mohlo zauplna a ce-
le wypracowaným.

6. Co giž mysliti máme o užjwánj cizjch pra-
cj? Mámt za to, že tištěná kázanj tak gako giné
náboženské knihy k poučenj a k wzdělánj wšech
lidj bez rozdjlu slaužiti magj, kazatelům ale že se
gedno potud hodj, pokudž kazatelské uměnj z nich
wážiti mohau. Z tištěných kázanj chwáljm obzwlá-
štně ta, kteráž gsau wěcnatá, gádrná a skaumagj-
cj rozum cele spokogugj. Neb takowá kázanj
wúbec s prospěchem čjsti se mohau, kazatel ale
wýborných nawrženj k vlastnjm kázanjm w nich
nacházej. Negsem proti tomu, by kněz, obzwlá-
štně z nauze, tištěných kázanj wkládal w mysl a
páměť swau: welice ale pochybugi, by w náramně
welikém počtu homiletických spisů mnoho bylo ta-

kových pracj, by se zauplna a slowo od slowa přednáseti mohly. Domnjám se též, že ani potřeba nenj, by se kazatelům řeči naprosto hotové a wypracované předkládaly. Neb každý má swúg zvláštňj kazatelský zpúsob, každý rád i něco z vlastnjho nábytku swého wynášj, každý rád i z vlastnjho rozumu a srdce swého mluwjwá. Dosti gest na tom, podáwagj-li se gim kázanj, ne cele wypracovaná, nýbrž tak přistrogená, by gich každý za rozwrhy a položenj řečj swých užjwati mohl. Nalézá-li se w nich to, což w každém kázanj gest neyhlawněgšj a neytěžšj, přjležitě thema, dobré rozdělenj, logický chod, důwody a nawrženj podstatných wěcj: tedy ostatnj wšeccko snadno geden každý doplnj. Nic zagisté nenj tak snadné, gako amplifikacj a rozwáděnj. Gá alespoň při wydánj českých homilij a českých swátečňjch kázanj swých k tomu gsem směřowal, aby ge každý Čech s prospěchem čjsti mohl, kazatelowé ale ne giž hotowau práci, nýbrž gen rozwrhy ke kázanjm swým nacházeli, a z gedné řeči mé dvě, abrž i wjce kázanj lehkau pracj uzpúsobiti mohli. Mluwě wšak o užjwánj cizjch pracj, nemohu než vlastnj slowa wýborného Eytha zde položití: „Tištěná kázanj gsau pomoc, kteráž se žádnému zapowědjti nedá. Kdo nemůž choditi na vlastnjch nohách, po berličkách se ohljžj. Štěstj wšak gest, dobrých-li wůdců kdo nalézá. Při tom i pamatowati slušj, že slowné odřjkáwánj cizj kompozicj pracněgšj gest wěc, nežli utwořenj vlastnjho djla. Při užjwánj

cizj práce netrápj se rozum, tjm wjce se ale trápj paměť. Kdo toliko to přednášj, což mu giný pošeptal, řjdko mluwj srdečně a tak, gako když něco čerstwě a žiwotně z wnitřnosti srdce přednášj. Mnohýby nepochybně byl w stawu, přjhodněgi mluwiti, než mluwj kniha geho, kdyby se gensobě samému dowěřowal. Co kdo sám pracuge, to snáze w paměť přicházj. Žádný nesmj podporám přiwykati. Neb někdy nucen gest kázati, an mu času nepozůstává otázati se, coby která kniha prawila.“ (Zerstreute Blätter von einem katholischen Geistlichen. I. Band. Stuttgart und Tübingen. 1826. S. 237 — 238.)

7. Některj kazatelowé řeči swé na kazatelně čjtaj. Starým mužům některým to buď přimínato, nikoli ale mladým, leč gedno u weliké nauzi a potřebě. „Čjsti umjm gá sám,“ prawj sprostý člověk, an kazatel wždy toliko mluwj z papjru. Čtaucj kazatel skutkem dokazuge, že mu wjce záležj na vlastnjm pohodlj, nežli na prospěchu swých posluchačů. S nelibostj na něj lid hledj, a držj ho ne za bystrého, vzdělaného kněze, nýbrž za ubožáka, ne za učitele, nýbrž za školáka. Pauhé čtenj nikdy tak neaučinkuge, gako to, což se wen z paměti řjká, anebo raděgi upřjmo ze srdce a z hlavy vycházj. Kdo se nestydj z papjru kázati, zřjdko i dobře čjsti umjwá. Ačkoli však welmi prospěšno abrž potřebno gest, by kazatelowé wůbec z paměti hlásali: nicméně nikoli nechwáljm obyčege těch, kterjž se wsecko teskliwě učj, a gakž

se řjkává, k slowům se wážj. Začátnjk se učiti musj i věci i slowa, ten ale, kterýž nenj wjce nowákem, toliko věci w paměť swau wkládey.

8. Když giž hodina kázanj nastává, kazatel se mocněgi probuzug a neywětšj možnau snažnostj k mluwenj s poswátného mjsta se hotow. Kdo dobré chce činiti kázanj, před kázanjm sebrati musj mysl swau a uprostraniti srdci swému, tak aby ničjm kormúcenó a obtžženo nebylo. Radj se mu též, aby giž ráno, hned když se na loži probudj, hlawnj věci kázanj swéhó na myslí přemjtal, a potom dobruu aspoň hodinu s celau ducha sjlau a gádrnostj na to myslil, co s kazatedlnice bude mluwiti. Když pak giž do chrámu Božjho wkročil: marnými rozprávkami anebo ginák nerozptylug myslí swé, a powaž raděgi, gak drahá gest nastawagjčj chwjle, a gak důležitý a welebný gest auřad kazatelský. Některým zwláště kazatelům opěť i opěť raditi se musj, aby čistým, práwě křesťanským aumyslem se ubjrali na kazatedlnici, a i w neymenšjm nemyslili na to, by sobě kázanjm swým zjškali čest a chwálu. Hlásati zagisté magj ne sebe, nýbrž Krista a blahočinné učenj geho. Prawý kněz, gjti mage na kazatedlnici, w tom se aumyslu stanowj, by powinnosti swatého auřadu swého zadost učinil, a křesťanskému lidu všemožně prospěl. Gakýby kdo sic saud wynésti mohl o kázanj geho a mohl-liby ge kde chwáliti anebo tupiti, na to nikoli nepomyslj. Prawý kněz, an před kázanjm lid w nábožné pjsni wzýwá Ducha swatého, i

sám swatý oheň w sobě rozněcuje, a z hlubokosti srdce ducha swatého prosj, aby ho k platnému wyučowánj lidu oswjtil, zahrál a posilil. Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. 1 Cor. 3, 7. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a patre lumine. Jac. 1, 17.

2. O Prvotínách náboženstwj křesťanského w Čechách.

Od Jana Nepóm. Zimmermanna.

(Skončenj.)

Knže Bořiwog založiw a postawiw, gakž swrchu dotčeno, na Lewém hradci kosteljček sw. Kljmenta, — gehožto swaté ostatky Apoštolowé Sławanštj, co k službám Božjm potřebné věci s sebau nosjwali, — s dworem swým křesťansky žiw býti započal. Kněz Pawel Kaych, kteréhož knže Bořiwog s sebau z Morawy byl přiwedl, o spasenj lidské pečliw gsa, netoliko semeno slowa Božjho rozsjewal, a swátostmi wěřcjm přisluhowal; ale také dle swého auřadu glich swědomj zprawowal, ku pokánj ge wedl, k poctáin a službám Božjm ponaukal, k mrawům šlechetným též cnostem swatým wzbuzowal, a w naděgi konečného spasenj ustanowowal. A tak kosteljček sw. Kljmenta byl gako prwnj štjt wjry křesťanské w knžetstwj Wyšehradském, w kterémž napotom i sw. Wogtěch, z rodu

knjžat Libických, za biskupa zwolen gest. *) Stáwal pak Lewýhradec na lémém břehu Wltawy pod Prahau, bljže Nautonic, a stogj tam až podnes hranatý kosteljček sw. Kljmenta, ač w gímé postawě. Býwaloť tam zastarodáwna slawné město, w kterémž se knjžata Wyšehradská proti Zateckým hrádkým bránjwala. **)

Netrwala však dlauho na Lewémhradci swaté Cjrkwe blaženost, a lidu křesťanského w Bohu kochánj; neb Čechowé pohanštj zbauřiwše se, knjžete Bořiwoge ze země wylnali, a na geho mjsto Strogmjra, genž třinácte let w Bawořjch wyhnancem byl, neprávě dosadili. ***) A tak Cjrkew swatá rovně w Čechách, gako u weškerém oboru swěta se rozmáhagj, hned na uswjtě mnoho přkořj a nekrwawých protiwenstwj wystála, gakež napotom naši předkowé newinné krwe wylitjm swatému Ewangelium dosti přiřláci. Knjže Bořiwog w těchto newyprawitedlných aukzostech, pogaw s sebau něco wěrných služebnjků na Welehrad do Morawy se utekl. ****) Mezi tjm stalo se w lidu

*) Cosmas l. c. — Bolelucky de Hradist (M. B.) Rosa Boemica. Pragæ 1668. 8. pag. 116. — Bienenberg (C. J. von) Geschichte der Stadt Königgratz. Prag. 1780. 8.

**) Cosmas l. c.

***) Komenský (J. A.) O Protiwenstwjch Cjrkwe. W Berljině 1656. 12.

****) Muozj spisowatelé odpjrali tomu, prawjce, že Bořiwog ze země wyhnan nebyl. Než neystaršj spisowatel Křišťan wyprawuge takto: „Surgunt adversus eum (Bořiwogum) uno animo . . . suisque eum a finibus proturbare conantur.

weliké roztrženj , zwałště když se zwědělo , že Strogmjnr křestanem gest , a materského gazyka naprosto neznalým. Za tau přjčinau wjtězná a Bořiwogowi přjzniwěšj strana přiwolaného Strogmjra knjžetstwj zbawiwši ze země zas wybjdla. To když se stalo wěrnj Čechowé opět pro knjžete swého do Welehradu poslali , by se rychle nawrátíl , snážně žadagjce. Knjže Bořiwog dřjwe než poslowé na Welehrad přišli , učinil slib Páuu Bohu , že chce blahoslawené Panně Marii ku poctiwosti kostel postawiti , gestliže na knjžetstwj Wyšehradské s Božj pomocj opět dosedne. Když pak poslowé přišli radostně ge wjtal , a wyslyšaw poselstwj do Čech se strogil s welikau wděčnostj. Než wšak se na cestu wydal , žádal krále Swatopluka , aby ge mu pŭgčil swého biskupa , tak aby geho ženu Lidmilu swaté wjře křštanenské naučil , a wegméno sw. Trogice pokrtil. Když se tedy knjže Bořiwog na-

Quo agnito Princeps sese ab eis remóvit, rursusque Regem Swatopluk. . . . repetivit. . . . At vero plebs pŕafata in nequitia sua permanens, quemdam Ducem Ztrogmir, . . . qui apud Teutonicos profugus exulabat . . . sibi que Principem statuunt. Verum . . . dissipatum est consilium pŕavorum velociter. Nam isdem eorum electus Dux, licet ex eisdem genitus foret, diuturna tamen exulatio eum proprii privaverat labii eloquio. Quapropter a suis electoribus rejicitur, se ipsos primum accusantibus, quod talem sibi elegissent, cujus neque sermonem nossent haurire, quodque clamores aures ejus, ignaras linguarum suarum penetrare non valerent.“
 Christiani Monachi, Vita S. Ludmilae et S. Weucešlai . . .
 Pragæ 1768. 4. pag. 44.

wrátil, přigat gest s welikau poctiwostj a wděčno-
stj. I pamětliw gsa swého slibu, rozkázal u wrat
před weselým, ginák teyněným, to gest plotem
ohraženým dworem kosteljček ku poctiwosti Panny
Marie Syna Božjho rodičky na nebe wzetj pilně sta-
wěti, který až podnes kostel teynský wůbec slowe.

To když se w knjžetstwj Wyšehradském, to
gest, práwě w Čechách dalo, snášelš sw. Strachota
na Morawě půwodem krále Swatoboge, syna Swa-
toplukowa mnohé křiwdy, a lstiwých i nebezpeč-
ných aukladů strogenj; tak že negsa životem gist,
opustil řjši Morawskau, a do Čech se odebral, gakž
o tom swědďj kronikář Pulkawa w tato slowa: „Neb
syn geho (Swatoplukůw) genžto po geho smrti
králowstwj zprawowal, gednoho swátku chtě lowi-
ti bljzko podlé Welehrada w gednom lese, genuž
Křečm řjkagj, wzkázal Arcibiskupowi, swatému
Metudiowi, aby geho s welikau mšj čekal, *doně-
wadž* by se z lowu newrátil. Gehožto blažený
Arcibiskup až práwě bljzko ku poledni čekal, a když
se gest pak obával, aby služby, Božj neobmeškaw,
počal gest mši Božj slaužiti, krále nedočekaw.
Král pak když z lowu wrátil se gest, uslyšel, že Ar-
cibiskup mši slaužil a giž Tělo Božj zdwjhal, roz-
hněwaw se welmi, se psy a s lowci w kostel wšed,
ryk a pohrom traubami lowcowými a skolenjm pso-
wým welmi weliký učinil gest, a tak s tjm powykem
až k oltári přišed, muži swatému Metudiowi Arci-
biskupu posmjwal se gest, a s tjm wen wyšel z

kostela. Pro kteréžto posmjwánj a porauhánj dokonaw mši Arcibiskup, krále gest do klatby dal, a po wšj zemi Morawské službu Božj zapowěděl. A to učiniw zdwihl se do Čech k weywodě Bořiwogowi, gehožto pokřtil a w swaté wjře potwrdil byl.“ *) Potěšiw přjtomnostj swau zbor křesťanský w Praze, vydal se s knjzetem Bořiwogem do Bšowa ginák Mělnjka, kdež kněžna Lidmila přebýwala, a wiđauc přehrozné nesnáze, k nowému náboženstwju přistaupiti se zdráhala. Nicméně kněžna Lidmila na Mělnjce manžela swého wděčně přigala, a milostj Božj roznjčená padši k nohám biskupowým křtu swatého žádala. Wedlé té chwalitebné žádosti také na Mělnjce pokřtěna gest, i synowé gegj Spitihněw a Wratislaw, též mnoho giných.

Mezi tjm knjže Bořiwog tu kapli blahoslavené Panny Marie před weselým dworem ginák před teynem dokonaw, „a Crha (Strachota) biskup gi poswětil s welikým náboženstwjm.“ **) Při té slawnosti weliké množstwju pohanů se kwjře swaté obrátilo, a potom gsau pokřtěni. Na to před slawnostj sw. Ducha arcibiskup sw. Strachota poswětiw žáky na kněžstwju, druhého dne w kostele Panny Marie před teynem učinil slawné kázanj. A to když

*) Pulkawa (Přibík) Kronika Česká. W Praze. 1786. 8. str. 49 — 50. — Dobneri Monumenta l. c. Tom. III. pag. 88.

**) Hágek z Libočan (Wácl.) Kronika Česká. W Praze. 1541. fol. na listu 63. že pak zde položeno býti má Strachota místo Crha, giž Dobner pouawřhl i ponawřhl.

dokonal od knjžete i od všeho lidu křesťanského wzaw odpuštěnj a gim swatého uděliw požehnánj do Řjma se odebral, kdežto brzo blaženého došel žiwota skonánj. Po wygiti sw. Strachoty z Čech knjže Bořiwog duchem křesťanským naplněn, kázal na powršj mezi Prahau a Wyšehradem kaply we gméno sw. Apoštolů Petra a Pawla založiti, tu kde slowe na Zdaraze. Ginau pak welel stawěti na Wyšehradě, a to ke cti sw. Kljmenta. Neb Slowo Božj bylo u weliké wážnosti, a tak i kněžj se množili.

Netoliko w Praze ale i wúkol Prahy rozmáhalo se řzenjm Božjm náboženstwj křesťanské. Z Lewéhohradce totiž rozšjřilo se do Budče, kdežto kostel sw. Petra a Pawla stawen gest, wedlé kteréhož i křesťanská škola vznikla. Z Budče dostalo se náboženstwj křesťanské do geskyně pod Skálu, kdežto kostel sw. Jana neb Iwana založen gest, a odtud do Tetina, kdež kostel sw. Michala a sw. Kateriny se stawěl. Na to na swinském wrchu, nyněgých Hradčanech, kostel sw. Giřj vznikl, a pak sw. Crhy a Strachoty w Boleslawi.

Tak když zakwjřaly prwotiny náboženstwj křesťanského w Praze a wúkol Prahy, kwetli zborowé a obce křesťanské, městské i weské, dáwno před tjm w našj rozmilé vlasti prácj Apoštolskau swatého Crhy, kterýžto netoliko na Morawě o spasenj lidské pečowal; ale i w knjžetstwj Libickém, a to práwě w Litomyšli neboli Hoře Oliwetské,

kdežto (léta 864.) kostel swatého Kljmenta, dle historických paměťj, se nalezá. Z Hory Oliwetské bralo se náboženstwj křesťanské k Hradci Králowé, kdežto rovně kostel swatého Kljmenta stáwal, a stoj až po dnes, až w giné twárnosti. Odtud rozšířila se wjra Kristowa, pokudž wědomo, do Sátky nebo do Sadsky, a pak teprw půwodem knjžete Bořiwoge na Lewýhradec a Wyšehrad. *) Rozmáhálo se tedy náboženstwj křesťanské z Morawy do Čech dle položenj geografického, od hranic totiž dále a dále až ku Praze. Ginák pak swětlo náboženstwj křesťanského z Welehradu až na Wyšehrad se nerozptýlilo, ani pak dřjwe na Wyšehradě se stkwělo než w Litomyšli, Hradci a Sátce.

Nicméně dosti známo a wědomo gest, kterak naši předkowé : Bienenberg, Šwenda, Pelzel, Dobrowský a ginj o to, kde prwnj kostel křesťanské wjry w Čechách stawen gest, náramně se hádali; však historické zpráwy, na kteréž by se přestati mohlo, potomkům nepozůstawili, a to za tau přjčínau, že se toliko hádali, a slušně netázali. Kdyby se mjsto kyselého hádánj byli náležitě tázali,

*) „Latus his successibus (in Moravia) S. Archi-Przsul Cyrilus, ipse quoque in Bohemiam contendit, et novas secum colonias ex Moravia ducens, templis, scholisque fidei Magistris præfecit . . . Assurrexerunt pariter alibi Ecclesie plurimæ, primas tamen sibi vendicat ædes Litomischlensis, secundas Regino-Hradecensis, deinde ordine sequitur Sazkenis, tandem Wischehradensis.“ Provin. 1. c. pag. 49.

byli by nás gisté zprawili, že prwnjkostelové křesťanstwj w našj vlasti, na pomezj řjše Německé, a to na panstwjach ětrnácti knjžat Českých, léta 845 w Řezně pokřtěných, se stawěli, a pak na pomezj řjše Morawské, a to neyprwé w Litomyšli, w Hradci, Satce, neyposléze pak na Lewém hradci a Wyšehradě ; tak že nebeské swětlo náboženstwj křesťanského léta 845 na západ, a potom léta 846 na východ země České vzniklé, časem po weškeré Čechii se rozptýlilo. Gestliže tedy Pán z Bienenbergů o to se hádage, listy diplomatickými twrdj, že prwnj kostel křesťanský w Čechách na Lewém hradci založen gest, *) dobřet má ; než welmi blaudj a mýlj se, mnj-li, že prwnj kostel tento byl také prwnjm u weškeré Čechii, kteráž toho gména teprw léta 936 došla, když totiž Boleslaw přjgmjm ukrutný, wšecká knjžata země České sobě byl podmanil. Rowně by nás byli zprawili, co w rozmáhánj náboženstwj křesťanského Němcům powinni gsme, kteřj naši rozmilau vlast swětlem Božjm oswěcowati započawše, hned na uswjtě neywyššj auřad pastýrský neboli biskupský zastáwali; **) a

*) „In Lew Hradeck terra ad aratrum, ubi Christianitas incepta est.“ Bienenberg (K. J. von) Gesch. der Stadt Königgratz. Prag. 1780. 8. S. 60.

**) Biskupů Řezenských, kteřj nad stádem Českým bděli, bylo w poslaupnosti deset, totiž : Bathurich, Erchanfridus, Embrius, Aspertus, Tuto, Isingrinus, Conradus, Guntharius, Michael, S. Wolfgangus. Rerum Boicar. Scriptorum I. c. Tom. I. pag. 169.

co Morawanům, kteří oswjcenj toto gako dokonali. To však přegisté gest, že naši předkové stranu wjry Kristowy wjce hřjwen z Morawy sobě swěrených měli, než z řjše Německé. Neb co se Němcům při rozšiřowánj a zrůstu náboženstwjkřesťanského, gazykem nerozumným slaužjcjm, skoro za třidcet let pořád zběhlých podařiti nechtělo, to Morawané, takové překážky a obmeškánj nemagjcj, w desjti létech, a mnohem zdárněgi, wywedli; což u wděčném připomjnánj w Čechách zůstává, a bohda na wěky zůstane.

Šjře o prwotínách náboženstwjkřesťanského w Čechách psáti, w tomto časopisu mjsta nenj. Protož také obšjrněgi, důwodněgi a snad ozdobjněgi o těch wěcech gednati budaucjmu historie cjkewnjkralowstwjkČeského spisowateli zanecháváme; ač w těchto přenáramných Cjrkwe swaté auzkotech, práwě čas gest na ty cesty pomysliti, kterakby pracná práce tato předsewzata býti měla; což toliko biskupům, nad stádem Páně bdjcjm, a wyššjmu duchowenstwu přislušj, an kromě wšemožného gich podporowánj, nikomu se o tu wěc pokusiti nelze! —

3. Krátká historie zpěvu a hudby při službách Božjch.

Sebraná a přeložená
od Josefa Černého, administrátora u Karmelitánek.

(Skončenj.)

D o b a t ř e t j.

Od úmrtj Řehoře Welikého až do Guidona Are-
tinského.

Příběhowe obywatelů ewropegských w těchto čtyřech stoletjch byli owšem w každém ohledu welmi smutnj, obzwláště ale wzhledem na wědy a uměnj. Wšecky takorŕka nehody sgednotily se k zapuzenj všeho oswjcenj a wzdlánj. Diwj a surowj pronárodowé rozlili se co násilnj praudowé po wěškeré Ewropě, rozširugjce wúkol a wúkol takowé barbarstwj, že několik wěků potřebj bylo, by člowčenstwo genom stopu nalezlo k opravě a wzdlánj ducha. Wšecky téměř ewropegské obce byly wywráceny, a zewrub ginau podobu dostaly. Slawná Itálie, bywši dotud hlawnjm sjdlem ewropegské oswěty, dostala se Longobardům za laupež, pozděgi Frankům, a posléze za Ottona Welkého podrobena gest mocnárí německému. Než, mezi všemi bauřemi a wádkami, gimíž Ewropa zmjtána byla, zachowala se stolice papežská w tak weliké wáznosti, že i w této násilné wichřici o rozširowánj křestianského náboženstwj a zwelebenj řádu prospěšně pečowati mohla. Zústatky wěd a uměnj, kteréž

obecné zkázy gsau znikly, našly w cirkwi swé autočisté a ochranu, gsauce neywjce od řeholnjku pěstowány. Gakkoli nepatrné a hubené byly tyto wědomosti, přede wzácným byly pokladem cirkwe, a negen wáznostu barbarů, nýbrž také u wšech wzdělaných národů znamenitau moc gj zgednaly; nebo kněžj nebyli genom učitelowé náboženstwj, nýbrž učitelowé wúbec wšech nauk a uměnj a pěstowanowé člowěčenstwa. Mezi ginými uměnjmi, kteráž se pečliwostj cirkwe katolické zachowala, našel zpěw a hudba zwláštj ochranu. Krása, moc a slawa, přidawaná hudbau wěřegným službám božjm, přispjwala nemálo k rozšjřenj wjry katolické. Za tau také přjčinau nalézáme, že prwnj hlasatelé sw. ewangelium, neboli missionáři téhož wěku buď byli sami učenj zpěwáci, anebo sobě zpěwáky za pomocnjky wolli. Příklad toho nalézáme w obráčenj země anglické skrze Augustina. Mezi geho 40 pomocnjky byli mnozj zpěwáci, kterj neyprwé w Kentu zpěw uwedli, genž napotom tak welice se zaljbil, že odtud na wšecky strany anglické řjše byl rozšjřen. Zdeť také, w Anglii, neyhorliwěgi se pečowalo, aby zpěw kostelnj, gak geg z Řjma obdrželi, we wšech chrámjch neporušený zachowan byl. Šetrnost zpěwu Gregoriánského tak weliká byla, že se gedenkráté weliké pozdwiženj stalo mezi mnichy, když opat Turstin w klášteře Glastonbury nęgakau změnu w něm úwesti chtěl. Geden z neyznamenitěgšjch podporowatelů zpěwu Gregoriánského byl Alfred král anglický. On sám wy-

borný gsa umělec na harfu, uměnj hudebnjho nad mjrú sobě wázil, a geho k zgemněnj mrawú lidu swého použití hleděl. Z téhož aumyslu založil r. 886 w Oxfortě prwnj učitelkau stolicí hudebnj, aby se uměnj tomuto negenom prakticky, nýbrž i theoreticky vyučowalo. Prwnj učitel hudebnictwj byl gistý Jan redilý Francauz se swým towaryšem Grimbaldem. Grimbald vyučowal w bohoslowj, Jan w musice, arithmetice a dialektice. Alfred byl sám w hudebnictwj zběhlý; protož žádného netrpěl, kdo toliko z paměti hrál neb zpjwal, nýbrž gen prawj umělcowé přjzně geho požjwali.

W Gallii byl zpěw římský neyprwé skrze mnichy sw. Remigia uweden; wšak od té doby, gak se zdá, byl welice zanedbán. Pipin, král Francký, wynasnažil se sice wšemožně nápěw Gregoriánský rozšjřiti, wšak z nedostatku způsobných učitelů nemohl se weliký pokrok učiniti. Skrze Pipina nabylí Francauzowé prwnjkrátě známosti o warhanách. Obdržel ge darem od cjsaře Konstantina Kopromi-
na. *) Zdali se těchto warhan k službám božjím

*) Dle zpráwy Egiuhardowy gmenowalí Řekowé tento nástroj hydraulá, a tuďy podobno, že to byly gen *wodnj warhany*, gakěž giž před narozením Kristowým u Řeků známy byly, a welmi málo tonů obsahowaly. Prwnj warhany, které se wětreu hrály, gak wyprawuge Walafrid Strabo, byly w Čáchu. — Warhany dle našeho způsobu, stawěny byly neyprwé w řecké zemi, odtud dostely se do Uher, a potom do Němec. Zarlino Soppl. musical. lib. VIII. Bedas de Celles mjuj, že Giř z Beuátek, který za Ludwjka nábožného warhany stawěl, w Čáchi některé wyučil, odkudž toto uměnj po celém Německu se rozšjřilo. Roku 951 dal

užjwalo, o tom nemáme žádné gisté zpráwy. — Francauzům příslušj ta zásluha, že po Wlašjch ney-
 předněgšj národ gsau byli, kterj uměnj hudebnj s
 náboženstwjm gsau spogili, a cjrkewnj hudebnj sloh
 opravili. Neyhorliwěgšjm pak zwelebitelem hud-
 by w zemi francauzské byl *Karel Weliký*. S njm
 počala takměř nowá doba. On sám byl negen mi-
 lownj, nýbrž i znatel hudby, a poněwadž s řjm-
 skau stolicj w dobrém byl srozuměnj, dosáhl také
 od nj wětšj pomoci než předkowé geho. Papež
 Adrián poslal mu dwa zpěwáky, Theodora a Be-
 nedikta, kterj w zpěwu gregoriánském welmi zbě-
 hlj byli, gednoho z nich poslal Karel do Mecu, dru-
 hého do Soissonu, a všem ředitelům kúrů nřjrdil,
 by swá Antiphonaria podlé gegich opravili a od
 nich zpěwu se vyučili. Podlé těchto škol museli
 dle rozkazu geho všickni biskupowé w okrscjch
 swých školy zakládati, w nichž děti swobodných
 i poddaných rodičů w zpěwu, wmluwnici a w u-
 měnj početnjm vyučowati se měly. Cjsar tento
 sám w dworské škole učiti pomáháwal, a žádný
 kněz nesměl před něg předstaupiti, kterýž zpj-
 wati neuměl. Z přjlišné náklonnosti k zpěwu gre-
 goriánskému anebo gak některj se domnjwagj pro
 uwarowánj zmatku, poněwadž se některj kněžj a
 mjsta řehořským ginj ambrožským způsobem řj-
 dili, usilowal Karel všemožně zpěw Ambrosiánský

biskup Elfeg we Windestru stawěti warhany, které na hoře
 12, dole 70 mýchů měly, k gichžto šlapánj 70 mužů po-
 třebj bylo. Z těchto mýchů šel wjst gen do 400 psítal.

utlačiti. Bolandisté wyprawugj w žiwotě geho, že sám do Mediolánu putowal, a tam wšecy kancionály ambrožské djlem skaupil, djlem pobral, ge buď spálil nebo do cizjch zemj zaslal. Biskup Eugen mohl gen snažnými prosbami na něm wymoci, by zpěw Ambrožský aspoň w Medioláně ponechán byl.

Po wjězstwj nad Sasy dobytém wztáhl Karel nařzenj swé z strany kostelnjho zpěwu na celau německau řjsi, kdež sice giž školy od času sw. Bonifácia založeny byly, wsak nazwjce gen w kraginách poreynských, nynj pak po celém Německu rozšiřowati se počaly.

Weliký wšak pokrok nemohl se státi geště ani za Karla, poněwadž čtenj a psanj welmi wzácné bylo, a národ německý raděgi lowem aneb wálkau se objral, nežli pěknými uměnjmi.

W této periodě počalo giž také i w Čechách swjtati, neboť w druhé polowici wěku dewátého, a na počátku wěku desátého zwěstowala se Čechům wjra křesťanská. Aby pak snadněšj průchod u nich nalezla, užjwali prwnj apoštolé češtj gazyka slowanského při službách Božjch. — Poněwadž gim ale welmi wčasné od řjmské stolice zapowězeno bylo liturgii gazykem slowanským konati, nepozůstalo nám z oné doby, kromě pjsně „*Hospodine pomilug ny*“ žádné památky. Máme-li Kosmasowi wjru přiložiti, prozpěwowali gi Čechové giž před sw. Wogtěchem, totiž při uwedonj prwnjho biskupa Dětmara roku 973. Zdali při zpě-

wu také hudebnjch nástrogi se užjwalo, nedokládaj spisowatelé historij. Že ale giž dáwno, snad od gich přistěhowánj se, při národnjch weselostech hudebnjch nástrogi wůbec w obyčegi bylo, doswědčuje Kosmas I, 1. p. 22. edit. Pragens. Nox erat et coelo fulgebat luna sereno. *Inflans tunc lituum* dedit unus eis ita signum etc. A Procházka w swém spisu: *Commentarius de sæcularibus liberalium artium in Bohemia et Moravia* fatis str. 3. dj: *Maturius musicam, Bohemis hodieque multum amabilem, tractavere. Vetustissimus usus citharæ, lyræque, quarum sonis otia oblectabant ii, qui extrema Oceani Hesperii colentes inopia ferri, magis pacis, quam belli studiis tenebantur. Tuba ut bello aptior, sic hominibus quietis, et æterna pace fruentibus ignota.*

Co se wšak zpěw a hudba we Francouzsku, Anglicku, w Němcjch i w Čechách wjce a wjce zwellěbowaly, zdá se, že ge Wlaši docela zanedbáwati počali. To patrno z mnohých papežských narjzenj, w nichž tuto ustydla horliwost wšemožně rozněcowati usilowali. W takowém způsobu trwala hudba až do stoletj gedenáctého (1022), kdež se gj opět Guido Aretinský ugal, a gi takorčka k nowému žiwotu wzkrj sil.

D o b a č t w r t á .

Od Guidona Aretinského až do našich dnů.

Mezi všemi opraviteli hudby starého i nowého wěku nedobyli sobě žádný tak weliké wážnosti u

swých sawěkých i potomků jako Guido Aretinský, (w Arezzo w Toskánsku rodilý, řeholnjc Benediktinský.) Oprawy, kteréž geho předchůdcowé w hudbě gsau učinili, nerozsířily se obyčejně nic dále, než po té vlasti, kdež gsau žili; oprawy ale, kteréž Guido uwedl, roznesly se w krátkém čase po celé Ewropě, bywše wsudy s welikým obdivenjm přigaty. Až do geho času znamenali gsau zwuky neb tony latinskými literami; Guido uwedl puntjky na pěti nad sebau položených liniích k pohodlnějšjmu wyznamenánj výšky neb hloubky tonů, tjmž nad mjru hudebnictwj prospěl. Gemu se také připisuje wynalezenj kljčů, kontrapunktů a solmizowánj při zpěwu. Nawedenj pak geho k zpěwu neslaužilo k welikému usnadněnj, nýbrž bylo, gak mnozj swěděj, prawau mukan žáků, w tom však ohledu bylo předce prospěšno, že se u nich pilnost a pozornost zbadila, a hudba wjee milowjků nalezla. Sláwa Guidonowa nezůstala dlauho bez odpůrců, zvláště pak w geho klášteře mnozj proti němu sočili, tak že konečně přinucen byl klášter swůg opustiti a do swé otčiny se odebrati. Čjm wětšjho ale mezi řeholnjmi bratry okusil protiwenstw, tjm slawnějšj powěsti požjwal Guido w cizjch zemjch; gešto od mnohých opatů a biskupů k wyučowánj zpěwu a hudebnictwj pozwán gest byl. I od stolice papežské byty zásluhy geho slušně wázeny, zvláště u weliké milosti stál u Benedikta VIII, Jana XIX, a XX, což k rozšjřenj geho uměnj, nemálo přispělo. K mocnému slowu Ja-

na XX. utuchlo také všecko protiwenstwj gemu činné. — Brzo po geho wěku nabył zpěw cjrkewnj wětšj geště důstognosti obecnějšim uwedenjm warhan do ohránu Páně. . . . Wšak i to se nestalo bez odporu, a zpočátku toliko w klásterjch o welikých slawnostech hráti se naně powołowalo. W Čechách stává se prwnj zmjuka o warhanách teprw roku 1255, w pokračowánj kroniky Kosmasowy, kdež se o kapitolnjm děkanu Wjtowi píše : „Procuravit etiam libros musicos . . . antifonaria musica, Psalteria, Ymnaria et Eodem anno (1255) organa nova facta sunt in Ecclesia Pragensi, quæ constituerunt XXVI marcos argenti, sed perfecta sunt futuro anno tempore Quadragesimæ.“ Dle tohoto swědeetwj lze se domnjwati, že giž dřjwe warhanny u nás w užjwánj byly; nebo slova *organu nova* zdaj se mi na něgaký staršj nástrog poukazowati, kterýž snad giž před tjm w tomto kostela stáwal. O gljných nástrogjch, kteréž se při zpěwu kostelnjm užjwali, gako bubnech a traubách, stává se giž u Kosmasa roku 1092 zmjuka, kdež wogtwoda Břetislaw s takowauto hudbau přiwjtán byl. (Wiz Materialien zur alten und neuen Statistik von Böhmen VII. Heft. S. 31 — 100.) *)

*) Poněwadž se zde jen obecná historie zpěwu a hudby kostelnj nastjnuje, nelze leč jen několiká slowy o hudebnictwj w Čechách podotknauti; daufáme wšak, že někdo z učených panů vlastenců zewrubnau historii českého hudebnictwj nám podá,

Až do druhé polowice stoletj gedendctého byly zpěwy cirkewj bez taktu zpjwány, zprawugjce se gen syllabnj délkau neb krátkostj, gakož až posud w Chorálu našem obyčegno; nynj ale wynalezl Franco kanownjk a školastik w kathedrálnjho chrámu Páně w Lutichu hudebnj mjru neb takt, a tjm nabyla hudba, zvláště zpěw kostelnj mnohem sličněgšj podoby a zpráwnosti. Učenj to o hudebnj mjre rozšjřili Odington a Robert de Handlo, poněkud i Marchettus, a w tomto způsobu zachowala se hudba až do stoletj čtrnáctého.

Na začátku 14. stoletj wzal hudebnictwj znowa w uwáženj Jan de Murs, děkan Pařjžský, uwedl opět některá nowá znamenj, rozmnožil časomjru a přidal přestáwky. W tomto wěku bylo toto hudebnj uměnj nazwjce gen w klášterjch provozowáno, a záleželo genom w zpěwu poswátném. Za tau přjčoinau se také welmi málo památek českých z nábožného básnictwj onoho wěku nacházj; že ale w Čechách od lidu obecného giž za wěku 14. propěwowáno bylo, dokazugj duchownj pjsně zachowané we weregne Bibliothecce Pražské. (Dobrowský. Gesch. II. Aufl. 251.) gakož i zakládánj literáckých společnostj, kteréž nápěw ostatnjmu lidu dáwaly. *)

Užjwánj hudebnjch nástrogů při duchownjch pjsnjch bylo giž poweleno, giž zapowězeno, a-

*) Wiz Procházkowy: Miscellaneen der böhm. und mährischen Literatur 1. Band. III. Theil.

nebo na jiné nástroje obmezeno, jak se kterému biskupu a představenému cirkewnjmu neb řeholnjmu zljbilo. Při všech odporech nemohlo se předce zameziti, by hudba figurálnj do kostelů u-wedena nebyla, a zponenáhla, když se u vzděla-nosti postaupilo a hudba zdokonalila, ubylo také gegieh odpornjků.

Wěk patnáctý, neydůležitějšj w historii ewro-pegské oswěty, rozžžal i w uměnj hudebnjm ga-smějšj swětlo. Co se prwé po různu mezi klášter-skými zděmi pěstowalo, rozšjřeno gest nynj po celé Ewropě. K tomu pak neywjce přispělo wy-nalezenj kněhtisku, (1440) gjmž wšecky wědy a uměnj snadněgi se rozšjrowaly a gako z ruky do ruky se podávaly. Nynj byly gjž wšecky téměř chrámy warhanami opatřeny, a warhanictwj zra-menitě zwelebowati se počalo. Tu se také gjž lepšj wkus na gewo dáwal. K tomuto pokroku přispěl nemálo Rudolf Agricola, muž w hudebnictwj velmi zběhlý a učený, o kterémž několik spisů wyhotowil. Na geho základech stawěl dále w učenj hudebnickém Jan Tinktor, dwornj kaplan Ferdinanda, krále Neapolského, kterýž prwnj hu-debnj slownjk pod názwem: Definitorium termino-rum Musicae 1473. wytisknauti dal. Geho uměte-cká neb školská wygádřenj z mensurálnj hudby u-držela se až ku konci sedmáctého wěku.

W témž wěku slynul w hudebnj učenosti také Franchinus Gafor, kanowjk a 1484 kapelnj mi-

str u kathedrálnjho chrámu a professor hudebnictwj w Medioláně.

Mnozy milownjci hudby zakládali fundacj k wychowánj a vyučowánj kostelnjch zpěwáků. Hudebnictwj bylo, zvláště we Wlašjch, co nauka wědecky přednášena, a wšickni národowé a náboženstwj rozličných wyznawatelé sgednotili se w lásce k hudbě.

W Čechách se ale w tomto wěku patnáctém neywjce zpěw vzdělával, a zvláště strana pod obogj o geho zwelebonj a rozjřenj pečowala. Tu překládány hymny cirkewnj, a mnohé nowé podle slow pjsma swatého skládlány; neb kalijnjci wj j mocj také při mši swaté český gazyk uweští usilowali a na sněmu Basilegském o to gadaši. Co tedy protestanti Lutherowi za welikau zásluhu počjtagj, že totiž národnj řeč w pjsně a obřady cirkewnj uwedl, to giž dáwno před njm w Čechách uwedeno bylo, a sice dokonalegšjm způsobem; neb Luther nábožnému básnictwj nemálo gest tjm uškodil, že mjsto welebných žalmlíché rýmowánj uwedl, a krásochuť porušil. Za času reformacj trpěla s ginými krásnými uměnjmi, gako gest u př. řezbárstwj, maljrstwj, obraznictwj, i hudba instrumentálnj; co se však zpěwu národnjho dotýče, zapřjti se nedá, že aspoň w Němejch se rozjřil; neb Luther wábil k sobě zvláště uweděnjm zpěwu w řeči materské obecný lid, genž si w něm nad mjru libowal. Thomas a Jesu de conversione omnium gent. Lib.

VIII. díj o tom : Ku podiwu gest, jak welice pjsně w materčině složené, kteréž nazwjce z Lutherowy djlny wysly, Lutherowě wěci napomáhagj. — Ne toliko chrámy a školy gimi se rozléhagj, ale brž i domy, djlny, náměstj, ulice a pole.

Aučinek takowéhoto zpěwu byltě owšem welmi patrný, a tudy i pozornost pečliwých biskupů a knjzat na sebe obrátiti masek.

Cjsar Ferdinand I. předložil mezi ginými članky, kteréž swým wyslancům k sněmu Fridentskému k odewzdánj papežským legátům poslal, aby se také w uwaženj wzało, zdaliby nebylo užitečnějšj cjrkewnj Agenda opraviti a národnj modlitby a pjsně uwesti. Papežštj legát neměli sice chuti o těchto člankách w něgaké rokwánj se wpausšeti, a wěci této se wyhnuli; nic méně uwedli gsau brzy na to mnozj biskupowě pjsně w gazyku materském, zwláště w kragjch; aspoň se toma neprotiwili, když se s latinským zpěwem cjrkewnj národnj nábožné pjsně střidaly. W Čechách, jak giž swrchu dotčeno, bylo to giž dáwno w obyčegi; gen o to bylo w synodě Pražském 1605 pečowano, aby se žádných giných pjsnj w češtině nezpjwalo, krom takowých, kteréž od Katoljků prawowěrně složeny gsau. Statuta dioec. ecclesiae Pragensis Anno 1605. pag. 22. Tjm se stalo, že w tomto wěku od Katoljků i od Protestantů w Čechách Kancionály se spisowaly.

Nynj powstal jakýsi zápas, an' totiž Protestanti zpěw obecny vzdělávali, snažili se u nás mistři hudebnj skládánjma kostelnjch musikálij služba by Božj oslawiti. Neyznameniťegšj z nich byli *Orlando de Lusso* a *Palestrina*, genž se otcem kostelnj hudby nazýwá. *) *Palestrinowi* máme co ďakowati, že cirkew římská hudbu w chrámjch zachowala. Neb okolo roku 1555 počali si někteřj hudebnj mistři w tak nazwaných fugách libowati, podloženého ale textu sobě ani newějmali a tudy slaužila hudba k wětšjmu pohoršenj než vzdělánj. Papež *Marcell* takowýto neřád welmi těžce nesl, a giž takměř uzawřel hudbu figurálnj naprosto zapowěditi. Tak aspoň z strany této věci giž se měl prohlásiti. *Palestrina* ale žele toho, že toto k wzbuzenj nábožných citů tak způsobué uměnj pro nenáležitě ho užjwánj, wyhoštěno býti má z chrámu Božjho, wyžádal si od Papeže powolenj, by swau mši, kterauž w pravém cirkewnjm slohu byl složil, w přítomnosti jeho prowaditi mohl. K tomu když Papež swelil, provedl na hod welkonožnj 1555 onw slowutnau šest

*) *Giovani Pietro Aloisio da Palestrina* (*Prænestinus*), narozen 1529. w *Palestrině* z chudých rodičů, wynikl w hudebnj uměnj tak slawně, že pozornost celé Ewropy na sebe obrátil, k čemuž neywjce ona mše *Marcellowa*, kterauž w 29 roce wěku swého složil, příležitost poskyla. *Pawel IV.* ustanowil geg za hudebnjho skládatele; wšickni následující Papežowé sobě ho wážili. Umřel 1594. 2 Unora, co ředitel kůru u sw. Petra w Řimě.

stihlasowau mři, kteréž Missa Papae Marcelli řj-
kagj.

Toto w prawém cjrkewnjm slohu zamyslené
djlo bylo s tak obeenau pochwalau i spokogeno-
stj Papežowau přigato, že tentýž cjrkewnj ředi-
tel s hudbau kostelnj docela smjřen, gi opět při
službách Božjch ponechati ustanowil. (Prawjm
ponechati, neb figurálnj zpěw při službách Bo-
žjch nebyl nikdy prikázán, ani w celé cjrkwí pa-
nugjcy, nýbrž toliko trpěn, dopaušten. *) Pale-
strina wzornau pracj swau dwognásob přispěl hu-
dčbě kostelnj, gednak že gi od wypowieděnj z chrá-
mů obhágil, gednak že přjkladem swým i giné
hudebnj umělce k podobnému wážnému slohu po-
wzбудil, čjmž ušlechtilé toto uměnj welebnému
aučelu swému opět poněkud se přibljžilo.

Po tomto čase počalo se wšude o zwelebenj
kostelnj hudby horliti, zwláště pak u dworu cj-
sarského za Karla V. Ferdinanda I. Maximiliána II.
a wolence Baworského, i giných knjžat řjškých,
kdež welmi četné hudebnj společnosti neb kaple
k prospěchu služeb Božjch chowány byly. Než
právě tehdáž, když wšecká swobodná wúle po
celé Ewropě, zwláště pak w české vlasti našj u-

*) *Musica figuralis*, pje Meinrad Spies w swém wýborném
pogednánj o hudbě (str. 70.) cantui chorali famulatur et se
totam cum omnibus suis instrumentis accomodat. Nunquam
tamen cantus hic pracelsus ita humiliari et dejici potuit, ut
penes se figuralem appetierit, ita nimirum se ipso plenus
et contentus. — We mnohých diocescjch, u př. Rhenské - Ko-
ljuské a Lyonské nenalezla figurálnj hudba nikdy průchodu.

těšeně rozkvétati počínala, vypukly ony truchlivé rozbroje a války z strany náboženství, v nichž přemnohá užitečná založení, buď dokonce vyvrácena anebo aspoň na dlouhý čas v pokroku svém zastavena byla. Tento smutný osud potkal i umění hudební, a zřízené k tomu ústavu. Při zboření klášterů spáleny byly nevyzácnějšj partitury, a neydražšj hudební nástroje, umělcové pak zbaveni gsauce obživy přinuceni byli službu u wogska přigmauti. Gediné u královských a knížecích dworů zachowaly se geště hudební společnosti, a učiněny gsau takměř seministěm, z něhož napotom po skončené třicetileté válce umění toto dále se rozšířiti mohlo. — Skutečně se také po dosaženém pokoji brzo zase zotawilo. Cjsarský dwůr Wjdeňský, dwůr wolkencé Baworského a ginj mocnářové snažili se všemožně k zwelebenj kostelnj hudby umělce wzbuzowati. Tau přjčinau nacházjme w 17. stoletj mnohé wýtečné umělce. K auplnějšjmu hranj na warhany wymyslil Ludwjk Viadana, rodič Mediolánský, tak nazwaný generálnj bas s ciframi giž roku 1615. a tjm negen hranj usnadnil, nýbrž i zpěw zwelebil. Tjmtó nálezem stal se organ neydůležitějšj m nástrogem hudebnjm a přemnohých milownjků nabyt, z nichž některj potom slowutně wynikli.

Wěk osmnáctý z ohledu hudby, zwlášť pak poswátne, wšjm právem zlatým wěkem slauti může. Knjžata, kláštery i umělcové horlili gako o

záwod, by hudbu kostelnj na wrch dokonalosti pozdwišli. Mnohé výborné wzory umělecké wystaweny gsau giž w minulém stoletj, genž z částky také do tohoto překročily. Kláštery a jesuitská seminaria vzdělávaly w studugjcj mládeži u-stawičné hudebnj kaple. Skladatelé musikálj kostelnjch od předstawených klášterů i giných řj-ditelů cjrkewnjch hogně odměňowáni, a mimo to gakausi swatau horliwostj podnjceni gsauce, všec-ku sjlu swau na toto uměnj wynakládali; čjmž se přewýborné hlavy wzbuzowaly a wespolek vzdělávaly. W djlách těchto mistrů neprogewu-ge se žádné haženj po chwále. Z wětšj části wy-stawili sobě způsob Palestrinůw za přjklad, kde totiž wšeccky hlasy geden text slowo od slowa zřetedlně zpjwagj. W těchto skládanjch nena-čázjme ničeho z oněch gen na překwapenj u-strogených modulacj, nic z oněch nepravidelných strakatin a zženkilých, měkaunkých nápěwů, ani z galowých gen hřmot působjcjch výrazů, gimíž mnozj pozdějšj gakož i z nynějšjch některj hu-debnjci wnitřnj práznost swých planých stwůr u-krýti usilugj. Tito mistři obětowali čisté prostotě, gakož neyhlawnějšj vlastnosti zpěwu cjrkew-njho, začasté i melodií.

W této prostotě nelibowali si potomnj nástup-njci, a odtud powstala ona přewrhlost cjrkewnj-ho slohu. Přjěmu k tomuto klesnutj hudby ko-stelnj podaly duchownj dramy, kteréž giž džjwe gsau powstaly. Sám protestant Sulzer proti nim

žehrá, převrácený vkus hudebního umění přichytaje. W některých protestantských kostelích německých, dj on, přišli gsau na ten nechutný nápad, hudbu kostelní způsobem dramatickým vystavowati. Mámeť Oratoria na způsob malých oper, kdež recitativa, arie a duetta ustawičně se střídajj, tak že gedno gednánj od rozličných osob se předstawuge. Toto Drama přešlo z chrámu do diwadla, a z tohoto wladilo se pod názvem: Oratorium, se všemi ničemnými šperky opět do chrámů. — Tjm porušena byla i také ona hudba, kteráž ke kultu přináležj, jako mše, offertoria a nešpory; i tyto kusy obdržely ráz nedůstogný, kterýž by se byl ani k *wážným operám* nehodil. Mnozj nepowolanj hudbařowé, gešto nebyli s to ani o symfonii se pokusiti, neostýchali se chrám Páně za reydiště lichého wtipu swého k dobytj něgakého gměna zwoliti, chtjce i hned nasledowati Haydena a Mozarta; ačkoli wznešený duch, genž w skládanjch těchto tworných geniů wěge, ani z daleka gicht neowanul. Tudy zanešeny byly kůry naše tak drahně nechutnými, bjdnými slataninami, kteréž se geště až dosawade wykořeniti nedaly. *)

*) Sám o kostelní hudbu tak wysoce zaslaužilý Jos. Hayden nemohl wždycky porušenému vkusu wěku swého odolati. W mnohých geho skládanjch nepanuge ona swatá wážnost, genž chrámu Božjmu přisluj, nýbrž swětský někdy i komický wup. Mezi mnohými mu wytčenými mjsty třeba gaj ono Agnus Dei připomenauti, kdež se bitj w prsa skrze buben wyobrazuge. Ginák to stogj s geho Oratoriemi, neb tato nepatřj ke kultu, nýbrž wjce k obecnému žiwotu.

W stoletj dewatenáctém z bawena byla hudba kostelnj z wětšj částky swé prwěgšj sláwy a důstognosti. Prjčiny toho ale hledati musjme giž w poslednj třetině osmnáctého stoletj. Neboť až po tu dobu byla hudba neywjce w jesuitských kolegjch, seminárjch a giných klásterjch vzděláwána. Zde byli neyznamenitěgšj umělci hudebnj giž od dětinstwj wychowáwáni a cwičeni. Odtud rozdělili se za rozličným powolánjm po celé zemi. Zvláště to u nás w Čechách tak spatřeno. Slowutný Burney w dennjku swých hudebnických cest str. 2. vydává swědectwj, že když roku 1771 celau českau zemi od seweru až k gihu byl prošel, ohledage, kterak zde sprostý lid hudbě se wyužuge, shledal, že negen w městech, nýbrž i we všech wesnicjch, kdež se škola nacházela, děti obogjho pohlawj w hudbě se cwičily. Každý otec se wy nasnažil schopné djtě swé w hudbě dáti wyučiti, nebo wěděl, že tauto cestau w klásterjch gak k wyššjmu vzdělánj, tak i nápotom k hodnostem dogjti lze. Gak mile ale klástery a seminária wyzdwiženy byly, z bawena gsau chudá pacholata wšj pomoci, a rodičowé nemagjce žádného podnětu ge k hudbě přidržowati, od njž se giž ničeho daufati nedalo, raděgi k giným zaměstnánjm ge oddáwali. Hudebnj mistři nemohli se též tak hogně wychowáwati a vzděláwati gako prwé, nebo byli nynj na málo mjst obmezeni a za swé hudebnj práce welmi chu dě odměňowáni. Kdož se na toto uměnj vydáwali, museli swau obžiwu buď gen

při diwadle, w tanečnjch sáljch a w priwátnjch akademijch hledati, anebo hudbu za wěc postrannj považowati, kteréž gen pro kratochwjli při giném powolánj hleděli. Hudbau kostelnj mohlo se nynj welmi málo umělců wyžiwiti. Co se pak wnitřnj powahy této hudby dotýče, přenesla s sebau z wěku předešlého wšecky wady a nectnosti do našeho. Mnozj domnělj cirkewnj hudby skladatelé bažj gen po chwále neumělého obecenstwa, hledjce ge sladkými melodiemi ukonegšiti, anebo hlukem wřestjčjch nástrogů omámiti. Gakkoliw se snažj přemluwiti nás, žeby nynj hudba na wrch dokonalosti byla wystaupila, nestrannj zpytatelé téhož uměnj zpřjma tomu na odpor saudj. I sama Itálie, gindy králowna uměnj hudebnjho, zwlášť zpěwu, wzdálila se tak welice od půwodnj powahy a prawého aučelu, že se nynj ne giž za wzor, nýbrž za wýstrahu předstawiti může. Kostely gsau takorčka proměněny w koncertj sály, kdež se opernj mše z něžnjch hrdélek chwalolibých krasotin *) přednásjwagj; text ale powážuge se při zpěwu za podlegšj wěc. Koncerty, Bravour-Arie a swětské symfonie přenešeny gsau z diwadla do chrámu a prowozugj se při neydůstogněgšjch tagemstwjch; ano geště ohawněgšj se děgj neřádowé; mnohým ze swětských a směšnjch oper wyňatým arijm podkládá se semo tamo nábožnj text,

*) Tento uemraw musela konečně cirkew zwláštnjm zakázánjm stawiti.

a takto k neywětšjmu pohoršenj všech těch, genž ge půwodně znagj, se o neywětjch slawnostech přednásegj. Tak hluboce geště nikdý neklesla poswátnej hudba gako nynj.

Než, proto netřeba, geště wšj naděge se spauštěti. Gakož se w každém wěku nalezali důmyslnj muži, genž modle času swého se neklaněli, nýbrž porušenému mrawu swých spoluwěkých ostrážitě na odpor se postavili, tak též i nynj powstáwagj umělcowé, kterjž proniknuti gsauce wznešenostj swého powolánj, a citem nábožnosti roznceni, všemožně se snažj, by zpěw a hudbu chrámowau k prwotnj důstognosti pozdwjhli, smysl a lásku k prawé a welebnosti služeb Božjch přjslušné hudbě w obecnstwu i w ostatnjch umělcjch pozbudili. W tomto chwalitebném usilowánj předešla naše česká vlast přjkladem swým wšecky giné země; neb giž roku 1810 zarazila se gednota k zwelebenj hudby, a konservatorium k wychowánj hudebnjků od českých stawů založeno, gešto od roku 1811 welmi slawných a i w cizjch zemjch wážených umělců vlasti našj odewzdalo. Wšak zpočátku obrácen gest zřetel toliko na zwelebenj hudebnictwj wůbec, by ona starowěká sláwa Čechů wzhledem tohoto uměnj za nedostatkem škol nevyhasla. Roku ale 1826 sešla se giná společnost mřlownjků hudby kostelnj, kteráž sobě za hlawnj a gediný cjl wystawila *zpěw a poswátnej hudbu zwelebowati*, by k wzdělánj a zbuzowánj wrauc-

nosti způsobnou se stala. Gména těchto šlechtických zakladatelů pro památku zde stůgte :

P. Antonjn Dittrich, kněz řádu Cisterciáckého, c. kr. professor na staroměstském akadem. gymnasium.

P. Josef Haide, c. kr. wrchnj kommissař u městského heytmanstwj.

P. Ignác Kleinwächter, přednosta Pražských kupců.

Uroz. P. Jos. Fr. Kučera, c. kr. gubern. rada a zemský podkomořj.

P. Wáclaw Lichtner, Doktor obogjho práwa.

P. Josef Schütz, magistrátnj rada.

P. Petr Spořil, cjs. kr. appellačnj rada a purkmistr měst pražských.

P. Jan Štěpánek, spoluřjditel k. stawowského diwadla.

Zpráwu nad společenskými pracemi přigal na se pan Ritter z Rittersbergů, cjs. král. setnjk. —

Za ochrance této gednoty zwolili gsau slawné paměti knjzete arcibiskupa Wáclawa Leopolda Chlumčanského. Od té doby pešuge tato gednota přispjwánjm asi 120 — 150. audů welmi horliwě, by wzor wystawila prawě, náležitě poswátnj hudby a zponenáhla z chrámu Páně wšecky newážné kusy wyhostila, kteréžby se spjše k diwadelnjm operám a do tanečnjch sálů nežli do domu Božjho hodily. —

400 Pogednánj. Krátká historie cirkewnj hudby.

K dosaženj téhož nábožného aučela propůgčugj se w hlawnjch městech Pražských neyslowutněgšj ředitelé kůrů a kapelmistři, pp. Tomášek, Triebensee, Weber, Witásek a Pixis, genž při cirkewnjch slawnostech u wedenj zpráwy nad hudebnjm sborem se střídagjce plody neywytečněgšjch skladatelů hudebnjch prowozugj. Roku 1830. rozšjřila společnost tato okres aučinkowánj swého tjm, že zwláštňj školu založila, kdež schopnj pacholjci w zpěwu a dwadceti školnjch čekanců od neypředněgšjch mistrů Pražských na warhany wyučowáno býti má. Wedlé wýnosu přjspěwků obstarává také gednota dobré a k wywedenj snadné musikálie, gako mše, graduály a offertoria, kteréž se 'chudým kóstelům zdatřma, giným pak za lewný penjz podáwagj. Tjmtó horliwým wynasnažowánjm bohdá se předce poznenáhla způsobj, že se mezi wenkowskými učiteli gak dokonalegšj umělost w hranj na warhany, tak i lepšj hudebnj krasochuť rozšjřj, a hudba kostelnj na stupeň přwěgšj dokonalosti a sláwy we vlasti našj se wznese.

4. Saustawa učenj w Ewangelium S. Mar- ka obsaženého.

Od Dra. Jana Körnera, rektora a profesora w
Budëgowicjch.

(Dokončenj.)

R o z d j l II.

Pěstowánj Apoštolů.

§. 52. Powolánj učedlnjků a zwolenj z nich dwa-
nácte.

Ježš chtëge králowstwj Božj skrze učedlnjky založiti (§. 21.) powolal hned z počátku swého weřegného konánj nábožné isrality, aby geg nasledowali, že ge učinj rybáře lidj. — Ačkoliw tato průpowěď pozatmělá byla, předce mohli poznati z toho, když Ježš při swém od Jana pokřtěnj za Syna Božjho, za Messiáše wyhlášen byl, a oni w té důvěře geg nasledowali, že w tomto králowstwj gim něgaký auřad za podjl se dostane. Přišed po uwězenj Jana Ježš do Galilee a chodě podlé gezera Galilegského uzřel Šimona a Ondřege bratra gehu, ani pauštëgj sjtj do moře; i řekl gim Ježš: Pogďte za mnau, a učinjm wás rybáře lidj; a hned opustiwše sjtj, šli za njm.

A pooděšed odtud maličko, uzřel Jakuba Zebedeowa a Jana bratra gehu, ani na lodj skládagj sjtj, a hned powolal gich; a opustiwše otce swé-

ho Zebedeu na lodj s pacholky, šli za njm. 1, 16 — 20.

Když podruhé do Kafarnaum přišel a uzdráwíw malomocného dokázal, že hrjchy odpaustěti moc mu dána, i wyšel k gezeru, tam učil, a nawracuge se zpátky uzřel Lewi Alfeowa sedjcjho na cle, i dj gemu: Pogď za mnau. I wstaw žel za njm. 2, 4. I byl powolánj tomu tak powděčen, že hody weliké připrawil, a k nim negenom Ježjše s učednjky, nýbrž i swé spoludruhy — celné — powolal.

Mimo ty, kterých powolánj nám Marek wyprawuge, nasledowali Ježjše geště ginj, na počet dosti hognj, z nichžto w druhém roce swého weřegného konánj, když Fariseowé se Saducei k záhubě Ježjšowě byli se spogili, dwanácte wywolil, aby s njm byli, a aby ge poslal kázat. 3, 14.

Tjmto zwolenjm stali se nerozlučitedlnými společnjky Ježjšowými a byli ustanoweni k rozšírowánj slowa Božjho.

§. 53. Wzděláwánj gegich rozumu wesměs.

Mimo ono vzdělánj, kteréhož gako očitj swědkowé zázraků a poslauchači gehu řečj aučastni byli, wykládal gim také Ježjš. saukromj, co gim w společném wyučowánj nesrozumitedlné bylo; nabjzel ge k pozorliwosti, blahoslawené nazwal pro tu přjležitost dokonalejšjho poznánj, a předpowjdal gim, že předstaweni gsau, aby weřegně ohlašowali, co gim nynj saukromj gest wyloženo.

Když byl sám, tázalo se ho těch dwanácte, kteříž s njm byly, na výklad podobenstw; i řekl gim: „Wámť gest dáno znáti tagemstw králowstw božjho, ale těm, kteříž gsau wně, w podobenstwch wšecko se děge. — Idj gim: Neznáte podobenstw tohoto, a kterakž wšecká podobenstw poznáte?“ 4, 10 — 14.

Zdali přicházj swjce, aby postawena byla pod nádobu, neb pod postel, zdaliž ne, aby na swjcen postawena byla? Nebo nic nenj skrytého, coby nebylo zgeweno, aniž co učiněno tagného, ale aby na gewo wyslo. 4, 21. 22.

Čjm wětšj pozorliwost, tjm wětšj gegich poznánj, a nabyté wědomosti budau prostředkem k dokonalejšjmu poznánj. I prawil gim: Wizte, co slyšjte, kterau měrau budete měřiti, bude wám odměřeno, a přidáno bude wám, nebo kdož má, tomu bude dáno, a kdo nemá, i to, co má, bude od něho odgaté.

§. 54. Wzděláwánj gegich wjry w tu moc, kterau Ježš zázraky konal.

Gsauce ustawičnj společnjci Ježšowi widěli wšecky zázraky gehu; mimo to wedl ge Ježš do takowých přjpadnostj, kdeby gegich důwěrnost w moc gehu zázračnau se utwrzowala. Když od Kafarnaum ku kragině Gerazenské se plawil, stala se bauře weliká od wětru, a wlny hnala na lodj, tak že se naplňowala, a on z zadu na lodj spal na podhlawj; i zbudili geg, a řekli gemu: mistře,

nenj-liž ti nic do toho, že hyneme. Ježjš utišiw mocným slowem wjtr a bauři, řekl gim: Proč se bogjte, geště-liž nemáte wjry? —

Po učiněném zázraku, když pěti chleby pět tisíc lidu nasyceno bylo, učinil geště wětšj, kráčege po wodách k učedlnjkům potýkagjcjm se na lodičce s wluami.

„Oni pak uzřewše geg, an chodj po moři, domnjwali se, žeby obluda byla a zkrjkli, nebo geg wsickni widěli a zstrašili se.“ — Když pak k nim prawil: daufeytež, gát gsem, nebogte se; když za wstaupenjm geho na lodj wjtr se utišil, mnohem wjce sami w sobě se děsili; nebo nerozuměli byli, co se stalo při chlebjch; bylo zagisté srdce gegich zaslepeno. 6, 49 — 51.

Počjnánj Fariseů, zázraky geho wšelikerým způsobem upjragjcjch, a znamenj zázračná na nebi žádagjcjch bylo pohoršliwé, a mohlo zwyklati wjru učedlnjků w zázraky Ježjšowy. Protož gim dal wýstrahu, aby se warowali smeyslenj Farisegského a Saducegského. Když pak slowům Ježjšowým o kwasu Farisegském neporozuměli, učinil Ježjš ge pozorny na zázraky rozmnožených chlebů, kárage gich, proč na nedostatek chleba myslj, newšjmagjce si toho, co widěli, řka; „Když gsem pět chlebů lámal mezi pět tisíců, kolik gste plných košů drobtů sebrali? Řekli gemu: dwanácte. — Když také sedm chlebů mezi čtyři tisjce, kolik gste drobtů wzali? I řkau gemu: sedm; i řekl gim: Kterakž geště nerozumjte.“

§. 55. Wzdělánj wjry gegich w sebe gakožto Mes-
siáše.

Mimo zázrak, který se stal při pokřtěnj Je-
žjše od Jana při Jordáně, když hlas z nebe za
syna Božjho geg vyhlásil a Duch swatý nad njm
se snáel; mimo zázraky, které konal k wyge-
wenj swé moci, a k potvrzenj swých slow, před-
ložil otázku bljže Cesarey, kým geg prawj býti
lidé? — pak, kým wy mne býti prawjte? — Wy-
znánj Petrowo, gak u Matauše čteme, potvrdil a
pochwálil, však giným zgewiti zapowědel. §. 13.

K tomu určitěmu poučenj o swé důstognosti
přidal i weliký zázrak, proměniw se u přjtomno-
sti Petra, Jakuba a Jana, kteřj geg w sláwě, a
Mogžjše a Eliáše s njm rozmlauwagjcj widěli, a
hlas z nebe slyšeli: Tentož gest můg syn neymi-
legšj, gehu poslaucheyte. 9, 6. K rozmnoženj
wjry w něho prospěla také udělená gim moc zá-
zraky konati.

Aby pak přeohawnau smrtj gehu we wjře zwi-
kláni nebyli, počal tenkráte teprw swau smrt gim
předpowjdati, když we wjře giž pewni byli. Me-
zi tjm dály se zázraky, gako: proměněnj Páně,
uzdrawenj syna posedlého (§. 59.) zagjmagjcj
zvláště pozorliwost učedlnjků, aby tjm pohoršliwé
myšlénky z gehu smrti pocházegjcj w nich se pře-
máhaly.

Předpowjdánj swého z mrtwých wstánj mělo
též napomáhati k odstraněnj pohoršenj z gehu smr-
ti wycházegjcjho.

§. 56. Odstraněnj předsudků pocházegjećch z ustanowenj Farisegských.

a) Nelidský předsudek, dle kterého každého celného za hršnjka drželi, byl odstraněn powolánjm za učedlnjka celného Matauše, ukteréhož stowal, a swé obcowánj s celnými zastáwal.

b) Aby na posty a giné zewnitřnj věci *přjlišncu* cenu nepokládali, nepostili se s učedlnjky Fariseů zároweň, a námjtky Fariseů proti tomu od Ježjše byly wywráceny.

c) Aby slawnost sobotnj dle Farisegských wýkladů nebyla wjce na zneuctěnj Boha a břemenem lidu, nýbrž oslawenj Boha, a ku prospěchu bližnjmu, konal w den sobotnj zázraky, a swým odpůrcům předložil otázku: Slušj-li w den sobotnj dobré činiti, čili zlé? — Dowolil také w sobotu učedlnjkům skrze obilj gdaucjm klasy trhati a wymjnati.

d) Aby hledjce přes přjliš zewnitřnj čistoty wnitřnj nezanedbáwali, dopustil, by nemytýma rukama gedli, a wywracege ustanowenj Farisegská o zewnitřnjm poskwrněnj, tak mluwil, že na zrušenj rozdjlů mezi čistými a nečistými pokrmy narážel.

§. 57. Prostředky proti swětskému smeyšlenj o králowstwj božjm.

Že učedlnjci Ježjšowi časné užitky a časnau sláwu w králowstwj Messiášowě očekáwali, patrně z odpjranj Petrowa proti smrti Ježjšowě; z prosby synů Zebedeowých o prwnj mjsto při Ježjši;

z časté hádky učedlnjků, kdo prwnj w králowstwj Božjm.

Proti tomu ohlašowal Ježš swau a swých nástupnjků smrt, gakož i pronasledowánj mnohá rozširowatelů téhož králowstwj. Kdykoliw djtky přjtomny byly, předstawowal ge co přjklad pokory, a vládu swého králowstwj ne z tohoto swěta býti prawil.

§. 58. Přidržowánj učedlnjků k pokogi a mjru.

Učenj o welikém prowiněnj toho, kdož pokušenj dáwá, dokonal těmi slowy: Měgte sůl w sobě, měgte pokog; buďte opatrnj a pozornj. 9, 49. Smjřitedlnost, 11, 25. Wiz. §. 49.

§. 59. Prostředek k rozširowánj králowstwj Božjho dar zázraků; wzbuzenj wjry w učedlnjcich ku konánj gich.

Prostředek wyučowánj tuto se pomjgj, neb o tom byla giž řeč w §. 52. O zwolenj učedlnjků kde zmjuka se děge, čteme též: I dal gim moc uzdrawowati nemoci a wymjtati dábelsstwj. 3, 15. Tuto moc obdrželi, když po prwnjkráte wyslání byli ohlašowat králowstwj nebeské a pokánj. „A swolal dwanácte, a počal ge posjlati po dwau, a dal gim moc nad duchy nečistými.“ 6, 7.

Tuto moc prowozowali. „A dábelsstwj mnohá wymjtali, a mazali olegem mnohé nemocné, a uzdrawowali.“ 6, 13.

Newyhnútedlná wýmjnka k tomu byla wjra, a když w té klesali, nemohli ničeho učiniti.

Syná, genž nečistého ducha měl, nemohli u-zdrawiti. Protož řekl gim Ježjš: O národe newěrný, dokudž s wámi budu; — a na otázku, proč geg nemohli wywrhnauti, odpověděl dle Matauše: pro newěru waši. 17, 19. — Když Ježjš řekl: že toto pokolenj nemůž ginák wygjtí, leč skrze modlitbu a půst, poukázal gim, že těmito prostředky wjra k zázrakům potřebná se rozmnožuge.

Aby widěli, gak mocná gest wjra, zlořečil fjk, owoce nemagjcjmu; a když druhého dne učedlnjci mimo gduce uzřeli fjk, an usechl z kořene, a Petr mistru swému na něg poukázal, řekl Ježjš: Měgte wjru Božj; amen, prawjm wám, že kdožbykoli řekl hoře této: Zdwiхни se, a wrz sebau do moře, a nepochybowalby w srdci swém, ale wěřilby, že cožkoli dj, aby se stalo, staneť se gemu. Protož prawjm wám, wšecky věci, za kterékoli modljce se, prosjte, wěřte, že wezmete, a stanauť se wám. 11, 20 — 24.

§. 60. Prostředkové k snášenj protiwenstwj, ano i smrti pro králowstwj nebeské.

a) Aby překwapeni nebyli protiwenstwj, kdyžby neočekáwané přišlo, předpowjdal ge, a mluwě o swé smrti, též nasledownjkům swým smrt předpowjdal. 8, 34. — Prawil, že spjše než zkáza města přigde, wydáwati ge budau radě židowské w synagogách a ge bičowati. 13, 8. Wiz. §. 32. 33.

b) Aby opatrnj byli. „Hledťe pak samí sebe.
13, 9.

c) Duch swatý gim nápomocen bude. Když wás powedau, aby wás wydali, nepřemyšlugte před tjm, cobyste mluwili, ale což wám bude dáno w tu hodinu, to mluwte, nebo negste wy, genž mluwjte, ale Duch swatý.

d) Láska Ježšowa, gjž ustawičně aučastni byli. Kdo činiti bude wůli jBožj, tenť gest bratr mŭg i sestra má i matka. 3, 35.

e) Stonásobnau náhradu wšeho, co opustili pro Ježše. 10, 29. 30. §. 33.

§. 61. Prwnj gich wyslánj, aby uwykali auřadu, kterýž na ně složen měl býti.

Prwnj wyslánj uředlnjků po dwau, kde gim moc dána zázraky činiti, a kde přikázáno, aby hlásali králowstwj Božj, stalo se negenom pro rozšřenj králowstwj Božjho, nýbrž i pro gegich wy-cwičenj, aby seznali, že hlásánj takowé potvrzené zázraky wjru nalezne, ano že také oni wšeco ob-držj, cožkoliw k wýžiwě wezdegšj gest potřebno.

Protož přikázal gim, aby nastaupili cestu, neberauce s sebau zásoby pocestnj, ne mošny, ne chleba, ani peněž; 6, 8. wšak aby se warowali neslušného wybjránj w hostinstwj. Kdežkoli wegdete do domu, tu ostaňte, dokud newygdete odtud. 6, 10.

§. 62. Péče Ježšowa o tělesné potřeby swých učedlnjků.

Ježš mage ljtost nad zástupem, když byl tři dni s njm trwal, aniž měl, coby gedl, a k wůli tomu zázrak čině, zagisté měl péči o žiwnost swých učedlnjků, kterj dle geho wůle wždy byli při něm. Když od Dalmanuty k Betsaidě se plawili, a zapomenuwše na chleby starostliwi byli, poukázal Ježš na swatu moc zázračnau, nawrhuge tjm, bude-li toho potřeba, že i zázrak učiniti může.

Když z prwnjho wyslání se nawrátili, prawil jim: Pogďte saukromj na pusté mjsto, a odpočňte maličko.

Péče Ježšowa o swé učedlnjky před utrpenjm a z mrtwých wstánjm w pogednánj dalsjm se okáže.

§. 63. Powinnosti učedlnjků, co náměstků Kristowých.

Powinnosti wšeobecné každého křestana wázaly učedlnjky wjce než každého giného negenom pro přjkladnost, o které w Matauši čteme, nybrž také z té přjčiny, byli-liby omi swých powinností nečabanliwi, žeby žádný ge napravowati nemohl. Dobráť gest sůl; pakli sůl bude neslaná, čjm gi osoljte? 9, 49. Krásné gest powolánj waše, však gestli wy, gesto wjru swětu zdělití máte, gi ztratjete, kýmž gi dosáhnete.

Zwlastnj powinnosti (§. 21.) obsahuj se w tom, že gim uloženo bylo králowstwj Božj wzdláwati, a tedy:

- a) Kázati Ewangeliium wšemu stwořenj. 16, 15.
 b) Křtjti. 16, 15.
 c) Zázraky činiti ku potwrzenj wjry. §. 21, 19.

§. 64. Opatrnost w kázanj.

a) Ku poslauchánj a přigetj gegich učenj nemagj nutiti žádného. „A kdožkoli wás nepřigman, ani wás neposlechnau, wygdauce odtud, wyrazte prach z noh swých na swědectwj gim.“ 6, 11.

b) Aby se warowali gakýmkoliw způsobem někoho pohoršiti anebo od wjry w Ježjše odwrátiti.

Když gim pokoru a welikau cenu pokorných okázal, wyprawowal Jan, že uzřewše gednoho we gménu Ježjšowě dábyly wymjtagjcjho, toho gemu bránili, protože s nimi nechodj. Načež Ježjš: Nebraňtež mu, neboť nenj žádného, kterýžby diwy činil we gménu mém, a by mohl snadně zle mluwiti o mně, nebo kdož nenj proti wám, s wámiť gest. 9, 38. 39. — Anobř daleko buď od nichněkomu, genž gim gakýmkoliw způsobem gest nápomocen, na přjkořj býti; neboť každý skutek pro králowstwj Božj má swau zásluhu. Kdožbykoli zagisté dal wám pjti čjsi wody we gménu mém, že gste Kristowi, amen prawjm wám, neztratjť odplaty swé. 9; 40.

Přidal k tomu ponawrzenj, gak weliké gest prowiněnj, někoho we wjře pohoršiti. Lépeby mu bylo, aby byl zawěšen na hrdlo geho žernow osličj, a wržen byl do moře. 9; 4.

§. 65. Ohled na učenj z Marka sestawené.

Zlomky genom zde gsau učenj Ježjsowa, a však přewyšugj wšecko, co auplné saustawy libo-mudrckého uměnj podati mohau. — Podáwagjc nám toto Ewangelium genom zlomky, okazuge na náměstky Kristowy, gako na pramen, z něhož chybugjcj ostatnj věci doplniti se mohau; při tom okazuge potřebnost gedné ctnosti, která gest kořen a wrch wšj dokonalosti, totiž, pokory maličkých.

Co zde pomínuto, anebo genom nastjněno, doplnj se a w plnosti wystawj w učenj z ostatnjch knih nowozákonnjch, swatých otců, a žiwým hlasem cjrkwé.

R o z d j l III.

Rozšiřowánj králowstwj Božjho.

§. 66. Prostředky k tomu, a pořádek pogednánj.

Rozšiřowánj králowstwj Božjho stále se :

- a) učenjm a ohlašowánjm téhož králowstwj,
- b) zázraky,
- c) nabjzenjm,
- d) pěstowánjm uředlnjků, skrze které mělo wzděláné býti.

W uwedenj prostředků, kterými Ježjs na rozšjřenj swého králowstwj pracowal, nemůže se opominauti nepřátelské odpjránj zákonnjků a Fariseů.

Wyprawowanj wšeho stane se po rozdžlech času ponawržených w úvodu k S. Marku, a we wy-
nětj z učenj geho, ku konci stane se přehled wšech
zázraků, a gaký byl aučinek toho z ohledu na krá-
lowstwj Božj.

A. Po wsazenj Jána do žaláře.

§. 67. Ježjś w Kafarnaum po *prwnjkráte* činj zázraky.

Po wyprawowanj, gak Ježjś při křtu od Jána přigatém weřegně za syna Božjho wyhlášen byl, po čtyřidceti dnů se postil, pak od satana pokau-
šen a od angelů obsluhowán byl, nasleduge wypra-
wowanj téhož, co Ježjś k rozšjrenj swého králow-
stwj byl učinil. Po wsazenj Jana nawrátiw se Je-
žjś do Galilee zwolil Kafarnaum za mjsto swého
neyčastěgšjho přebýwanj a wyučowanj, a poněwadž
pro obchod a kupčenj z kragin okolnjch walná
schůzka tam byla, mohlo učenj Ježjśowo a powěst
o něm odtamtud co neydále se šjriti, aniž zde to-
lik odpornjků bylo gako w Jerusalémě.

Nepřestáwage pak na tom, aby na gednom
mjstě učil, obcházel města a městečka wúkol.

(i) Když prwnjkráte w Kafarnaum w sobotu
wšed do synagogy učil, diwili se poslauchači ná-
ramně učenj geho; nebo učil gako moc magjcj, a
ne gako zákonnjci. Když pak člowěk ducha neči-
stého magjcj Ježjśe co Božjho wyslance wyznał a
zlý duch přjkazem Ježjśowým: Umlkniž a wygdi,
z člowěka wypuzen byl, stalo se podiwenj mnohem

* *

wěšj, gešto patřjcy na tento diw se wespolek tázali: Co gest to newjdaného, že i duchům nečistým mocně rozkazuge, a poslauchagj ho; — i rozešla se powěst o něm po wšj kragině.

b) Ježš chtěl wzbuditi wju w sebe a swau moc negenom u lidu wesměs, nýbrž také u swých učednjků a gich přjbuznjch; protož po skončené synagoze, přigda do domu Šimona šwegruši geho pauhým přjkazem od zimnice oswobodil, ana wstawši poslaužila gim hostinau swátečnj.

c) Následek zázraků, které obywatelé Kafarnaumštj w synagoze spatřili, byl, že když slunce zapadlo a tjm swěcenj soboty skonáno bylo, přinášeli k němu wšecky zle se magjcy, i dáblem posedlé, a bylo se wšecko město sběhlo ke dwěrjm domu Šimonowa.

d) Když na uswjtě welmi ráno wstaw a wysed na pusté mjsto, tam se modlil, přišel Šimon i ti, kterj s njm byli, řkauce, že wšickni geg hledagj. Dychtili tedy obywatelé Kafarnaumštj po Ježšowi, chtjce, aby byl wždy s nimi.

e) Ježš wšak, aby powěst o králowstwj Mesiasšowě wjce rozšjřena byla, odešel do okolnjch mjst a měst, kázal a zázraky konal.

f) Uzdrawenj malomocného, kteréž se stalo doteknutjm geho a slowem: Chci, abys čist byl, mělo za aučinek, že (dle Luk. 5, 15.) řeč o něm wjce se rozhlašowala, a scházeli se zástupowé mnozj, aby geg slyšeli a uzdraweni byli od swých nemocj, tak že (dle Marka 1, 45.) nemohl Ježšzge-

wně do města wjiti, ale wně na mjstech pustých byl, a scházeli se k němu odewšad.

§. 68. Ježš w Kafarnaum po druhé.

a) Když po druhé do Kafarnaum přišel, a u-slyšáno, žeby byl w domě Šimonowě, sešlo se lidu tak mnoho, že nemohli ani ke dwerjím, a šlakem poražený genom střechau otewřenau k nohaum Je-žšowým byl spuštěn. Nynj před zástupem, me-zi kterým nacházeli se Fariseowé a zákona učitelé, gešto se byli sešli ze všech městeček Galileg-ských a Judských i z Jerusaléma, wygewil Ježš swau moc hřjchy odpauštěti, rka šlakem poražení-mu: Odpauštěj se tobě hřjchowé twogi. Akdyž slowa geho od Fariseů a zákonnjků za rauhánj po-kládána byla, potwrdil swé wyřknutj, když na geho přjkaz šlakem poražený uzdrawen byl, a wstaw, lože swé přede všemi odnesl. — Všickni diwili se, wyznáwagjce, že nikdy nic takowého newiděli, a welebje Boha, že takowau moc dal lidem t. g. Ježšowi.

b) Následek toho byl, že když k gezeru až k městu dosahugjcjmu wyšel, všecken zástup k němu přicházel, a učil ge.

c) Negenom k poslauchánj, nýbrž i k nasle-dowánj ustawičnému byli mnozj nakloněni, mezi nimi celný Matauš, ginák Lewi Alfeůw, od Ježš-še k nasledowánj powolan byl, kterýžto vše opu-stiw nasledowal geg, a z wděčnosti weliké hody mu učinil.

d) Fariseové a zákonníci zázraky Ježíšovy-
mi nestali se geho přiznanci; nýbrž horšili se na
všim, co s gegích předsudky a náklonnostmi se ne-
srownávalo. Widauce tedy Ježíše s učedlnjky sto-
liti w domě Matauše s množstwjm celných, wyge-
wili učedlnjkům Ježíšowým swau newoll nad tjm.

e) Ponawrzenj Ježíšowo, že práwě hršnji-
geho obcowánj potřebuj, a že toto laskawé pří-
spěnj bližnjmu nad oběť Bohu milegšj gest, ne-
pokogilo Fariseů a Zákonnjků; neb když oni s u-
čedlnjky Janowými často se postjwali, horšili se
nad učedlnjky Ježíšowými totěz nečinjcjmi.

B. Po druhé welikonočnj slawnosti.

§. 60. Ježíš na cestě z Jerusaléma do Kafarnaum.

a) Fariseové a Zákonníci, kteřj prw nad ob-
cowánjm Ježíšowým s celnými a nad geho učed-
lnjky pro nekonané časté posty se horšili, počjuagj
Ježíše co rušitele sobotnjho swěcenj stjhati, kára-
gje učedlnjky geho, gešto w den sobotnj skrze o-
bilj gdauce klasy trhali, a rukama wymjuagje
gedli. —

Že Dawid chleby poswátne, kteréž gjsi genom
kněžjm dowoleno bylo, w čas nauze gedl, že kně-
žj w chrámě w den sobotnj hmotné práce konagj,
že swěcenj soboty k prospěchu, ne ale k záhubě
člowěka ustanoweno: tyto swětlé důwody nepřiwe-
dly Farisey a Zákonnjky k maudfegšjmu smeyšle-
nj o swěcenj soboty. Nebť když

b) Ježíš w glný den sobotnj do synagogy wstaučil, kde člověk ruku uschlau magjcy se nalezal, šetřili oni, zdali geg uzdrawj. Otázka Ježíšowa: Zdali w den sobotnj dowoleno dobrý či zlý skutek učiniti, zdali pomáhati bližnjmu gestk prospěchu či k záhubě žiwota, zdali člověk gednu owci magjcy, když do studně padne, newytáhne gi w den sobotnj; — přiwedla sice nepřátely k odmlčenj, však roznjtila zášty gegich tak, že s odporajky swými Herodiány w spolek wešli, aby Ježíše zahubili.

c) Toto auhlawnj zášty Fariseů přewyšowala důwěrnost zástupů oněch, kteří odewšad k Ježíši se hrnuli, — od Galilee, od Judey, od Jerusalema, od Idumey, od Zajordánska, od končin Tyru a Sidona. Sešlo se takowé množstw, že pro tjšnost lidu potřebj bylo, by na loďčku wstaučil a odtud lid na pobřezj shromážděný wyučowal. Důwěrnost w zázračnan moc Ježíšowu byla takowá, že dychtili genom se ho doteknauti, aby uzdraweni byli.

d) W tento čas (Luk. 6, 12.) wstaupiw na wrch u Kafarnaum přes noc trwal na modlitbě, a když byl den, zwolil dwanácte, které ustanowil za apóstoly, pomocnjky a náměstky swé w auřadu ke wzdlělánj králowstw Božjho směřujcjm.

§. 70. Ježíš w Kafarnaum po čtwrté.

a) Když opět do Kafarnaum s učednjky se nawrátíl, sešel se takowý zástup, že nemohli ani

chleba pogjsti, a když uzdravil ďábelstvjm posedlého, který němý a slepý byh, načež lid nakloněn byl, geg uznati za syna Dawidova, t. g. za Mesiáše: rostla nenávisť zákonníků z Jerusalema tak velice, že pravili, že Belzebuba knjžete ďábelského má, a gjm ďáblu vymjtá, ba že skrze to smyslem se pomínul. Takové zlehčování zázraků bylo negenom nesmyslné a stranné, neboť o podvodných zakljnaých židovských, kterýj se o vymjtání ďáblů pokaušeli, neproniesli nikdy takové obvinění; alebrž bylo také rauhawé, proto že zázrak mocj božskau konaný Belzebuba přičítali, a tjm samým negenom moc božskau potupowali, ale i každý způsob w lehkost uwodili, kterýmby Bůh swé wyslance, gako takové, něgakým zázrakem oslawiti a potwrditi chtěl; neboť co se prawilo o tomto zázraku, mohlo o všech ostatnjch praweno býti, a proto také wyhlásil Ježíš rauhání proti Duchu Božjmu za hrjch, genž na wěky odpustěnj nedosáhne.

b) Ježíš nawrátiv se toho dne z cesty pro wyměování a uzdrawování lidj předewzaté, negenom lid skromážděný s takowau horliwostí wyučowal, že ani přjštjm swé matere a přjbrznych z toho wytrhnauti se nedal, alebrž geště z městana břeh k gezeru wyšel, a tam opět z loďičky ušil.

c) Když pak po rozpuštění lidu, který geg při gezerě poslauchal, opět gjnj se shromáždili, welel přes gezero plauti do kraginy Gerazenské.— Zázraky až posud konané gewily geho moc nad

každym neduhem, ba nad ďáblem; utřiw wjtr e wlny, gešto ženauče se na lodičku gi naphlowaly, slowem: Umlkni a upokog se, wygewil moc swan nad přirozenostj, tak že patřjcy na to zwolali: Kdo gest medle tento, že i wjtr i moře poslauchagj geg?

d) Powěst o Ježjši a wjra w geho moc zázrač- nau byla nynj i w kragině Gerazenské rozhlášena. Onca přebjdný člověk, který prw od ďáblů trá- pen řetězy a pautá polámá, dnem i nocj w hrobch a na horách přebýwał, křiče a kamenjm se tepe, nynj uzdrawený nebyl sice připuštěn, aby nasledo- wal Ježjše, však poslán, aby ohlašowal, kterak weliké věci učmil gemu Pán, aby tedy hlásal o něm w kragině desjti měst.

71. Ježjš w Kafarnaum po páté; rozeslánj učedlnjků.

a) Ježjš opět w Kafarnaum, — důwěrnost w něho rostla, zázraky geho stáwaly se slawnějšj. Ležkomyslné zlehčowanj Ježjše, — když hrjchy odpauštěl, když w den sobotnj zázrak učinil, co ru- šitele slawnosti sobotnj; wyhlášenj geg za pose- dlého Belzebubem a smyslem pominulého, ba spol- čenj se na záhubu geho; což všecko dále se od Zákonnjků a Fariseů, nepřewrátilo prawý smysel w Jairu, wrchnjm synagogy. — Uwrhnuw se k nohaum Ježjšowým prosj, aby přigda wložil ruku na dcerušku skonáwagjcy. Když Ježjš od zástupu stjsněn k domu Jairowu kráčj, gest důwěrnost ženy gedné na krwetok trpjeć tak weliká, že uzdrawěna byla pauhým dotknatjm se raucha, což bez Ježj-

žowy wědomosti se nestalo. Když přišla zpráva, že dobruška již umřela, aby nezaměstknával mistra, odpowj Ježš, aby se nebál a důvěřowal. Powědom sobě swé moci prawj ku kwjlcjm w zemřelého děwčete: Neumřelať ale spj; oni pak tak gisti gsau o skutečném zemřenj, že gim slowa Ježšowa přčinu k smjchu dáwagj. Zawolánj Ježšowo: Děwečko wstaň! wzkrjšilo gi, že wstala a chodila. Pro tuto moc nad žiwotem a smrtj zděsili se wšlčkni; Ježš ale zapowěděl toho zázraku rozhlášowati.

b) Důvěrnost w Ježše wystupowala w Kafarnaum na neyvyššj stupeň; wšak Nazaretáni diwj se mandrošti geho řeči, kterau w den sobotnj slyšeli, diwj se zázrakům, o kterých powěst šla; leč pomyslenj, že syn tesařůw gest, že matka a přjbuznj mezi nimi přebýwagj w chudobě, zwracuge smysl gegich tak, že nemagj wjry w geho moc, a toliko někteřj nemocnj, gež wzkládánjm rukau u-zdrawil.

c) Ježš obcházel po městečkách uče, negenom sám; nýbrž wysjlal i učedlnjky po dwau k národu židowskému, aby pokánj a králowstwj Messiášowo hlásali, a slowa swá zázraky potwřzowali.

d) Giž powěst o Ježši negenom u sprostého lidu a zákonnjků, nýbrž i u dworu Tetrarchy Herodesa Antippy známa. Po nesprawedliwém usmrćenj Jana, kteréhož ctil a se bál, probudilo se swědomj geho, a to bylo přčinau, že powsjmnuw si wyprawowánj o Ježšowých zázracjeh, na rozpacjch byl, má-li geg držeti za gedaoho ze sta-

rých proroků anebo za Jana Křtitele, který z mrtvých wstal, i byl žádostiw widěti Ježjše, (Luka 23, 8.) který od toho času místo swého přebýwánj často měnil.

C. Třetj welikonočnj slawnost.

§. 72. Ježjš na wýchodnj straně gezera.

a) Giž důwěrnost a dychtiwost po Ježjši tak wzrostla, že ani na pausti, která za gezerem Galilegským na wýchodu byla, a kam s učedlnjky swými ze swého prwnjho wyslánj se wracugjcjmi na odpočinutj odplaul, — nebylo oddechu mu nagjtí; neb odewšad hrnul se lid k němu, gegž pěti chleby a dvěma rybičkama, ačkoliw gich pět tisíců bylo, tak nasytíl, že dwanácte košť drobty naplnili. Zázraku toho, kterým moc tworjcj wygewil, tak weliký byl aučinek, že dle Jana 6, 15. geg za krále t. g. Messiáše prohlásiti chtěli; wšak Ježjš ušel od nich na wrch.

b) Učedlnjkům wygewil na to geště wětšj moc swau, když kráčege po wodě přisel k nim, gešto od wečera až do čwtrtého bděnj nočnjho zápasili s wlnami zbauřenými welikým dutjm wětru. Podfwenj gegich bylo tak weliké, že se gemu klaněli, wyznáwagjce geg býti synem Božjin.

§. 73. Ježjš w kragině Jenezaretské, w končinách Tyru a Sidonu, w kragině desjti měst.

a) Sotwa že k západu do kraginy Jenezaretské se nawrátíl, giž odewšad nemocnj k Ježjši se

přinášeli; však i Fariseové a Zákonníci, genž až z Jerusálema přišli, též aučiniwi proti Ježši byli. Widauce uředlnjky nemytýma rukama gjsi, namj-tali: Proč přestupugj uředlnjci twogi ustanowenj staršjch. Zastáwage gich Ježš obrátil na ně o-tázku: proč i oni přestupugj přikázanj Božj pro ustanowenj swá? Takť byla negenom gegich ne-smyslnost w posuzowánj lidských ustanowenj zahan-bena, ale i pokrystwj odhaleno, gešto pro ostrj-hánj lidských ustanowenj neyduležitěgšj zákony Pá-ně přestupowali, čjmž aučinek gegich nepřátelské-ho počjánj proti Ježši ochabowati počal.

b) Ježš odebral se nynj až na končiny kragi-ny Sidonské a Syrské, však i zde powěst o něm tak se roznášela, že nemohl se tagiti; i zde zane-chał důkazy swé moci i w nepřjtomnosti aučinku-gjčj, když byl dceru ženy Syrofenitské od ducha nečistého oswobodil.

c) Kraginau desjti měst bral se Ježš k gezeru Galilegskému. — Uzdrawenj hluchoněmého wzbu-dilo w lidu radostné prowoláwánj: Dobře wšecky wěci činj: hluchým rozkazuge slyšeti, němým mlu-witi. Když Ježš na horu bljže gezera Galileg-ského přišel, byli k němu — dle sepsánj Matau-šowa — odewšad nemocnj přinášení, kteréžto když uzdrawil, welebili zástupové Boha.

§. 74. Ježš na východnj straně gezera, pak w Dal-manutě, posléz w Betsaidě západnj.

d) Na této paušti učil shromážděné zástupy po tři dni, a zgewil opět zázračnu moc swau roz-

množenjm sedmi chlebů, že k nasycenj zástupu čtyřech tisíců postačowaly, a gaště sedm košů drobtů pozůstalo.

b) Čjm zázrakowé Ježšowi byli podiwnějšj, čjm důwěrnost lidu k němu se rozmáhala wjce, tjm wěšj bylo zášj odpornjků geho, a protož když připlaul do kraginy Dalmanutské, přistaupili Fariseowé a Saduceowé, hádagjce se s njm, zdali Messias gest, (M. 16, 1.) a nowé zázraky na nebi žádali. Takowá ale žádost po tolikerých zázracjh byla pauhým pokušenjm; i neučinil tedy Ježš zázraku před nimi, nýbrž na zázrak Jonášůw t. g. na z mrtwých wstánj poukázal.

c) Škodliwé mohlo býti smeyslenj Fariseů a Saduceů, kterj widauce diwy wšecku pochybnost porážegjcej, přede opět nowé diwy žádali. Nemohli tedy Ježš opominauti, aby nedał uředlnjkům wýstrahu, by smeyslenjm Saducegským nakwašeni nebyli. — Neporozuměnj uředlnjkůw, kterj slowa Ježšowa we vlastnjm smyslu brali, použil k tomu, že ge učinil pozorliwé na dwogj zázrak rozmnožených chlebů. Wše toto se stalo, když od Dalmanuty k Betsaidě plauli.

d) W Betsaidě na západu uzdrawil slepéhoj potřenjm slinau očj geho, a wloženjm na něj ruky, aby zgewil, že nawrácenj zraku docela gest w moci geho.

§. 75. Ježš bljže Cesaree, na wrchu proměněnj, posléz w Kafarnaum.

a) Odešed k Cesarei, kde Felix nad (bratra Antippa mjrnějšj byl Tetrarchau, poučowal uředlnj

njky o své důstojnosti, o své smrti, a třem z nich, na hoře as proměniw, dal důkaz své slávy.

b) Negenom Ježíš konal zázraky, nýbrž i učeďnjkům tato moc gest dána, a také při gich prwnjm wyslánj provozována byla. Hrozné počnánj mládence od ducha němého lomcowaného bylo přičinau gegich nedůvěry, a nedostatečné moci k wyrhnutj geg; tjm většj ale bylo podiwěnj a důvěra w Ježíše, když pauhým přikazem němého ducha wyrhnul.

c) Ježíš gda mímno Galilei, a nechtě aby kdo o něm wěďel, poslednjkráte nalezá se w Kafarnaum a tu neywjce wyučovánjm swých učeďnjků o pokore a warovánj se pohoršenj zaměstknán.

§. 76. Ježíš w Zajordánsku a na cestě k Jerusalému.

a) Powěšť o Ježíši wsudy byla rozhlášena, wjra w geho moc u weskerého skoro lidu utwrzena, wšak tjm většj bylo i zášťj Fariseů a Saduceů zatwrzelých we své newěře. Nechtěge Ježíš zgewně choditi, opustil Kafarnaum a Galilei, a odebral se do Zajordánska. (Jan 9, 40. 11, 54.) Tam učil a zázraky konal, wšak i zde stjhali geg Fariseowé. Osemetná byla otázka: slušj-li muži propustiti ženu z gakékoliw přjčiny, w kragině cizoložného Antippa, který swau manželku zapudil; a wšak bez ohledu na pohoršliwý čin Antippůw, bez ohledu na omylné učenj Zákonnjků židowských wyřknul a potwrdil Ježíš, že manželstwj gest nerozlučitedlno.

b) Zde důwěrnost w Ježjše takowá byla, že rodiče swé djetky k němu přinášeli, žádajjce, aby od něho požehnány byly.

c) Ano, když odtud k Jerusalému nastápił cestu, přiblížil se mládenec bohatý, gsa té důwěry, že od Ježjše uslyšj, co k spasenj potřebné.

d) Na cestě k Jerusalému poučował neywjce swé učedlnjky; slepý bljže města Jericha předčil giné w poznánj Ježjše; i ačkoliw geg ginj okřikowali, hlasitě wyznáwal Ježjše co syna Dawidowa, prose ho o smilowánj a uzdrawenj.

D. Čwrtá slawnost welikonočnj.

§. 77. Ježjš w Jerusalémě.

a) K rozšjřenj powěsti o důstognosti Ježjšowě neywjce napomohlo, když několik dnj před slawnostj welikonočnj, ano neywětšj částka národu židowského negenom we swé vlasti, nýbrž i mezi ginými národy bydljčjho, tedy přjchozjho z celého swěta, w Jerusalémě se shromáždila, na oslátku sedě do města přisel, doprovázen gsa od nesmjrného množstwj radostně Hosanna synu Dawidowu prokřikugjčjho.

b) Druhého dne wymjtage kupugjčj a prodáwagjčj z chrámu wygewil swau moc nade chrámem.

c) Čjm wětšj pozorliwost a uctiwost lidu k Ježjši byla, tjm wětšj bylo nepřátel záštj a dychtiwost geg zahubiti, leč obáwagjce se lidu, obrátili se k aukladným otázkám. Na potázánj, čj mocj

wšeccko to činj, otázkau: Odkud křest Janůw? negenom odpověď dal, nýbrž i mlčeliwoost w té věci uložil. Nepřestáwage na tom, wytykal w podobenstwju negenom newděčnosť, kterau národ Božj i prorokům i synu Božjemu odpjrá, nýbrž i odegmtj králowstwju Božjho od téhož národu předpowjdal, sebe pak za kámen uhelnj — za hlawu — swého králowstwju wyhlásil.

d) Kněžj a Fariseowé porozuměwše slowům Ježjšowým chtěli geg gjtí, wsak obáwagjce se lidu w něg co proroka wěřjčjho, odešli, aby lstj geg zahubili.

a) Přisedše učednjci Fariseů předložili w ošemetné pokoře otázkau: Slušj-li daň dáwati cjsaři, čili ne? Přiswědčiti i odpjratí oboge bylo nebezpečné. Otázka wsak: Čj obraz na penjzi? a ponawrženj, aby dali, co cjsařowo, cjsaři, a co Božjho Bohu, zahanbilo ge a zmařilo lest gegich.

β) Pokusili se tedy Saduceowé nesnadnau alespoň gemu otázkau předložiti: Čj při z mrtwých wstánj žena bude, která za sedm mužů prowdaná byla? Odpověď Ježjšowa negenom gegich bludně wykládánj pjsma, nýbrž i mylné smeyslenj o z mrtwých wstánj a nesmrtedlnosti duše porazila.

γ) Autoky nepřátel napomáhaly k rozšjřenj důwěry w gehu maudrost nade wšeccko wynikagjcj, tak že zákonnjk geden, když dobrým aumyslem o neywyššjm zákoně se dotazowal, byl dokonale spokogen odpovědj Ježjšowau na lásku k Bohu a bližnjmu poukazugjcj.

e) Když giž žádný nepokusil se něgaku ot-
tízku Jézsi předložiti, gal se sám gičh tážati:
Kristus nebo Messias? A když oni ot-
powěděli, že Dawidůw, poukázal ze Žalmů 110. že
gegičh smeyslenj bludně.

f) Giž byl na konci swého auřadu učitelského,
giž se blížilo utrpenj geho, poslednj slowo bylo
wýstražné před nábožným pokrytstwjm, lakmostj
a pýchau Fariseů a Zákonnjků, co auhlawnjch ne-
prátel swého králowstwj.

R o z d j l IV.

Utrpenj Ježšowo.

§. 78. Usilowánj nepřátel Ježšowých o usmrcenj
geho.

Aby Ježš za hřichy swěta trpěl, bylat také
přjčina přjstj geho.

Co dle wúle nebeského otce trpěti měl, k to-
mu dali přjčina neywysšj kněžj a zákonnjci, gešto
dwa dni před hodem přesnic hledali, gakby Jež-
še gali a zahubili. — Nechtěli toho pak w čas
slawnosti welikonočnj učiniti, obáwagjce se, aby
mezi lidem toho času u welikém množstwjm w Je-
rusalémě shromážděném nestal se rozbrog o Jež-
še od nich gatého. Jidas Iskariotský, který želel
ztrátu drahé masti nardowé, wylité od Marie před
několika dny na hlavu Ježšowu, znage úmysl ra-
dy židowské, přišel samowolně k neywysšjim kně-

žjm , a prohlásil se ochotným býti ke zrádě nad Ježšem. Umluwiw se o mzdu za zrádu, vyhledáwal příležitosti k tomu.

§. 79. Ježš při wečeři welikonočnjho beránka.

a) Wěda Ježš zrádu a utrpenj swé, umjnil negenom welikonočnjho beránka se swými uředlnjky pogjsti; nýbrž také ustawičnau památku po sobě zanechati, a s nimi se rozlaučiti. Odeslal tedy swé neywěrnějšj Petra a Jana w den prwnj přesnic do Jerusálema, daw gim tagné znamenj, dle kterého oni genom poznati mohli, w gakém domě wečeřadlo pro něho zamluwiti mohau. — Stalo se dle narjzenj Ježšowa.

b) U wečer přišel Ježš s dwanácti. Znage gakóžto wšewědaucj zrádu od Jidáše zamyšlenau, na kterau geho swatost s ljtostj a opowrzenjm patřila, použil té chwjle, když Jidáš při hostině welikonočnjho beránka přjtomen byl, zdaliby geg od hanebného úmyslu odwrátiti mohl. Wygewil tedy, že negenom o zrádě, nýbrž i o zrádci wj; wygewil, gak těžký trest, ačkoliw že pro zplněnj proroctwj umřjti má, na zrádce čeká, gešto lépeby bylo, aby se nebyl narodil člowěk ten. Ani aučastnost hostiny welikonočnj geg neobměkčila, ani slowa trest zrádci oznamugjcej geg odstrašila; i odešel zústaw wěren zlému předsewzetj swému.

c) Nynj ustanowil památku swého utrpenj, dáwage pod způsobau chleba a wjna swé tělo a

krw k požjwánj učedlnjkúm; nynj ohlásil nowý zákon, který geho krwj ztwrzen bude; nynj wyřknul, že bljzké gest králowstwj Božj.

§. 80. Ježjš w zahradě Jetsemanské.

a) Po skončené wečeři welikonočnj a učiněném djků wzdanj wedl Ježjš učedlnjky swé k hoře Oliwetské, a wyprawuge gim, že dnes všickni nad njm se pohoršj, doložil pak, že když z mrtwých wstane, předegde gich do Galilee.

b) Petrowi, genuž slowa Ježjšowa o pohoršenj se nad njm, nemožná se zdála, trognásobné zapřenj předpowěděl.

c) Když na poplužj Jetsemanské přišli, welel učedlnjkúm posečkati, ažby se pomodlil, a pogaw ssebau Petra, Jana a Jakuba poodešel, a teskliwost swé duše až k smrti gim wygewil.

d) Pobjdnuw ge, aby bděli a se modlili, aby nepřišli w pokušenj pro slabost z tělesnosti pocházegjcj, modlil se k nebeskému otcí, aby od něho tento kalich přenešen byl, modlil se s takowau pokorau, že prawil: Wšak ne co gá chci, ale co ty; a to učinil po třikráte. Učedlnjci dwakráte pobjdnuti, aby bděli; i když po třetj k nim přišel, spali. I řekl gim w tichosti: Spětež giž a odpočjweyte.

e) Když se přibljžil čas, že zrazen měl býti, zbudiw učedlnjky, oznámil gim, že zrádce se bljžj, an přišel s mnohým zástupem od neywyššjch kně-

* *

žj a staršjch poslaným a na úmluwené znamenj zradil mistra swého.

f) Když Ježjš gat byl, chtě Petr geg brá-niti, utal ucho služebnjku neyvyššjho kněze.

g) Hanebný způsob, gešto na něg gako na něgakého lotra se zbranj a nočnjho času wyšli, gim-wytýkal, a spolu doložil, že se to stalo, aby pjs-mo se naplnilo.

h) Učedlnjci prchli, a Ježjš k neyvyššjmu knězi weden.

§. 81. Ježjš u Kaifáše.

a) Zde kněžj, zákonnjci i staršj shromážděnj hledali přjčiny dostatečné, by Ježjše k smrti odsau-diti mohli. Swědectwj křiwých swědků, i to, co Ježjš prwnjkráte w chrámě Jerusalémském byl prawil o swé smrti a z mrtwých wstánj, na žaloba bylo přednášeno, a wšak nebylo dostatečné, aby k odsauzenj na smrt postačowalo.

b) Neyvyššj tedy kněz powstaw tázal se Je-žjše: Zdali on Kristus, t. g. od Boha přisljbený a seslaný Messiáš gest. Ježjš negenom k tomu přiswědčil, alebrž i přidal, že spatřj geg stegnau s Bohem mocj wládnacjho a na oblacjch přicházeg-jcjo.

c) Swědectwj Ježjšowo za rauhánj powažowá-no a on za smrti hodného wyhlášen. Zústawen byl trýzněnj služebnjků naň pligjcyjch a geg polič-kugjcyjch.

d) Petr, který za zástupem Ježjše wedaucjm bázliwě kráčel, wegda do sijně neywyššjho kněze, překwapen byl tak welice rozprávkau služebnice, že s Ježjšem Nazaretským býwal, že zapomenuw na přjsahu, Ježjše, mistra swého zapřel, načež druhé i třetj zapřenj nasledowalo, potom odešed počal plakati.

§. 82. Ježjš u Piláta.

a) Wyřknutj neywyššjho kněze, kterýž byl Ježjše za rauhače a kriwého Messiáše wyhlásil, w plné radě židowské z rána shromážděné potwrzeno bylo, a Ježjš weden byl k Pilátowi, bez gehož wúle uloženj hrdelnjho trestu mjsta mjtí nemohlo; tu pak obžalowan, že za Messiáše se wydává. —

b) Na otázku Pilátowu, zdali on král židowský, přiswědčil Ježjš, na giné žaloby neywyššjch kněžj neodpowjdal, tak že se Pilát diwil, a z mlčenj gakož i z wyznánj, že gest králem židowským, geg za newinného prohlásil; neboť před saudnau stolicj Pilátowau byl genom ten winen, kdo bauře w lidu a odbog proti cjsaři Řjmskému tropil.

c) Wěda Pilát, že geg neywyššj kněžj, ze záwisti gali a wydali, chtěl geg propustiti tjm způsobem, aby neurazil radu židowskau, daufage, že lid, když gemu na wúli dá, aby sobě dle obyčegge slawnosti gednoho z wěznů wyžádal, neomylně o Ježjše, kterého w slawném průwodě nedáwno do Jerusaléma prowázel, wolati bude. — I dopustil, aby lid mezi bauřliwym lotrem Barabásem a Ježj-

šem wolil. Chtěge lid ke swé wůli nakloniti, sám prawil kněmu: Chcete-li, propustjm wám krále židowského; však kněžj a zákonnjci popudili zástup, aby wolal o propuštění Barabáše, a o ukřižování Ježjše. Aníž dálšj omluwa a zastánj Pilátowo co prospělo. Aby se tedy lid upokogil, byl Barabáš buřič a wražedlnjk propuštěn, a Ježjš, neywětšj dobrodinec swého národu, na smrt kříže odsauzen.

§. 83. Ježjš na smrt kříže wydaný.

Ježjš odsauzený od Piláta k smrti musel nynj trpěti wšecko, ano i wjce, co dle zákonů Řjmských s odsauzenými ku kříži se konalo.

a) Žoldněři Řjmštj, když Ježjše ubičowali, buď z náwodu rady židowské, buď ze záštj, gakowé pohané k židům zwlášť bauřliwým měli, počali gemu w šarlatowý plášť oděnému a trnjm korunowanému se posmjwati, na něg pliwati, a w hlavu třtinau geg bjti.

b) Weden gsa na mjsto poprawné, nemohl mdlobau kříž nésti, přinucen tedy Šimon Cirenenský gemu býti nápomocným.

c) Nepřigal podáwané mu wjno myrhowé; žoldněři, kterj geg ukřižowali, rozdělili se losem o raucho gehu; ukřižowali geg u prostřed dwau lotrů, gako nad ně winněšjho, a tak proroctwj starého zákona se vyplnila.

d) Nápis winy byl: Král židowský t. g. že za neprawého Messiáše se považowal. Tak tedy gméno a úrad ten, gegž tolikerými zázraky potwr-

díl, byl pro newěru kněžj a zákonnjku winau a přj-
činau ukrjžowánj gehu.

e) Neywětšj ukrutnost dáwala se na gewo, když mimo gdaucj a kněžj Ježjši w nesmjrných holestech gak ducha tak těla na dřewě pnjcjmu posmjwali se slowy z gehu řečj a zázraků wzatými, a když k nowým zázrakům rauhawě geg pobjzeli.

f) Kde lidé netruchlili, truchlila přirozenost, tmau zemi od šesté až do dewáté hodiny obestřewši.

g) Slowa Eloj Lamasabaktani, z žalmu 21. wzatá a neywětšj bolest wygádrugjcj, w smjch a na přjštj Eliášowo od některých obrácena.

h) Ježjš octem napágen byw a zwolaw welikým hlasem wypustil duši.

i) Pohanský setnjk wida, že Ježjš tak wola-
ge duši wypustil, wyznal, že Ježjš syn Božj.

W okamženj smrti Ježjšowy opona chrámowá roztrhla se na dvě a dle swědectwj Mataušowa trásla se země. Gakéto znamenj a diwy, negenom lidu, nýbrž i kněžjm a zákonnjkům!

k) Při ukrjžowánj Ježjšowě přjtomny byly ženy, které w Galilei za njm chodjwaly a gemu posluhowaly, mezi nimi Maria Magdalena, Maria matka Jakuba menšjho a apoštola, Salome matka Jana a Jakuba wětšjho. — Pohled na tyto wděčné ženy množil bolest Ježjšowu.

§. 84. Z mrtwých wstánj Ježjšowo.

a) Kdykoli Ježjš o swém utrpenj a smrti mluwil, předpowjdal také swé z mrtwých wstá-

nj, ano Saduceům a zákonníkům w Dalmatě zázrak na nebi žádagjejm poukázal na swé z mrtwých wstánj; byloť ono tedy důkazem geho řeči a celého tedy učení.

b) Však ačkoliw Ježíš o swém z mrtwých wstánj častokráte byl mluwil, přede geho učedlnjci a přátelé na to nepomyslili.

c) Ježíš gakožtů ukřižowaný byľby pohřben byl pod křížem; tjm ale nebyľoby ani proroctwí Ježíšowo ani Isaiášowo splněno. Když tedy byľ wečer welikého pátku, t. g. před sobotau wellkonočnj, prosil Josef z Arimathie, muž spravedliwý, tagný učedlnjč Ježíšůw a aud rady židowské, o tělo Ježíšowo Piláta, který diwě se a pochybuge, zdaliby giž byl umřel a wyšetřiw to skrze setnjka, darowal tělo Josefowi, kterýžto snaw ge s kříže; obwinul kmentem, do hrobu ze skály wytesaného wložil a kámen ke dwěrjm hrobowým přiwalil.

Maria Magdalena a Maria Jakobowa máť přítomny byly.

d) Co při skutku Josefa z Arimathie nedostatečné býti se jim zdálo, chtěly samy doplniti. I nakaupiwsa po sobotě (t. g. za wečera giž) wonných mastj, kráčegj w prwnj den po sobotě za šerého rána geště k hrobu, rozmlauwagjce we spolek, kdoby jim asi odwalil weliký kámen ode dwěrj.

e) Widauce odwalený kámen, wkročily do hrobu, chtěgje tělo Ježíšowo mazati; však spatřili

szkiednca na prawici sedjcjho a rauchen bjlým o-
děného, který gim uleknutým z mrtwých wstánj
Ježjśowa zwěstował a prikázal, aby to gakož i
shledánj se s nimi uěedlnjkům a Petrowi powědě-
ly. Se strachem wysly z hrobu, a chwátajce
žádnému na cestě nic nepravily.

f) Ježjś, genž ráno a prwnj den po sobotě
wstal z mrtwých, ukázal se Marii Magdaleně, kte-
ráž, co widěla, zwěstujc uěedlnjkům a společnj-
kům geho lkagjcjm a plačjcjm, nenalezla wjry.

g) Potom zgewil se dwěma z nich — do
wsi Emaus gdaucjm, wšak i oni nenalezli wjry.

h) Protož když se zgewil gedenácti za sto-
lem sedjcjm, trestal gich, že těm, který geg wi-
děli wzkršěného, newěřili, wložil na ně auřad, aby
kázali Ewangelium po celém swětě, gakožto ne-
wynutědnau wýmjnku k spasenj, a přisljbil zá-
zraky, které wěřjcj w učenj apoštolské konati
budau.

i) Dle toho, co Marek wyprawuge, má přj-
běh z mrtwých wstánj Ježjśowa neywěšj gistotu
historickau. Dřjwe než bylo Ježjśowo tělo Ni-
kodemowi wydáno, dal Pilát bedliwě zkaumatě,
zdalě Ježjś skuteěně mrtew gest; zawinutj těla a oblj-
ěge w kiment, a wloženj geg do geskyně weská-
le nemohlo nic k obžiwenj přispěti, aniž se mŭ-
že řjci, žeby uěedlnjci lehkowěřjcj byli; neb
newěřili těm, který Ježjśe neyprwě uzřeli, newě-
řili dotud, dokud Ježjśe swýma očima newěděli.

§. 85. Přehled dáwodů o božském seslánj Ježjše Krista.

I. Nebeský otec wydal swědectwj o Messiási :

a) gešto skrze proroky přjštj geho ohlašowal, w času určitém neyprw předchůdce, pak samého Messiáše poslal; a geg za Syna božjho wyhlásil při křtu, kterým se připrawowánj ku králowstwj Messiášowu dalo.

b) Toto wyhlášenj stalo se podruhé na hoře při proměněnj. 9, 6.

c) Zemětřesenj a roztrhnutj opony chrámowé w tu chwjli, když Ježjš ducha wypustil. 15, 38.

d) Z mrtwých wstánj. §. 84.

II. Zázraky Ježjšowi w Rozdjlj II.

A. Wšemohaučnosti.

a) Nemoci zvláštňj uzdrawowal pauhým rozkazem i w nepřjtomnosti: α) zimnici na šweğruši Šimona Petra; 1, 23. β) malomocenstwj; 1, 40. γ) šlakem poraženého; 2, 1. δ) uschlau ruku; 3. ϵ) krwotok. 5, 30.

b) Smysly nawrátíl, uzdrawiw: α) slepého bljže Betsaidy a Jericha; 8, 22. β) němého a hluchého. 7, 32.

c) Uzdrawil ďáblem posedlé. 1, 24. 34. 3, 11. 24. 5, 1. 7. 24.

d) Mrtwým žiwot dal, dceři Jaira. 5, 35.

e) Pán wětru a bauře. 4, 39.

f) Tworjčj moc w rozmnoženj chleba. 6, 41.
8, 6.

g) Wšelikeré nemoci. 1, 32. 3, 10. 6, 53.

h) Moc ke konánj zázraků dána učedlnjkům
wěrjčjm. 6, 4. 16, 17.

B. Wšewědaucnosti.

a) Wěděl myšlenj zákonnjků. 2, 8. Doteknu-
tj se raucha gehu ženy na krwotok trpjčj. 5, 35.

b) Předpowjdal zkázu města Jerusaléma ge-
ště za pokolenj tohoto. §. 37.

c) Rozšjřenj swé cjrkwě.

d) Zapřenj Petrowo. §. 80.

e) Swé z mrtwých wstánj.

§. 86. Prawdiwost zázraků Ježšowých.

a) Ježš wyhlásil zázraky swé wšemohaucnosti
za skutky ducha, (§. 18.) chtěl tedy, aby powa-
žowány byly gako skutkové Božj.

b) Neybystřegšj pozorliwost nepřátel nemohla
ničeho proti nim namjtati, a pročež Belzebubu ge
připisowali.

c) Nestranné powáženj swědčj též o prawdi-
wosti gegich.

§. 87. Okres konánj Ježšowa.

a) Wzbudil pozorliwost na sebe po celé Ju-
dei, Galilei, a okolnjch kraginách, gakož i dů-
věru we swau moc zázračnu.

b) Byl za proroka od Boha poslaného, od gi-
ných za Messláse držán, a gako takového znali
geg i učedlnjci.

c) Tato wjra, byla-li pro ohawnau smrtkřj-
že u mnohých oslabena, z mrtwých wstánjm ge-
ho opět mocněgi obnowena byla, a všickni, kterj
geg prwe ctili, prokázali se tjm ochotněgšj k němu
a k počjnánj geho učedlnjků.

d) Mimo wjru w sebe, založil učenj o swém
králowstwj.

e) Wykaupenj swěta swau smrtj učinil. By-
loť tedy vše přichystáno, aby náměstkowé geho
králowstwj Božj wzděláwati mohli.

5. O společném klečenj při weřegných službách Božjch.

(Rozdjlné mjněnj dwau Protestantů.)

Od Jos. Hořického.

W čjale 117. wšobecných protestantských
nowiu roku 1832 (w Darmstadtu) pronášj se pro-
testantský kazatel Moser o klečenj při službách Bo-
žjch takto: „Nemohu wypsati, gak bolestně to na
mé srdce působilo, když gsem lonského roku w
gisté osadě, za nemocného dachowajho bratra sluz-

by Božj wykonáwage, spatřil, kterak při těch slo-
wech: Klekněme a modleme se, všickni mužšty
negen w stolicjch okolo oltáře a na klekadlech, ný-
brž i ti, genž na dlažbě stáli, — *co otrokové* —
na kolena padli.“

Tak protimyslné bylo panu kazatelowi ono
wygádřenj pokory a pobožnosti oněch osadnjků, až
geg při tom citedlné srdce gehu zabořelo! — Zdá
se tedy, že z gehu osady obyčeg při službách Bo-
žjch klečeti giž wyhostěn byl. Proč by se byl sic
tento duchownj pastýř tak welice zarmanil? Tak
daleko wede swoboda protestantské cirkwe, že ani
sprostému lidu nedopaušty nábožný cit swíg dle wu-
le na gewo dáwati.

Než s nemalým potěšenjm četl gsem na to w
těchže cirkewnjch nowinách létošnjho roku w čjsle
53. že se i gehu vlastnj spoluwěrci pro gehu ne-
wčasnu chanlostiwost a přewrácené smeyšlenj hor-
šili, a E. W. Anderson weřegně proti němu se o-
zwal. Obrana, kterauž tento nábožný obyčeg (spo-
lečné klekánj) zastává, widj se mi býti welmi dů-
wodná a i pro nás paměti hodná, protož mám za
to, že zasluhugé, aby w obecnějšj známost se u-
wedla, a tjm úmyslem celau doslovně gi zde kladu.

Nemohu zapřjti, dj p. Anderson, že mi ne-
pochopitedlao, kterak ono popatřenj na klečjcy
nábožné shromážděnj — takowý dogem na p. Mo-
sera působiti mohlo; aniž se mi podobá, kterak
mohl onen lid, w okamženjch neyhlušj pokory
a pobežnosti před Bohem se koňjcy, k *otrokům*

přirovnati, a w srdci newyslowitedlnau bolest nad tjm pocjtiti, tak že nucena se widěl, obyčeg ten, co hrubau neslušnost weřegně kárati, a k omluwnj swému řjci, že *Bůh nenj marné cti žádostiw, nýbrž laskawý otec, nehledjcy na kolena, nýbrž na srdce člowěka.* Gá pak wyznati musjm, že gakausi rozkošj duch můg býwá naplněn; pohledám-li na něgaké shromážděnj, padagjcy na kolena we gměnu Ježjše Krista ke cti Boha Otce; a že mne to mocně pobádá, bych i gá se stal účasten citů tjmto způsobem progewených. Abych pak cit proti citu na odpor nestawěl, — neb gedenkaždý stegným práwem na swůg vlastnj se odwolává, — budiž mi dowoleno, bych užitečnost a přjhdnost společného klečenj — gakožto cjrkewnjho obyčege při službách Božjch — z obecných důwodů zde doljčil.

Na patero nasledugjcych zásad zakládám swé mjněnj.

1. Klečenj gest přirozenosti našj přiměřené wygádřenj wraucněgšj pobožnosti.

Každé pohnutj našj mysli zplozuge dle úzkého swazku mezi tělem a dušj samo sebau přiměřenau postawu těla; a čjm násilněgšj býwá onen cit, genž dušj pohybuge, tjm wjce se také tato postawa od obyčegné postawy rozděluge; lečby snad člowěk úmyslně tagil, co se w geho srdci děge. Takowé twářenj a postawa těla řjdy se owšem podle wzdělanosti a mrawů národů, gakož

i neméně podle osobnjch přjčin, a tudy se také we welmi rozmanitých způsobách okazuge. Rozličné způsoby pozdrawowánj se mezi rozličnými národy mohau nám za přjklad slaužiti. Při tom pak při všem gest gazyk přjrody — gakožto společná materčina i w těchto rozličných nářečjch k poznánj; twárenj těla u člověka urputného a wyhrožugjcjho, gako postawa ponjženého, a prosjcgjho, weselého, gako zaufagjcjho, má u všech wšudy národů charakteristický ráz swůg a základnj formu, a to gest vlastně, co nám přirozené a všem wůbec společné gest.

Sem pokládám i klečenj, gakožto wygádřenj hlubšj pokory a uctiwosti, wůbec před wyššjmi, zvláště pak před Bohem. Mezi národy křesťanskými gest to wýhradně wýraz poklony Bohu prokazowané. Zvláště gewj se w padánj na kolena hlubšj, wraucněgšj nábožnost, mocněgšj cit podrobenosti mdlého a hrjšného twora všemohaucj a neyswětěgšj bytnosti, po gegjžto pomoci a milosti taužj. Gakož sepnutj rukau při modlenj wyobrazuge sebránj myslének, shromážděnj duše, utichnutj každé pozemské činnosti, gjžto ruce nástrogem býwagj: tak podobně gest postawa klečjcjho smyslňý obraz ponjženosti a pokory, kterauž člověk před Bohem cjtj: ona gest i obraz wyhoštěnj všech mysl wytrhugjcjch swětšjch zaměstnánj, gakož i toto složenj nohau znamenjm gest, že w klaněnj se Bohu trwati mjnjme; při čemž hlawa buďto k zemi skloněná pokoru, anebo k nebesům pozdwjžená wraucj tauže-

bnost a radostnou důvěru progeuwge. Na nejvyšším stupni nalezáme wygádřený tento cit pokory a poklony, když celé tělo se na zemi rozprostře. Tyto rozličné postawy a twárnosti nepowstaly nikollw z přemyslowánj, nýbrž duše lidská byla — bez swědomosti — puzena, by pokoru a pobožnost tjmto způsobem wygewila. Že samá přirozenost člowěka k tomu wedla, patrno gest gíž z toho, že obyčeg tento takměř mezi všemi národy starého i nowého wěku rozšjřen gest; k doljčenj však toho dosti buď na tom, což swrchu dotčeno gest. Ge-den ale znamenitý přjklad k potwrzenj mého mjněnj nelze mi mlčenjm pominauti; totiž přjklad našeho Spasitele w geho dušewném potýkánj w zahradě Getsemanské „Poodšed maličko, padl na twář swau modle se.“ Mat. XXVI, 39.

To však činil, když žádné oko lidské na něj nepatřilo, by se řjci mohlo, že howěl mrawu židowskému. Dokázal tedy sám Kristus, w němž přirozenost lidská w ideálnj čistotě a dokonalostise gewila, že právě toto na kolena padánj při modlitbě opravdowau gest potřebau mocně pohnuté, rozčilené duše, že gest wygewem neyhlušj nábožnosti uslechtilé přirozenosti lidské.

2. Tato zewnitřnj postawa klečejcho působj také na roznjcenj a zwyšenj nábožných citů.

Uzký swazek mezi tělem a dušj přjčinau gest, že hnútj mysli a postawa těla obapólně na sebe swjtkugj; při čemž owšem přednj włáda duše drjž,

wšak i tu musj ona, gakož mnohá panownice záwislost od swé služby cjtiti. Slyšel gsem, že kdosi prawil: Přigde-li ke mně, kdo w mrzutosti a w hněwu, a poštěstj-li se mi, že ode mne podanau stolici přigme a se posadj: tu mám giž na polo wyhráno. Tohoto prostředku použil gsem giž několikráte s prospěchem k ukrocenj hněwu. A byt se i aučinek tento neypředněgi přjwětiwému přiwjtánj hostitele přičjsti mohl, může se také zagisté aspon z částky způsobě těla při sezenj připsati, gelikož se poklid těla poznenáhla dusi zděluge; gesto naproti tomu přjmá postawa s hlawau wztýčenau a wytaženýma rukama wzdorný a urputný smysl netoliko wygádruge, nýbrž i sesiluge. Tak podobně toto klečenj nikoho sice nečinj pobožným, a wšak člowěka giž pobožného před roztržitostj ochraňuje, geho pewnau, na Boha obráčenau mysl, geho uctiwost a pokoru zachowává a zmocňuje. Cjrkew tedy, přigawši klekánj mezi weřejné obřady, k swatému záměru swému zagisté welmi prospěšně napomáhá.

3. Společné a weřejné klečenj, gakožto cjrkewnj řád, obwyklý při neyslawnějšjch poswátňjch činech, nemůže se za nucenj přjtomných wěřjčjch wykládati; poněwadž se při všech účastnjcjh služeb Božjch nábožný smysl pohledává, a pohledáwati může.

Weřejné služby Božj křesťanské magj gednák progewowati společnau nábožnost, gednák uspokogowati taužebnost wěřjčjch, po wzdělánj; nemá-

gij se ale nkoli wedlé nábožnosti a smyslu gednotlivých audů zprawowati, nýbrž wedlé nábožnosti a vzdělánj, gakéž přiměřené gest neysvětěgšj, w Kristu zgewené bytnosti a wůli Božj, (Oteo takowých hledá, kterj by se mu takto klaněli, Jan 4, 23.) a gak prospěšné gest potřebám hrěšného, však po oswjcenj, poswěcenj a upokogenj taužjčjho člowěčenstwa. K oslawě Božj a k spasenj lidských dušj slaužiti má, co se zde koli mluwj a kouá. A co k tomu nápomocné, lze genom ze dwau prameňů poznati: z *pjsma sw.* a z *oprawdowé potreby lidské přirozenosti*, kteráž skrze sw. ewangelium o swém stawu a určenj oswjčena gest. Gakož z *pjsma sw.* a z potřeb člowěčenstwa utwořen gest způsob gednotlivých služeb Božjch, a za cjrkewnj řád ustanowen: tak se také prikazuje, by gak služebnjci cjrkewnj vážně a důstogně geg wykonawali, tak též i wěřcej přjslušnau nábožnostj na něm podjl brali, a ho užjwali. Bez těchto dwau wěcj nedá se ani gaká společná pobožnost a vzděláwagjčj moc služeb Božjch mysliti. Co by byla u př. oltárnj modlitba bez obce spolu se modljej? Co by byl náš zpěw, kdybychom sobě nepředstawowali, že shromážděnj gako gedněmi usty, tak i gednjm srdcem se modlj? Který kazatel mohl by s potěšenjm na kazatelnici wystaupiti, kdyby se nedomnjwal mjti před sebau lid po slowu Božjm taužjčj, a upřjmným srdcem nábožného vzdělánj wyhledáwagjčj? Byť se i některé, ano byť se i mnohé osoby nacházely, kteréžby přjprawy této

do chrámu nepřinesly, tjm se tento na onom stwo-
gjm základu ustawený cjrkewnj řád nikoliw newy-
wrátj; neb audowé mdlj nemagj nikdy cjrkew pod-
trhnauti a po sobě dolů snjžiti, nýbrž cjrkwí při-
slušj, by ona tyto mdlé wzřuru pozdwišla.

Obraťme tyto zásady, s nimiž každý čtenář
bez pochyby gest srozuměn, na společné klekánj.
Gemu swědčj neli *wýslowný přikaz* pjsma swaté-
ho, tedy aspoň *duch a powaha* geho, an zaswě-
ceno gest příkladem Kristowým, a gak wýše uká-
záno, uspokoguge nábožnau potřebu člověka w
oněch okamženjch, kdež neyhorliwěgi Boha swého
hledá, a gemu neyblížšjm býti se cjtj; ono gest
přirozenosti lidské auplně přiměřený wýgew nábož-
nosti, pokory a taužebnosti po spasenj, kteréžto
citty cjrkew při swých neyswětěgšjch konánjch u
wšech účastnjků pohledáwati musj, gelikož na nich
gediné důstogné a spasitedlné slawenj služeb Božjch
záležj. Tau přjčinau má také cjrkew práwo těm-
to citům přiměřenau postawu těla, a k slawnému
společnému gich wygádřenj cjrkewnj řád ustanowi-
ti. Osobnjm citům pogediných wěřjčjch tak málo
se přitom násilj činj, gakož při ostatnjch společ-
ných pobožnostech; oni splýwagj spjše w společný
nábožný cit; aniž se tjm gaká překážka klade, že
od giných lidj widěni býwagj. Měl-liby se křesťan
za pokoru styděti, a poklonu *činem otrockým* na-
zýwati, gešto gi newzdává člověku, nýbrž Stwo-
riteli, Pánu a Otcí w Kristu Ježjsi, před njmž se
wšeliké koleno skláněti má w nebesjch, na zemi i

pod' zemj? Anebo mělby to s nechutj činiti, snad jakoby se cit geho proti pokořenj těla přjčil, gjmž weškeré shromážděnj nábožnost swau progewuge, a kteréž swatým činům tak gest přiměřeno a důstogno? Mělby se kdo ostýchati na kolena padnauti, že by oči shromážděného lidu na sebe obrátil, gesto wsickni zároweň s njm před Bohem se kořj? Činj-li to kdo s nechutj, tedy práwě toto pohnauti by ho mělo, by přjčinu této neljlosti sám w sobě hledal, a zpytowal, nepocházj-li ona odtud, že se *srdce* geho před Bohem kořiti nechce, a tudy mu tak odporné přicházj, swá kolena před njm skláačti. Kde duše opravdowě cjtj mdlobu a ničemanost před Wšemohaucjm, ljstost a skraušenost před Wšewědau-cjm a Swatým, a roznjcena gest láskau a wděčno-stj k swrchowaně Dobrotiwému za dary geho časné i za milosti duchownj wykaupenjm skrze Ježje Krista udělené: může-li medle něco na swětě gi zdržeti, by s radostj nenasledowala wzbuzugjcjho Žalmistu: *Pogďte, klaňme se a padněme před njm, i klekeyme před Hospodinem, kterýž nás učinil; nebo onť gest Pán Bůh náš, a my gsme lid pastwy geho a owce ruky geho.* (Žalm 94, 6.) I tenkráté zagisté z celého srdce děkowati bude cjrkew, že přigetjm tohoto obrádu přjležitost audům swým propůgčuge, by puzenj swého srdce zároweň s swými spolukřesťany nasledowati mohli.

4. Společné klečenj rozmnožuge moorně a přiswřchu dotčené spasitedlné působenj těla na duši.

Wědomo gest, gak znamenitě a někdy gako zázračně působj společné činěnj i trpěnj na gednotliwé osoby; ano i sama podstata a moc křesťanské cirkwe záležj z wětšj částky na tomto nábožném společenstwj, skrze něž působj tak mocně cirkewnj činowé. Gak pohnutedlné a zanjmawé gest giž ono popatřenj na zástup walně k službám Božjm se hrnauj? Gak srdce pozdwiugj gest zwuďnj cirkewnj zpěw od weskerého shromážděnj prospěwowaný? Gak snadně zděluge se pohnutj myslj při dokonalém kázanj, zwláště w gisté slawnosti? O tom zagisté tisjcerá zkušenost gednoho každého přeswědčila; a těšiti se můžeme, že tato powaha lidské myslj, ginák začasté mnohému zlému napomáhagj, řzenjm Ducha swatého mocným se stáwá prostředkem k rozširowánj králowstwj Božjho, že tudy mnohý mdlý křesťan nemohauj rozumem swým smysl kázanj postihnauti, aspoň tjmto společným aučinkowanjm, kteréž na nábožnau obec způsobilo, pohnut býwá, a něgakého požehnánj docházj. Tento účinek nábožné zdjlnosti ukazuge se také při společném klečenj při weřegných službách Božjch. Gestliže giž při modlitbě saukromné klečenj nábožné city sjlj a upewňuge; tjm wjce gewj se tento účinek, když modljcj křesťané u prostřed bratřj a sester kleěj, s kterými u wjře, w naděgi, pokoře a nábožné taužebnosti po spasesnj gsau sgednoceni. I gest nade wši pochybnost, že mnohý,

kteř z tagné hrdosti, aneb z falešného študu s gakausi neljbestj na kolena padl, právě w této postavě a wzágemnou mocj wraucjho šhromážděnj právě nábožnosti mysli dosáhl, a k srdečnému a pokornému klaněnj se Bohu pohnut a roznjčen byl.

5. Společné klečenj při gistých poswátných obřadech weřegných služeb Božjch gest giž swau dáwnowěkostj a ustawičným zachowáwánjm w cjrkwí křesťanské zaswěcený obyčeg.

Nazýwám-li obyčeg ten *zaswěceným*, z dwogjho důwodu to činjm; gednák proto, že wedlé powahy w lidské srdce wložené, wšeliký starobylý řád wážným a ctihodným býti se zdá; gednák ale z onoho swrchu giž prokázáného důwodu, že klečenj w dobách wraucnějšj nábožnosti opravdowau gest potřebau křesťanské oswjčené přirozenosti lidské. Takowauto potřebu powožugeme kromě wýpowědi a ducha pjsma swatého za základ, na kterémž každý k nábožnému wzdělánj směřugjčj řád ustawen býti má. Kterak pak se ale této potreby dohledáme? Cit gednotliwých osob býwá zde welmi klamný; dotazowati se o tom weškerého křesťanstwa a sbjrati hlasy, gest wěc nemožná; usudek něgaké pogediné osady neb obce bylby wždy welmi negistau mjrau k určenj potreby weškerého křesťanstwa, neb obec gednotliwá může we wětšjm djle swých audů tak welice býti porušena a od ducha křesťanského odcizena, že gegj hlas w důležitostech cjrkewnjch ani sluchu nezasluhugé. Zde gediný toliko wzhled na weškeré křesťanstwo bez-

počným wůdceem nám býti může, wzhled totiž na minulost osmaácti stoletj, a na přítomnost, co se děje po všech kragjch a končinách. Potkáme-li se tu s něgakým obyčegem, kterýž s nemnohými wýminkami wšudy a wždy se nacházj, považowati geg můžeme wšjm právem za wýgew opravdowé a obecné potřeby křestánského lidu. Zde se tedy nesmjme tázati, zdaliby se nowý něgaký řád uwesti měl; což owšem wždy welmi zralého rozmyslu žádá; — nýbrž zdaliby se onen starowěký, wždy a téměř wšudy panugjcj způsob děle měl držeti a w počestnosti chowati, čili raděgi zrusiti a zúmyslně na rozpadnutj odevzdati.

Takowé ale zrušenj, mělo-liby w našj cjrkwí býti obecné, pokládal bych za welmi zlé znamenj panugjcjho ducha wěku, spolu pak také za wěc welmi škodliwau, a tudjž nucen gsem z uwedených příčin žádati, by obyčeg ten byl zachowán, anebo, kdeby giž zrušen byl, aby se opět we všech ewangelických osadách znouu uwedl, gelikož k slawnosti služeb Božjch anábožnosti wěřjcjch welmi prospěšně napomáhá. — Cjrkwi katolické činj se právem (?) ta wýčítka, že weřegné služby Božj s ceremoniemi přjliš gsau přeplněny, a že na u-gmu duchownjho Bohu se klaněnj nenáležitě na tělesnau stránku člowěka zaměřeny gsau. Měgme se na pozoru, by naše protestantská cjrkew právě opáčnj wýčítku nezasluhowala, že totiž nad mjru prawé a zgewné potřeby smyslně rozumného člowěčenstwa zanedbáwá, neuwažugjc, gak welicesmy-

slowé k rozmnoženj a zvelebenj nábožnosti napomáhaj. Nemjnjm tjm říci, gakoby wúbec tato wý-
 čítka zasluhowala cjrkew naše, aniž přiswědčugi k
 té gíž často opětowané stjžnosti, gakoby ewange-
 lické služby Božj něgakau studenost a prázdnot do
 sebe měly. Než, toto wšjm právem mohu twrdi-
 ti, že naše cjrkew za ustawičným cjděnjm a čistě-
 njm swých náboženských obradů na ten stupeň gíž
 došla, kterýž bez ublženj swatému cji swému pře-
 kročiti nesmj, geštoby pro samé čistěnj swatyně do-
 hůla gi wyprázdnila a wyklidila. Mámeť tedy dů-
 ležitau přjčinu, bychom wšecky geště pozůstalé cjr-
 kewnj symbdly a obyčege pewně drželi, a w po-
 susowanj mjstných obyčegů nepřjliš swému osob-
 njmu smyslu se důwěřowali, nýbrž drjwe bedliwě
 skaumali, gsau-li takowé obyčege dle prwotnj idy,
 za základ gim slaužjcj, skutečně nekřesťanské, a
 nábožnému gednánj překážliwé a odporné. Ačkoli
 se p. kazatel domnjwá, žeby lid sprostý na tako-
 wých powrchnostech nedal sobě záležeti; stogj-li
 ale titi zewnitřnj obyčegowé w těsném spogej s
 city zewnitřnjmi, tedy mysljm, že negen lidé spro-
 stj, nýbrž i wzdělanj z podstatné přjčiny se gich
 držj, a žeby duchownjmu pastýři nehrubě za to
 děkowali, kdyby zrušenjm tohoto starowěkého gim
 milého obyčege do rozpaků ge uwedl, magj-li w
 neyswětěgsjch okamženjch přirozený wýgew citů
 swých potlačiti, anebo nasledugjce gich, w shro-
 mážděnj co obzwláštnjci od giných se lišiti a na
 odiw wystawiti?

Dovoleno mi buď gestě nasledující w očích
 mych důležitě připomenutj položiti. Má-li veřej-
 ně, společně klekánj nábožnosti poslušné býti, tedy
 máj gen na některé, a zvláště slavné částky slu-
 žeb Božjch obmezeno býti. Gestit ono výgew
 wraucnějšj pobožnosti; tjm by ale přestalo býti, a
 w galowau ceremonii by se zvrhlo, pakliby bez
 rozdílu skrze weškeré modlitby trwati mělo. — W
 mě osadě úwedenó gest při modlitbách zpověd-
 njch; při wyznáwánj a rozhřesowánj kagjcjch; při
 poswěcowánj a přijmánj wečeře Páně; při wyzná-
 nj wjry a slibech, gakož i při žehnánj těch, genž
 pótvrzeni býti magj, též při modlitbách a žehná-
 nj ženichů a newěst. Důwody, proč se to při
 těchto částkách tak ustanowilo, padagj do očí, a
 srównawagj se také, oddawky wygjmage, s Agen-
 dau našj. Co se pak nepohodlnosti týče, která s
 klečenjm spogena gest, ta pro nedlauhé trwánj
 nenj tak příliš obtěžná. Wjm sice, že to zawrže-
 nj hodná powěra, w trápenj těla swého zásluhu
 před Bohem hledati, wsak naproti tomu neméně
 zženilá rozmazanost gest, když křestan k wůli swa-
 těmu aumyslu tělu swému ani neymenšj ugmy čini-
 ti, ani neymenšj obtěžnosti snášeti nechce; a w na-
 šem změkčilém stoletj máme pořjdké příčiny napo-
 mjnati, aby někdo z nábožné horliwosti tělu swému
 neublížil. *)

*) W měkkosti této, zdá se, že nový způsob wychowánj na-
 ši mládež nemálo potwizruga, au gi pěstunowé záhy ode
 všeho sebe samého přemáháj a odpjraj swým žádostem,

To samé widjwáme i při wychowanj nábožen-
 ském. Byl gsem nedáwno přítomen slawné proces-
 sji, w městě G * * *. po ulicjch wedené, za dů-
 ležitostj weškerého křestanstwa. S srdečným polnu-
 tjem spatňil gsem, gak nábožné měšťanstwo, mezi ně-
 miž i šediw kmetowé, s odkryta u hlawau cjrkw-
 nj zpěwy prozpěwowali a se modlili. To též čini-
 ly dítjky ze škol triviálnjch. Wšak normálnj a stu-
 dugjej mládež s swými předstawanými kráčela s
 prikrytými hlawami, bez zpěwu i bez modlitby,
 gako na procházku. Neslušnost tato práwě u mlá-
 deže, kteráž k wyššjmu vzdělánj gest určena, pů-
 sobila welmi nepřjgenně negen na mne, nýbrž i
 na mnohé nábožné měšťany. Gaké zázewky se z
 toho činiti mohau, netřeba zde dokládati.

Když gsem wšak tuto k obhágenj a zachowá-
 nj téhož cjrkwnjho obyčege wšeco wynesti a se-
 stawiti se snažil, coby koliw mu swědčiti mohlo, ne-
 bude mě snad nikdo z gednostrannosti winit, ga-
 kobych podstatu nábožnosti a spásu cjrkwě w tom-
 to obyčegi vyhledáwal, a newěděl, že také množj
 se nacházegj, kteří při všem klekánj a se kořenj
 k oněm přináležegj, genž Pána usty ctj, gichž-
 to srdce ale od něho vzdáleno gest, gakož opáčně
 i ginj, gichž srdce beze všeho na kolena padánj

což předce k dosaženj opravdowé ctuosti tak welice potřeb-
 ně, docela odtahugj, činjce gj wšeco snadné a pohodlné.

w opravdowé pbožnosti a nábožnosti Bohu seklaněj. Umysl můg byl toliko ukázati, w gakém spogenj zewnitřnj postawa s nábožnými city stoj, a gak přislušně i práwně gedná cirkew, zachowáwagje tento starowěký obyčeg, genž k oslawenj weřeg-
ných služeb Božjch tak prospěšně napomáhá. To-
to gen poukázati byl záměr přjtomného ozwánj, a nepoložjm ge za marné, přispěge-li k tomu, by předmět ten w úplné swé důležitosti a účinnosti wzhledem na cirkewnj žiwot bedliwěgi byl uwažen a wyšetřen.

6. Missionáři a missionárský ústaw sw. Vincence de Paula *) zvláště.

Od W. G. H. . . ře.

K slawným a dobročinným ústawům cirkewnjm náležegj ona wyslanstwj, genž ne téměr k obráčenj pohanůw, alebrž k wyučowánj a wzděláwánj wě-
rjoch w křesťanských giž kraginách zřjzeny gsau. Počátek gich až do čtrnáctého stoletj wstupuge. Neyobšjrněgšj pak a neypožehnaněgšj ústaw missio-
nárský gest onen, gešto od sw. Vincence de Paula

*) Narozen r. 1576, 24. Dubna z chudých wšak nábožných rodičůw we wsi Pouy bljže pyrenegských hor; † w Paříži dne 27. zářj r. 1660 w 85 roce wěku swého.

býl založen. Chceme-li konec a bytnost geho, gakož i giných wyslanstwj w kragjch křesťanských wúbec náležitě seznaní, na přjčiny a základ prwotnjch se ohlédnauti musjme, gelikoz všecká nowěgšj k onomu od sw. Vincence z Pauly zřjzenému wjce méně se podobagj.

Bylť práwě sw. Vincenc tenť čas, když se mu přjčina k založenj wyslanstwj w kragi nahodila, co wychowatel a duchownj zpráwce w domě Pána z Gondy, hraběte z Joigni, a neywyššjho ředitěle královske galege, gehožto choť co obraz všelikých ctnostj se stkwěla. Prowážege uslechtilau rodinu na obyčegných cestách do rozličných kragin francuzských na gegj statky, wšudy s šlechetnau panj býwal co anděl útěchy k prospěchu všech chudých, zarmaucených a hřjšných. Wšady se ochotně ugjmal zpráwy wěřjcejch dušj. Gednoho času byl dožádán, aby nawstjwil gakéhos šedesátiletého churawce a gemu swátostmi poslaužil, kterýž i hraběnce dobře znám byl, a dle všeobecné powěsti neauhonný, křesťanský žiwot wedl. — Wykonáwagě tento stařec dle napomenutj sw. Vincence generálnj zpowěď, eyhle, tenť muž, genž za sprawedliwého držán byl wždycky, nynj z mnohých přetěžkých hřjchů, gichž w předešlých zpowěďch zamčowal, wznáwal se. Často tedy swátost pokánj zneuctiw, skrze nehodné požjwánj swátosti oltárnj „winen byl tělem a krwj Páně,“ gakož psáno gest skrz apoštola. (1 Kor. 11, 27.)

Bylby se již w takovém nešťastném stavu své duše na věčnost odebral, geštoby se byl opravdivého pekánj a dokonale zpovědi neuchopil, skrze niž se nynj z ohledu wnitřnjho žiwota swého gako znova na swět narodil. Radostj nad swým rozhřešenjm wyznal se weřegně ze swých hřjchů před mnohými, a mezi těmi i před panj z Gondy, kteráž geg w těch třech dnech, co geště na žiwě pobyl, nawštjwila. Gj wygewil, gak snjm se přihodilo, gakých až posud tagných hřjchů do sebe měl, a kterak po Bohu Vincenci za swé duše zachowánj má co děkowati. Tato udalost welmi zbožnau panj pohnula, kteráž z onoho neduhu duše, w němž se nemocný nacházel, na podobný staw mnohých saudila, gichžto žiwot rovněž tak, neholi geště poctiwějšj býti se widj. Aby těmto také, gichž weliký počet býti mohl, spasitedlného léku poskytnula, uprosila sw. Vincence, aby na den obrácenj apoštola Pawla, dne 25. lednā r. 1617 w kázanj swém posluchače k generálnj zpovědi napomenul. Učinil tak, a s takovým požehnaným následkem, že se všickni posluchači k takowé zpovědi ochotně hlásili; a poněwadž on sám všechněm zadost učiniti nemohl, k tomu cjlí pomoc z bljzkého kláštera jesuitského požádati musel.

Potěšena gsauc z takowého účinku nábožná hraběnka, již se uwolila fundacj založiti (7000 zl.), kterauž rozličným řádům s tjm doloženjm obětowala, aby tu powinnost na se wzali, a každých pět let gednau takowé ewangelické wyslanstwj na

statky rodiny z Gondy vypravili. Ale žádnému z nich nezdálo se, by se takovému zaměstnaní snadně propáčiti mohl. Někteří snad, protože zpráva dušj vlastnj povoláuj gegich řádu nenj; ginj, protože se ne bez důležitě přjčiny, z strany farářů báli, zniežto mnozj tjm wjce we swém auřadu na gině zanevrau, ōjtu méně se sami geho ngjmagj. Šlechtná však hraběnka tjm se od swého amyslu odvrátiti nedala; učiniwši poslednj wůli, vykázana summu peněz k založenj takowého wyslanstwj ustanowila a potwrdila.

Tentj byl nepatrný začátek onoho welikého, blaženého ústawu, gehožto požehnaným snaženjmi ejrkew francauzská znouw okřjwala! Přjčinnu k němu podala zpověď gediného muže, dobré wnanutj sw. Vincence a panj z Gondy k spasenj mnohých. Takowé zďarenj dává Bůh dobrým skutkům, předsewzatým w duchu lásky „která nehledá, což gegjho gest,“ (1 Kor. 13, 5.) nýbrž oslawenj Božjho k spáse lidské.

Začátkem r. 1618 učinil Vincenc wyslanstwj do Villepreux, městečka pěti hodin od Pařjže wzchilj, a do osaduj kraginy. Tam geg welmi důstojnj a zaslaužilj duchownj Pařjžštj jako pomocnjoi doprowodili. Zwěstugjce chudým ewangelium, wieliké skutky křesťanského milosrdenstwj wykonáwali. Gestě téhož a budaucjho roku podobné wyslanstwj w biskupstwjach Beauvais, Soissons a Sens prowowal. — Přibližowala se již ta doba, w kterau progřetednost božaká základ gednoty missie

nárské ustanowila. Sedm let zdarma se snažil sw. Vincenc i bohomyslná panj powzbuditi gakausi řeholnj společnost k tomu, aby za určenau summu peněz dotčenau powinnost na se přigala. Widauc však panj z Gondy, gak požehnaně sw. Vincence po wšecken minulý čas na mnoha mjstech swým wyslanstwjm prospjwal, a gak mu w tom i mnozj welmi wáženj kněžj z Pařjže mocně napomáhajj, giž zřegně seznama, žeby malá společnost kněžj duchem ewangelium swatého wraucjch, a k tomu powolánj cele se obětugjcjch, i bez přispěnj něgaké řehole ostáti mohla, pakliby se gj společné obydlj a wyžiwenj pogistilo. Negen že manžel gegj w takowé předsewzetj swolil, i sám umjnil tu fundacj ze swé strany rozmnožiti, a gi k snadněgjmú dosaženj žádaného cje obšjrněgšj učiniti. Chtěli oba tomu, aby Vincenc řizenj té společnosti na se přigal, wědauce owšem, gak zatěžko bude geg k tomu přemlawiti, poněwadž se sám z pauhé toliko ponjženosti za nehodného pokládajj zprawcem býti oněch mužů, které sebe mnohem schopněgšj a lepšj býti předstjral. Wygowili nábožnj manželé úmysl swúg Kardinálu — arcibiskupu Pařjžskému, bratru hraběte, kterýž takowé podniknutj negen schwálil, nýbrž i mocj swé biskupské důstognosti Vincence přinutil, zpráwa celé společnosti, genž založena býti měla, na se wzjti.

Aby tuto pak brzy něgakým přjbytkem zaoopatřil, hned Vincence ustanowil za přednostu školnjho ústawnu, gásto se kollegj dobrjch djtek na-

zřítkoj (de collège des bons enfans). Král Lud-
 vík, přijmju svaty, tento ustanov. 1248, zřídil,
 gehožto alaj gměnjona, ten čas, děcila spustlé, by-
 la; němčl gíněbo in nábytku, než igedinkau, ja to
 chatraz kapli, některé špatné, katoosy, a v sa-
 sedstwu, náklíkero, sesutých, doměků. W těchto
 hjdných chatrojch, věrný i společník, Vincencůw,
 gměnem Portall, r. 1624, sta ustál.

Říšij rok, byl, k tabětam, a ohoť, geho, fun-
 dačnj, zlist, wyhotowen, Fundacj, (až na 40,000
 livres), zwyżsán, nebyla, giž, jako, zprwu, gen., na
 staty, ročny, k Gondy, obmezena. Pjssmnost, gegj
 wsem, misijnárům, dokudby, tw, swém, powolánj
 setrwati, chřtli, něgaký, úřad, aneb, faru, nastappiti
 zakázala, Vincenci, aneb, po smrti, geho, gíněmu
 wrohnjal, gsaute, podrobeni, z gístých, přjgm, ži-
 wi býti měli, a za to, po městech, a w sych, ewan-
 gelum, chřtati, křesťanské, cwičenj, držeti, k ge-
 nerálnj, žpovědi, wzbuzowati, dospělým, i mládeži
 spustědně, spawdy, k srdečnému, rozgjmánj, před-
 kládati, a (to, wše, zdarma, činiti, nepřjgm, gice
 ničeho, za dary, Božj, kterých, též, darmo, gsau, ob-
 drčeli. Tak, wselni, záleželo, těmto, nábožným, za-
 kladatelům, na spasenj, ubohého, lidu, na wenku,
 pro kterýž, wyslanstw, ustanoweno, bylo, že, missio-
 nárům, kromě, řečených, záwazků, gíných, žádných,
 neukládali; ani, nebyli, powinni, za, dobrodince, se
 modliti, ani, za ně, za žiwé, aneb, mrtvé, mše, swa-
 té, obětowati, což, předce, při, všech, takových,
 fundacjch, se, wjmňuje, a, učiniti, zaslusno, gest.

Časem i třetj kdosi se w této missionárské záležitosti přitowaryšl sw. Vincencowi. Na cestách swých obydegně wšeccko, čeho jim potřeby bylo, sami nosjwali. Vincenc napotom sám rjčkával: Špatně a dobře chodjwali gsme za příkladem Syna Božjho, zwěstugjce chudým ewangelium, kam nás biskupowé posjlali. Tak učiniš gsme my, a Bůh činil, co od wěčnosti ustanowil. Popřálťe pracem našim požehnánj swého. Dobromyslň kněžj, genž toho swědky býwali, připogili se k nám rozličného času s žádostj, by do společnosti našj přigati byli. Tak gi Bůh powstati nechal. O můg Spasiteli! kdož se byl nadál, žeby z toho býti mělo, což nynj z toho wzniklo! Medle, mělibychem to držeti za djlo lidské, nač ani člowěk nepomněl? Ani gá, ani Portail neměl takowých myšlenj; wzdáleni byli gsme toho.

Roku 1626 společnost ta rozmnožena byla řesti kněžjmi, kterj učenost swau službě Božj odhodlali, a z wětšj částky doktorj boheslowj aneb audowé ze společnosti sorbonské byli. *)

Léta 1627 potwrdil Ludwjk XIII. gednotu missionárskau, a dowolil gj w celém králowstwě se osazowati i dědictwě a dary přigjmatj. Urban VIII.,

*) Sorbonne býwala neyznamitějšj kolleg na wysokých školách Parjžských, založena r. 1252, Robertem, genuž, ode wsi Sorbonne w Champagni rozenému, přigjnj Sorbon se dostalo. Byliťe zpowědnjkem Ludwjka swatého, a od něho wysoce wážen. Sorbonne, mnohé slowutné, máje wychowala, a papežowé nazýwali gi štěpnicij biskupů francuzských.

papež oswjcený a přiřinliwý tuto společnost za ře-
 holnj powýšil, kteráž gméno: kněžj. missionánských
 obdržeti měla, plnómocnost uděliw Vincencowi re-
 guli téhož řádu zhotowiti. W skutka glž toto wy-
 slanstwj ten čas, když Urban papež všěcken zko-
 tel swüg na ně obracel, prospěchem swým všěcka
 naděgi lidskau přewyšowalo. Nikdo však se na-
 djiti nemohl, kamby se gestě roujířiti a negen we
 Francouzské, nýbrž i w zdálených zemjch uwěstia
 blaze působiti mohlo. Z téhož ústawu znenáhla
 gna k stegnému aneb podobnému záměru zřjzená
 wyslanstwj vycházela; všěcka pak w tom se sro-
 wnáwagj, že gednjm duchem rozajcená sláwu Bo-
 žj a spasenj lidské za zvláštnj péči magj. Brzo
 na to tato společnost missionárská wětšjch statků
 nabyla. W Pařži nacházela se společnost osmi
 řeholajch kanownjků pod zpráwau gedného řjdi-
 tele. Obýwali w gistém welni obkřjném a krásném
 domě na předměstj, k němuž také weliké statky
 přinležely. Dům tento, bywsj před časy nemo-
 cnicj pro malomocné, nazýwal se u sw. *Lazara
 na lukách*. Tito řeholnjci byli zámožnj a wyko-
 náwali malau i welkau prawomocnost na swých stat-
 cjch. Ředitel neb přewor — Le Ben, muž wel-
 mi nábožnj, swatého Vincence a geho blahoděg-
 ného ústawu nad mjru sobě wážil. Litowal, že ti-
 to missionári tak bjdné obydlj magj, gesto k po-
 třebám gegich nikoliw nepostačuge; protož žádal,
 by se Vincenc se swými missionári do onoho pro-
 stranného domu k sw. Lazaru přestěhowal; ano na-

božná horliwost geho, která zapomenau swé vlastní rehole, na weskerau cjrkew Kristownu se wzata howala, tak dáleko geg přiwedla; že wšecky statky gegj da rukau missionárské společnosti odewzdati injait. Řeholnjci, w šlechetnosti přeworu swému podobni, awolili w toto ponawrzenj. Než gediný Vincenc stál tomuto předsčwzetj na odpor, žádage se swau společnostj w sprostotě a w ohudobě žiw býti. Teprw po mnohém rokowanj a přemlawánj, kteréž celý rok trwalo, dal se Vincenc poknauti, že k tomuto sgednocenj přistaupil. Na to byl dům se wšemi statky této missionárské společnosti odewzdán.

Odtud wycházeli nynj missionáři skero do wšech kragin tohoto králewstwj, a na mnohá mjstech byly domy tomuto řádu zakládány. Vincenc založil také seminár, w němž nábožnj a šlechetnj ginoši k aučelau téhož řádu wychowáni byli. Znamenítěgšj sjdla gednoty missionárské byla gmenowitě: Řjm, Tunis, Algier, Irsko, Madagaskar, Polsko, Korsika a Piemont.

Zprawowaw sw. Vincenc gednotu missionárskan wjce třideeti let, sepsal také pro ni reholi, kteréž tjm dokonalegšj býti musela, gelikož gi mnoholetá zkúšenost předcházela. Vincenc již let 83 star byl, když dne 17. kwětna r. 1658 kněžjm missionárským wyhotowenau reholi podal. Záležj z třech hlawnjch částj, genž gsau:

1. Cwičenj w zdokonalowanj sebe s následowanjm Krista.

2. Nawedenj k cwičenj se w powołanj, chudým totiž, a obzvláště chudým na wenku ewangelium zwestowati.

3. Příprawa k wzdeláwanj mladého duchowenstwa we všelikých stawá geho potřebných uměnjch a ctnostech; neboť wyučowanj duchowenstwa mimo zwestowanj ewangelium swatého k řádnému powołanj kněžj missionárských náleželo.

Tat gest krátka historie prawnjho zakladu gednoty missionárské sw. Vincence de Paula. Kromě a podle takowýchto kněžj missionárských sw. Vincence zvláště towaryšstwo Ježíšowo mnohých podobných ustawů opatrowalo. We francauzské zemi blahočinné aučinkowanj sw. Františka Régis z onoho towaryšstwa nikdy z paměti newypadá. We Wlašjch od té doby, co sw. František z Assisi a sw. Dominik pokanj hlásali, až posaudd gednotliwá wyslanstwj nepřestala. Hogně k tomu přispjwal blahoslavený Alfons Liguori, genž tamto opět missionáře uwedl, a gjm. založenému řádu redemptoristůw wyslanský úrad za zvláštňj účel wysadil.

Ta a těm podobná wyslanstwj, ke wzdeláwanj a wyučowanj wěrjčjch tolko we vlasti směřujčj, od gakžiwa w zemi francauzské až ku podliwu obljbena gsau byla. Bylyt po skončenej revolucj mnohé lidnaté obce, genž giných, kromě missionárských kázanj, neslychaly. Revolucj we Francauzjch wsecko, cožkoli od mudrců 18ho stoletj schwaleno nebylo, w niweč uwedla, a s tjm také

nábožnost, i, všechny fundacj, kteréž zbožnými dušemi založeny byly. Mezi oněmi se také ústavy missionárské nalezaj. Napóleon seznal, že v zemi jeho samowládná mocnost, gsau toliko zemským náboženstwjm poswěcena, ostatl může. Za tau přjainau 31. kwětna 1804 missionárskou gednotu sw. Vincence, a napotom i jiné w předešlý staw opět přiwésti nechal. Gak mile pak r. 1809. od nejwysšj hlavy cirkwe sw. do klatby dán, a od národnjho w Paříži shromážděného sněmu cirkewnjho opuštěn byl, hněwem zahořel proti cirkwi, kteréž se i wyslanstwjm dotekl. Měsice zářj gž opět bylo rozpuštěno. Duchowenstwo francauzské ani swého býwalého gměnj, ani swé předešlé moci dopjiti se nemohlo; nastávala nicméně wšobecná potřeba gemu něgakých prostředků, do rukau státi, aby na wyučowánj lidu, genž zanedbáno, působiti mohlo.

Gednota missionárská sw. Vincence bylať mezi prwnjmi ústawy, co znowu zřizeny a w předešlý staw uwedeny byly. W gak náramnau spaušť náboženské wzdělánj obecnjho lidu za časů krále Ludwjka 15. upadlo, z toho lze usauditi, že celj téměř plukowé wogenjnů francauzských, genž náhodau někde kážauj wyslanců gsau slyšeli, k přigjžánj swátosti křtu se hlásili. Samo sebau rozumj se, že ti, genž uprostřed revolucj ukrutné se zrodili a wzrostiti, dočista žádného náboženského wyučowánj aněstni býti nemohli. — Když Ludwjck 18. vládu nastaupil, na tisjce far bylo bezdu-

chownjoh zprávců, a veliká část oněch, genž o-
patřeny byly duchownjmi, we zřeh rukaw se na-
cházel. Aby se nedostatku schopněch a dobrých
učitelů duchownjch odpomohlo, založila se nowá
společnost francauzských missionářů. Audowé ge-
gj od předeslých tjm se rozeznáwagj, že k žádné
řeholi, k žádnému ústawu nepřináležegj, kterýžby
určitý čas trwati měl. Gsauš dobrowolná společ-
nost, magjc nynj přjtrž učiniti paungicjmu nedu-
hu, který snad zmizj, co gen w seminářjch do-
statečný počet hodných duchownjch mužů docwi-
čen bude. Missionári gen tam zwěstugj slowo Bo-
žj, kam od biskupů rozosláni, aneb od řádných
zprávců duchownjch powoláni býwagj, bez ge-
gichžto zplnomocněnj ničeho předsewzjti nesměgj.
— Missionári ti gsau všelikému bauřliwému spolku
w nenáwisti, gelikož zwěstugj uctiwost k nábožen-
stwj, lásku k mocnári, poslušnost zákonům.

6. Aforismy z rozličných bohoslowných a i giných spisowatelů.

Sebrané od Františka Aloysia Wacka.

1. Zgewenj Božj a cirkew základ gsau bohoslowj.

Prawé uměnj, gako woda, dwogj má pi-
wod: s nebe a ze země. Onoť, gest bohoslawj, to-

to lidské gnu wědy. Po moři bohoslawj plawjme se bezpečně toliko w lodj křesťanské cirkau, a magnetem zgewenj Božjho: hwězdy libomudrc-
twj negsau tu postaditelné. —

Bako Verulamsky.

2. Učenj Božj a lidské.

Gakž *wysoko nebesa nad zemj gsau*, tak *wysoko*, spolu ale tak *mmohotwárně*, *trpěliwě* a *wše do sebe obsahujc wznášj se učenj Božj nad každau tkaninau lidskau*; coť pak gest, že ten *mrawenec*, ta *zemská wlaštowice* na *nebi hnjzdo swé wzdělati chce?* a že *nikde ginde než tam ge má wzdělati!*

Herder.

3. Ewangelium ne lidskau ale mocj Božj rozšjřeno.

Onino *děgopiscowé podobagj se pširosowj na paušti*, genž *mage křjdra*, od *země powýsiti se nemůž*, a *zbytečně se trudj*, *chtěgjc wyskau-mati*, *gakěžto okoličnosti swěta*, *gaké historické děgin uspogenj způsobily tak rychlé rozšjřenj wj-ry katolické*, *zapomjnagjc naprosto*, že *Ewan-gelium co slowo Božj a moc Božj sebe samo roz-šjřuge*, *preswědčenost sobě způsobugjc*.

Religions- und Kirchenfreund.

4. Kam směřuge wjra katolická?

Gakož *ryba, gsauc wlnami tisknuta ke dnu*, *ustawleně k swrchku wody opět se snažj: tak wj-*

na katolická při všech rozepřech a pronásledováních snaž se k nebesům, k sídlu tvé radosti a útěchy.

Albert Welký.

Albert Welký.

6. Krásná péče cirkve o své věřící.

Gako pták s parnatého oboru, kamž geg tažebnost povzněsila, a kdež blaze se proletuge, Bohu pjsen swau pěl, opět brzy knžkěmu wracj se hnždu, aby swým nedoperencům potrawy přiněst, tak spěge i ona, — genž geho gest houbloč — tak spěge cirkew, wracugjc se s wýsosti, kamž gi duch wznesl, k útlým swým djtkám, by gich srdce útěchau oblažila, kteréžto nabyła na wýsosti.

Katolik

6. Přenáravný rozdíl wěroučenj o Bohu u pohanů a u křesťanů.

Wěroučenj o Bohu u pohanů, kteréžto se sléze takowým stalo se bludem, že k prawěmu wěčnému Bohu poznánj wěšj podoby nemět, gako matný, třesaucj se leskot, genž od ohnancu kaluže odrážj se k nebeskému slanci.

Josef rytjř Rauscher.

7. Welikomocnost prawdy.

S prawdou pro ducha našeho gestj tak, gakož se swětlem pro naše oko; onano i toto, při-

cházíte w okres svého úmrtí, pronikají bez namáhání do své, a bez velkého cvičení z naší strany.

1777. ročník

Hrabě de Maistre.

8. Proč za časi našich ne pravda ale blud obližen?

W mnohém ohledu sloutný Göthe pravdivě napsal: Pravda odporuje přirození našemu, blud ale ne; a sice z gednoduchého důvodu: *pravda* žádá, bychom se uznali za *obmezené*, gacjž skutečně gsme; *blud* ale ljchotj nám, gakoby lidé tjm neb giným způsobem byli stvořeni *neobmezení*.

Göthe.

9. Cjrkew katolická gest swobodná a [swěobecná]

Kristus chtěl w cjrkwi své králowstwj Božj na zemi založiti: králowstwj Božj nemůž však u žádného zemského pána manem neb wasalem býti; tělo, gehož newiditelnau hlawau gest Kristus, zawjrá wšecky křestanské státy w gednotu swau, a nemůž rozdrobeno gednotným řizenjm zemským w služebnost přigjti. S hůry dosahuge posvěcenj svého w wnitřnjho žiwota, a býwá porušeno, býwá-li nuceno, by k swětským pauze účelům slaužilo.

Karel Ed. Goldmann.

10. O témž.

Cjrkew žádného močnárstwj služebnicj neb chápkawicj není; není gako moč občanská k ga-

kés půdě přiwtělena: gegj pówolánj gestit služba Božj; nepřináležj k zemské hrudě, nýbrž k oboru nebeskému, a nižádné moci otrokynj nenj, gelikož w neywnitněgšj bytosti swé Bohu w podrobenost se odewzdala.

Tentýž.

11. Zdaž chudoba a utiskowánj cjrkwé katolicke gegj bude zkázau?

Kdož wj, zdaž práwě to, co gsme za záhu, bu cjrkwé pokládali, mocným nebude pérem k gegjmu powýšenj a zwelebenj. I zašlatě w bohatstwj a dlauhém odpočjwánj, nepřipomjnagjc sobě wjce kříže Kristowa: Kříž opět se okázal, — i přineseť gj swobodu a wjtězstwj nad wšelikau strastj.

Chateaubriand.

12. Rozšálnost, pewnost mysli, duchownj syla a gednota zachowagj cjrkwé.

Dobré wěci, má-li se zdariti, wždy na počátku činj se odpor; gakož ale zmjtaný w bauři od wichřice strom gestě pewněgi a hlaub kořeny swé paustj, bugněgi roste a napotom owoce nese: takt i s cjrkwj se stáwá. Gednoty k tomu wšak třeba. Rozdrobená syla málo neb naprosto ničeho neprospěge. Zlomyslný nepřjtel rozuměl tomu, že gednota gehu neynebezpečněgšjm gest odpůrcem. I rozpogil nás w částky, rozdělil nás, a — ó gak mizernej kwocientkowé z nás se stali!

Kuobka.

13. O témž.

Negsaut to wjce zurjcy mčnosti pohanstwa, alebrž gisté zloty, kteréž co sršňowé bžučjce a co šťjrowé pjchagjce škodj džlu Páně; nenjt práwě widěti liktorů s poprawnými sekerami a s kotly wařjcyho se olege na náměstjch našich; ale mjsto nich gakés hrdé hegno wtipáčků, mudrochů a posměwáčků, kteréž gednák křesťana ironicky uštipugj, gednák neygedowatějšj žluč na práwěwěřjcy soptj. Gen žádné staupánj nazpět, žádné bázliwosti progewenj, žádná kapitulacj s těmito pekelnými sikofanty!

Katoljk.

14. Rozdjl w uměnj starého a nowého wěku.

Prawé, důkladné uměnj, wědomosti dobrého rázu, gakož druhdy byly, lišj se owšem náramně od našeho dnešnjho powrchnjho, hudlarského mnohowěděnj. Má-liť tedy s námi lépegi býti, musjt přede wšjm gedowatému stromu nekonečného o wjře pochybowánj, kteréž gich tolika giž w záhubu uwedlo, sekera na kořen se wložiti.

Swobodný pán z Ecksteinu.

15. O tradicj, co půwodnj hwězdě při wykládánj pjsma.

W newdžanost přecházegjcy swoboda u wykládánj mrtwých slow pjsma pohnula za wěku našeho i protestanty k tomu, aby zpět pohlédli na

tradij, gakožto na giaté pravidlo má věci této. Abylohm se obrazně wygádňili, musjme říci, že tradicj toliko průvodnj gest hvězda na bezmezném moři swobodného písma skamánj; ona též gedně pismá katwice gest w bauři a při hrůzných mračních pochybnostj. Katoijk.

16. Herderůw usudek o naší tradicj

Rozšířil se daleko plamen, světlo z světla a nechat poslednj plantjny hrubý knot do sebe pogal, a oni z nečisté látky swau potrawu braly, gakožto z částky gistá wěc gest; čím dálegi, wždytě předce čistěgšj plamen, a ten prwnj zagisté světlo nebes! plamen Božstwj. Herder.

17. Gak gedná protestantský rationalista?

Když protestantský rationalista na se to wzal, že nic wyššjho nad lidský rozum, za gehož zastupoe sebe držj, uznati nechce, totě tolikěž, gakoby slunce zgewenj Božjho dle swých domownjch hočin zřjditj chtěl. Oni usiluge o to, aby liteře písma swatého ducha swého wtiskl, dále mu nic na tom nezáležj, gestli geho božskau autoritacj zrušj, gen když zlatému teletí rozumu swého se klaněti může. Katoijk.

18. Gak gedná katolický rationalista?

Katolický rationalista naopak gedná. Gak gedenkrátě psané i nepsané slowo Božj přestálo

kritiku jeho umny, tať světlem jeho osvědomge
tmawé stezky a stránky rozumu swého. Blesky,
genžto skrze temnost starých dějin swěta prbni-
kaly, oblaka rozrážely, a nebesa, co sjele Božj,
otwjraly, paprskuj až posud skrze swau histori-
ckau záři ze swaté knihy w geho oko, ano na ne-
besa taužebně upřeno gest. Zwýšuj a sesiluj
switánj neb rozhraskowánj se ducha geho.

Tentý.

19. Herderowa proróctwj o protestantské biblj.

Stanet se dozagista, že *zgewenj a wjra Bo-
žj*, kteráž nynj toliko *kritikau* a *politikau* gest, o-
pět gednoduchau historiij a maudrostj pokolenj lid-
ského bude. Hubená biblj, (gakož gi nynějšj
protestanti učinili) wše sedmero uměnj starého a
tisjceru nowého swěta, gako sedm tučných kraw
Faraonských, do sebe požře, až nastane den,
genž skrze děge a činy wšicko odpečetj.

Alteste Urkunde des Menschen geschlechtu.

20. Nerozumné potrdánj cirkewnjmi stawy.

Kdoby ustanowenj cirkewnj wzhledem na Kri-
stowo nábozenstwj pauze proto chtěl *zawrhnuti*,
že *sám* nenj půwodem gegich, podoben by bý
člowěku, genž by si raděgi daleko zasel, a na
nebezpečenstwj zablautiti se wydal, nežby *ney-
kratěj* cestau chtěl giti, kteráž *zkuseny* přijel
mu ukazuge.

Professor Hagel.

21. Zaslepenost a nesvědomitost odpadce.

Odpadlý katolík, duchem věku našeho zaslepený, stojí před velebným chrámem, a spoluvěřící své, místo aby jim krásu a přiměřené uspořádání stavení toho okazati měl, na mnohé toliko peskvrny pozorné činí, kteréž jako v bari letějící vůz času našeho tam vstříkl, a kteréž usují opět slunce jednoho dne.

22. Neznaboh a křesťan.

Nechť mi neznaboh neb Pantheista své vsj útěchy prázdné učení káže: můg zdravý rozum proti tomu se zpjrá; nechat geho umělé důkazy, geho tmavá metafysika myšlénky mé zatemní: opustijmť geg, k nebesům wzhlédnu, a sstaupiw w hlubokost srdce swého, opět nalezám Boha, gegž mi odnjti chtěl.

Religionsfreund.

23. Newěreč pošetilost.

Dřwnjť gsau lidé owšem ti odbognjci zgeweného náboženstwí! Nikdo sám s sebau w takowém odporu nenj; oni we wjře i w newěře žádných neznagj mezj. Zpěčugjť se wěriti w tagemstwí náboženstwí, a wěřj w duši swěta a we wšeliké nemotornosti pantheisma, gešto w prawdě nepochopitedněgšj gsau, nežli tagemstwí neyswětěgšj Trogice Božj.

Silbert.

24. O též.

Ať něgaký podwadnjk cos potupného (o cirkwi katolické) proneso, a gisťj, hned tomu docela wěřj a dále to roztrubugj, byť i dwadecet hodnot wěrných spisowatelů neprawdu toho dokázalo. Wypisugjť námjtky newěroů wšech národů a wěků proti wjře našj, dělagice, gakoby mnohonásobná gich wywrácenj od bohoslowců katolických gim naprosto neznámá byla; ano přilhawagj bohoslowcům těm takowých pošetilostj, na něž ani nepomyslili gsau, gakož toho zcela nowá rauhawá kniha p. Zschoke z Arawy: *Die goldene Legende*“ opět nowým důkazem.

Tentýž.

25. Přechod od protestanta k deistowi a atheistowi.

Neyprwněgšj protestanti prawili: My smjme toliko wěřiti, co w pjsmě sw. wýslowně zgewenogest; rozum wšak určj prawý toho smysl. Zcela důsledně uzawjrali z toho Sociniáni: My tedy toliko to smjme za zgewenj powažowati, co se s rozumem srownáwá. Z toho zase wywodili deistowé: Rozum tedy k poznánj prawdy i bez zgewenj gest postačitedlný; následowně každé zgewenj zbytečné, neužitečné a tudjž i neprawé gest. Nyň rozumowali Atheistowé: Co o Bohu a o dušjch učj, rozumu na odpor gest, pauze tedy gen w materii neb hmotnost se wěřiti může. Rationalisté skončili ten průwod, řkauce: Materialismus wjce

do sebe obsahuge odporů a nemotornostj, než ostatnj saustawy wšecky; žádný tedy se z nich přijti nemůž.

Tentýž.

26. Newěrný cjrkwepřitel horšj než gegj nepřitel.

Plápolalil od galčlwa prápocowě stábla swěta a těla proti korauhwičce Kristowě, aby si zjskali poběhljků. Cjrkwepřitel neb obec Kristowa ne bezdůwodně připodobhugese k *lilium mezi trnjm*, a pjchnutj, která se gj od přátel stáwagj, gsau powždy ta neygedowatěgšj a neybolestněgšj.

Katoljk.

27. Fas est et ab hoste doceri.

Nižádné společenstwjenemůž bez mrawnosti státi, — nižádná prawá mrawnost ale bez náboženstwjen; gestitě tedy teliko náboženstwjen, kteréž obci pewné a trwanliwé podpory dáwá. Společnost bez náboženstwjen podobna gest lodj bez kompásu; loď w takowém stawu aniž swau cestu určiti může, aniž, že dostihne přjstawu, daufati smj.

Napoleon Bonaparte. *)

*) Tak mluwil 5. čerwna 1800. k farářům Mediolánským; že wěrně smýšlenj tomuto nedostál, wúbec gest známo, a dosti toho tušjm napotom pykal.

II. OZNAMOWATEL.

A) Literatura.

1. Ueber den Rücktritt kathol. Geistlichen höherer Weihen in den Laienstand. Mit einer Vorrede und Zusätzen von Dr. Fridolin Huber. Karlsruhe. 1833.

Ozývají-li se za našich dnů w cirkwi katolické hlasy, reformu w cirkewnj kázni žádající, byloby rovně tak nepravě jejich newšjmavě pominanti, ga-ko z druhé strany počítile, každé takové žádosti i hned bez rozmyslu powoliti a gi w skutek chtjti uvesti. Slowa apoštolowa: „Wšeho zkašęte, a což dobrého, toho se držte,“ časopisu našemu na čele napsaná, magj nám i zde býti pravidlem, zvláště gsme-li ubezpečeni, že činěná nawrženj ze šlechtných úmyslů pocházejí a gediné k zvelebenj cirkewnjho dobrého směrugj.

Že i přítomný spis z téhož úmyslu sepsán byl, nepochybuje recensent. Za tu příčinu si také umjnil předložení w něm zvláštňj domněnj w krát-

kosti posauditi, a ohledati, zdali by se z něho co použiti dalo.

Kdo vlastně tuto knížku byl sepsal, není udáno; w předmluwě se geom prawj, že giž před mnoha léty od gistého učeného katoljka we Frankfurtě na swětlo vydána byla. Předmluwu k tomu- to přítomnému wydánj sepsal Dr. Fridoljn Huber, genž za prospěšné uznal, knížku tu ze zapomenutj wytrhnauti, a ta zde předložena ponawrženjknowému uwáženj předložiti.

Dr. Huber negen že důwody spisowatele schwaluge, nýbrž co wúbec známý nepřitel katolického bezženstwj wynasnažuge se některé námjtky, gimíž se bezženstwj zastává, w rozmlauwánj mezi biskupem a knězem wywrátiti. Spis tento neboguge zpřjma proti cølibátu, aniž zrušenj geho zúplna žádá, nýbrž spjše geg schwaluge, (strana 9.) „geli-kož gest ustanowenj toto ctihodné, z něhož, powážjme-li bez předsudků geho powahu neb ducha, welmi mnoho dobrého wyplýwati může. Cjrkew latinská ustanowila geg duchownjm wyššjch swěcenj za zákon, — on wetkán gest'gak we zpráwu cjrkewnj, taki w rozdávánj swátostj, úzce gest spogen s ziskem obcj zemských, zakořeněn pewně mnohými stoletjmi, tauto starobylostj wážným učiněn a w mjněnj obecném welmi u sazen, tak žeby nebylo radno naprosto geg zrušiti.“ — Než spis. mjnj, žeby některé škody, které z tohoto cølibát-njho zákona pocházegj, tjm se odstraniti daly, kdyby duchownjm, kterjby se k ostřjhánj téhož zákona nedostatečnými cjtili, bylo powoleno do stawu swětského překročiti. Tjmto způsobem daufá spisowatel (str. 11.) „sprostj se duchownj staw swých nespokogéných, neužitečných a nemraw-

ných audů, mnohonásobná pohoršenj se umenšj, a tomuto důležitému stawu nawrátj se opět ona potřebná wážnost, na gegjž téměř auplnau ztrátu wůbec a hlasitě se taužj.“ Poněwadž se ale protitomuto ponawrženj w učenj katolickém nemalé obtjžnosti naskytugj, wynasnažuge se spis. ge všemožně odkliditi. Wůbec panuge w katolické cjrkwí to domněnj, žeby přestaupenj kněžj do stawu swětského katolickému učenj se proti wilo, gešto wyznáwáme, že se w dušjch na kněžstwj swěcených nezrušitedlné znamenj wtiskuge. Dle tohoto znamenj čili charakteru tak podstatný gest rozdjl mezi knězem a laikem, že onen wěčně ku kněžstwju přináležeti musj, nemoha nikdy giž laikem se státi. Tomu učj zřegmě všeobecný sněm Tridentský w sezenj 23, kap. 4. an dj: „Si quis dixerit, per sacram ordinationem non inprimi characterem, vel eum, qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, anathema sit.“ Slowa tato dosti gsau srozumitedlná, a neméně i snadno gest z tohoto nezrušitedlného znamenj nemožnost takowéhoto přestaupenj do laického stawu dowoditi. Náš spis. se ale domejšlj, že se obtjžnost snadno znikagij z téhož kanonu proti přestaupenj do laictwa takto uložiti dá, an dj: „žeby kanon ten vlastně gen proti Protestantům čelil, kterj žádného podstatného rozdjl mezi kněžjmi a laiky uznáwati nechtěli, twrdjce, že dle pjsma swatého všickni laici spolu také kněžjmi gsau, a tudy učenj katolické o nezrušitedlném znamenj zawrhowali.“

To ale, dj spis., že on nikterak nemjnj, nechtěge učenj tomu o nezrušitedlném znamenj a podstatném rozdjl mezi knězem a laikem ani w tom neyemenšjm ugjmati, nýbrž že genom to prawj,

* *

„že kněžj zewnitřně ze swěho auřadu propuštění, a zewnitřně mezi laiky přesazení býti mohau, ačkoliw gim wnitřně toto znamenj kněžstwj, tento newyhladitedlný charakter zůstáwá.“ Zde bychom se ale rádi tázali, co sobě asi spis. předstawuge tímto nezrušitedlným znamenjm, podstatný rozdjl mezi knězem a laikem zakládajcjm, pakli toho domněnj gest, že znamenj to knězi na wždy zůstáwá, že kněz *wnitřně* nikdy laikem býti, zewnitřně ale že se s njm předce co s laikem nakládati může. Nač ma třeba toho nezrušitedlného charakteru, pakli si ho wěřcjj wšjmati a dle něho k němu chowati se nemagj? Má-li tedy tento newyhladitedlný charakter něgaký mjtj význam, musjt osobu, kteráž geg přigala, k gistým gj na wždy zůstáwagjcjm práwům uzpůsobiti. Gaká by to ale mohla býti práwa, geštoby nikomu žádné powinnosti neukládala, a gichžby žádný šetřiti neměl? Než, spis. dokládá dále na str. 22., že se toto přestaupenj do swětského stawu s duchem staré cjrkwě docela srownáwá. A gaké uwodj důkazy? Předně prawj: „Ono znamenj, kteréž člowěk w swátosti křtu dosahuge, gest také tak newyhladitedlné, a předce, gak wúbec wědomo, byli mnozj pokřtěnj z obecnstwj cjrkwewnjho wywržení, a tudy mezi pohany a publikány počteni. Proč by tedy i při tomto znamenj kněžstwj podobně přesazenj mezi laiky státi se nemělo?“ —

Než, kdo pak medle spisowateli prawil, že s wyobcowanými z cjrkwě zúplna tak gako s opravdowými pohany a publikány nakládáno bylo, a že si gich cjrkwě naprosto newšjmala, a že práwě pro toto znamenj wtištěné gim na křtu swatém za zwláštňj powinnosti nepokládala wšemožně se přičiniti, by tito wyobcowanj od uložených pokut

oswohození a. w. lúno gegj zpět přiwedeni byli? Newyswědčuge-li to dostatečně cjrkewnj historie? Ony, na str. 24 — 33 uwedené příklady o některých do laictwa přesazených kněžjch, — kteréž ale z weliké částky ani sem nepatřj — co medle dokazugj, nežli že se tu neb onde něco přihodilo, co se s dnešnjm giž rozwinutým učenjm o nezrušitedlném charakteru kněžském ne docela srownáwá, což se také w potomnjm wěku, když tento rozdjl mezi knězem a laikem ostřegi pogat byl, nikdy nepřipustilo. Každý poznáwá tu dostatečně, mnoho-li prawdy zówěrek spisowatele, který z rozwláčného rozumowanj swého wywoditi usiluge, w sobě obsahuge: „Kněžský charakter zůstáwá wždy nezrušitedlný w duši; w smyslu *dogmatickém* nemůže se kněz laikem státi; neboť toto rozeznáwagjcz znamenj wždycky w sobě zachowá; ale w *občanském* ohledu může se laikem státi, gelikož před očima lidskýma *posluhowatelem tagemstwj Božjch* přestáwá býti.“ Nezdá-li se, gakoby spis. řjci chtěl: Prawda sice gest, a cjrkew katolická tomu učj, že se kněz nikdy laikem státi nemůže, ale w obecném žiwotě netřeba se tohoto dogmatického ustanowenj držeti? Gak krásná to důslednost!

Druhau obtjžnost proti přestaupenj do stawu swětského se namjtagjcz předkládá spis. na str. 39. „Poněwadž z kněze učiněnému laiku charakter duchownj wždycky zůstáwá, a poswěcenj geho odegmauti se mu nemůže, mohlby snadno tohoto swěcenj saukromj zle užjwati, a takowé náboženské činy wykonáwati, kteréžby náboženstwj naše zlehčiti a w obojch hrozné pohoršenj způsobiti mohlly, tak gako se ona powědomá bágka o Husowi roznášj, že na cestě k upálenj gestě celý pekarský

sklad plný ohleba gest konsekrowal. Z takowého tedy přeloženj kněžj do stawu swětského nemělaby cjrkew žádného užitku, neboť by mohli swého swěcenj náramně k zlému užjwati, i proti zápowědi mohli by saukromně *platně konsekrowati*; potom byly by poslednj věci horšj prwnjch.“

Tuto překážku usiluge spis. tjm odstraniti, že cjrkwí přičjtá moc ustanowiti, aby laikem učiněný kněz žádného ze swěcenj vyplýwagjeho činu *platně* wykonáwati nemohl. (str. 40) Geho hlawnj důwod gest nasledugjcj. „Předstawenj ojrkewnj nemohau sice kněžjm odegmauti poswěcenjm udělenau moc k odpauštěnj hřjchů a proměňowánj těla Páně; wšak oni ge mohau u wykonáwánj těchto swátostj obmeziti. Což se sice rozhřešowánj dotýče, nepodlěhát owšem žádné pochybnosti, poněwadž se udělená práwomocnost zpět wzjti může, neb wedlé učenj katolického nepožaduge se k platnému wykonáwánj pokánj pauze genom poswěcenj, nýbrž také od biskupa uděleného wyslánj anebo oddánj kněze k něgaké určité obci, tak sice, že kdež jurisdikcj nenj, také rozhřešenj neplatné a marné gest. Gakož tedy cjrkew odegmutjm jurisdikcj neb práwomocnosti knězi u posluhowánj swátostj pokánj překážku klade: tak podobně zgewno gest, že také tjmže způsobem pokračowati může, chtjc geg od konsekracj odmrštití. Potřebj gen prohlásiti, že každá konsekracj mezi laiky přesazeného kněze neplatná gest.“

Proti tomu nawrhugeme, žeby se cjrkew w neodwodný odpor zapletla, twrdjc, že knězi od Boha dána gest moc rozhřešowati a poswěcowati, a že lidé tuto moc předce w gistých případnostech wyzdwjhnauti, anebo gak se spis. wygádruge, ob-

meziti mohau. Katolická cirkew zde mnohem důsledněji jedná, než se spis. domejšlj; ona učj, že moc skrze swěcenj kněžjm udělená takowá gest, že gj nikdo odegmauti nemůže, zůstawagjo mu i tenkráte, byt mu třeba z důwodných přjčin zpowěď i konsekracj zapowězena hyla. Zpowjďá-li aneb poswěcogeli předce, dopauštj se sice welmi těžkého hřjchu, ale oin geho neplatn. gest. toliko při sw. zpowědi. Neb k platnému posluhowánj swátostj pokánj, mimo moc k rozhřešowánj swěcenjm udělenau, pohledáwá se také k rozhřešenj schopná osoba. Schopen ale gest genom ten, nad njmž knězi saudnj úřad od cirkwe udělen gest; rozhřešj-li ale předce někoho, genž jurisdikcj geho podroben neni, neplatné gest toto rozhřešenj; nikoliw ale proto, gak se spis. domnjwá, že mu práwomocnost bad' neni dána, anebo gest wzata — neboť, gak swrahj okázáno, nemůže nikdo tuto moc odegmauti, — nýbrž proto gest neplatné ono rozhřešenj, poněwadž k udělowánj swátosti potřebné materie (způsobné osoby) tu nebylo.

Zcela ginák ale shledáwá se to při konsekracj. Zde totiž, gak mile chléb a wjno přjtomny gsau, k wykonánj konsekracj žádné překážky neni. Kněz může wždy a we wšech přjpadnostech platně poswěcowati. Nehodnost kněze anebo ginau něgakau přjčinu nemůže spis. za důwod neplatnostj pokládati; sic by se k weliké škodě wěřjcjch nikdy s gistotau určiti nedalo, stalo-li se skutečně proměněnj čili nic; gakožby i podobně s onau domněnkau, žeby nehodný kněz platně nekonskrowal, weškeré učenj katolické cirkwe de opere operato padnauti muselo. Protož za bludné pokládá recensent domněnj oněch theologů, gešto (str. 56) pra-

wj, žeby wečeře Páně od kacjů a wyobcowaných z cirkwe nemohla se platně poswěcowati; oni s tjmto domněnjm swým o samotě stogj, a gsau také sněmu Tridentškémn přímo na odporu, kterýž zřetelně ustanowil, že swátost oltárnj nehodnostj neb hrjšnostj kněze nikoliw znečistěna nebýwá. Nařizenj některých partikulárnjch sněmů ustanowujících, by ti, kdež od kacjřských biskupů biřmowáni a na kněžstwj poswěceni byli, opět znowa biřmowáni a poswěceni byli, nenj žádnan námjtkau proti pozdějšjm, wýslovným prohlášenjm cirkwe všeobecné: že se zde k platnosti swátostj na prawowěrnost rozdawatelů žádného ohledu bráti nemá. Nynj tedy samo sebau se wywrátj, co spis. str. 45. twrdj, žeby cirkew gisté překážky při konsekracj ustanowiti mohla, gakož se to při swátosti manželstwj stalo; nemožnost tohoto ustanowenj vyplýwá z předešlého. Rowněž tak málo dowoditi se dá mjněnj spisowatelowo ze slow řjmského Pontifikálu, kdež se při degradacj kněze řká: *Amovemus a te, quin potius a te amotam esse ostendimus potestatem offerendi Deo sacrificium, missamque celebrandi.* Nebo kdyby prawdiwé bylo, co spis. w tomto citátu prawj, (str. 56) že swrženému s kněžstwj moc k poswěcowánj odgata gest, tjm by se mnohem wjce dokazowalo, než spis. dowoditi mjnj, a protož co argumentum nimium probans nic by nedokazowalo! To cjtj také i sám spisowatel, a tudy zmjrnil swé domněnj tau přjsadau: *že se mu zdá*, gakoby w těchto slowech Pontifikálu onen smysl ležel.

Recensentowi se ale zdá, čemuž i také kontext swěděj, že to slowo: *potestas* genom *powolenj* k slawenj wečeře Páně znamená, kteréž takowé-

mu knězi odgato bývá. Obtížnosti, tomuto překročenj mezi laiky w cestě stogjcy, spis. nikoliw neodklidil.

K závěrce musj geště recensent připomenauti, že sobě spis. o tom přestaupenj do swětského stawu přjliš mnoho dobrého slibuge. W prawdě welmi diwno gest, gak se gen nadjti může, žeby tjm staw kněžský swé wáznosti opět nabył; gešto práwě k powýšenj této wáznosti onen rozdjl mezi knězem a laikem od cjrkwě w tom způsobě ustanowen byl, aby, kdež ho giž gednau stává, nikdy opět zrušen nebył, a žádný kněz laikem státi se nemohl. Giž to gediné mohlo by naděgi spisowatełowu poněkud zmařiti. Než, slyšme, na čem gi zakládá! On sobě předstawuge, žeby takowým přestaupenj do stawu swětského ctihodný řád kněžský oněch nespokogených, neschopných a nemrawných audů — pakliby se w něm někteřj nacházeti měli — se sprostil, čjmž by mnohým pohoršenjm přjtrž učiněna byla. — Toť by owšem nemalý zisk byl, kdyby se ho tjmto prostředkem skutečně dosáhlo. Co ale, pakli se po bedliwém uwáženj nestatečnost geho okáže? Walná část oněch skutečně nespokogených zwolila tento staw gen proto, poněwadž se kgegich zaopatřenj giných wýchledů nenaskytowalo. Po gegich wstaupenj do stawu kněžského okolnosti tyto u málo kterých se změnily. Má-li gim tedy spomoženo býti, nenj dosti, když se gim dowolj do stawu swětského přestaupiti, nýbrž potřebj také o gich budaucj zaopatřenj se postarati, sic by welmi skrowná částka tohoto powolenj použití mohla, a staw kněžský podržel by při tom wšem wětšj djl oněch nespokogených. Tak též ani neschopných a nemrawných by se tudy ne-

zhostál; neb kteří k duchowenstwj nástatežnj gsau, ku kterémuž se tolik let pripravowali, budou tjm méně k ostatnjm stawům schopni; a kteří w mrawjch gsau nezřizeni, a tjjž duchownj staw dobrowolně opustj; pakli by ge ale cirkew k tomu přinutila, powstaloby z toho geště wětšj pohoršenj. Mnozj z těchto záwadnjch duchownjch mohliby takowého powolenj snadně k zlému obrátiti, hledjce beneficia všemožně wysšati, a všelikerymi prostředky se obohatiti, aby napotom, kdyby z kněžského stawu wystaupiti měli, pohodlný žiwot sobě pripravili. Nezřjodka by se stáwalo, žeby práwě šlechtnějšj muži, netraufajce sobě s dobrým swědomjm w tomto stawu setrwati, a magjce dostatečnjch schopnostj w giných stawech swé zaopatřenj naleztj, duchownj staw u welikém počtu opauštěli; geštoby naproti tomu méně šlechtnj, nepracowitj a neschopnj, kteříby sobě gen s těžkostj ginák chleba dobytj mohli, w duchownjm stawu pozůstali. Tjmto způsobem by se tedy snadně státi mohlo, žeby takowé překročenj, mjsto co by prostředkem býti mělo k zwelebenj cti a wážnosti kněžského řádu, geg spjše geště hlauběgi sněžilo.

Důwodná-li tedy ona stjžnost spisowatele (str. 11.), že wážnost stawu duchownjho nynj wúbec tak hluboce gest klesla, tedy recensent připomenauti musj, že k powýšenj toho tak důležitěho řádu potřebj gest po lepšjm a přjhodnějšjm prostředku se ohlédnauti, nežli tento zde ponawržený gest.

Fr. Přihonský.

2. Katechetiky oder: Der Beruf des Seelsorgers, die ihm anvertraute Jugend im Christenthume zu unterrichten und zu erziehen; nach seinem ganzen Umfange dargestellt von Dr. Johann Bapt. Hirscher, Prof. der Theologie zu Tübingen. Tübingen, bei Heinrich Laupp. 1831. str. XVIII, 660, 8.

O tomto výborném spisu katechetickém znj gednohlasná chwála ze všech literárnjch listů; protož nemůžeme opominauti, i české duchowenstwo s njm seznámiti, aby tudjž, co výborného se w něm předkládá, i w našj vlasti uwedeno a rozšjřeno bylo.

Kdokoliw spis tento bedliwěgi ohlédá, zagiště k swému potěšenj nasledujcjj přednosti w něm nalezne.

Předně z celého tohoto spisu wěge ljby duch *srdečné a prawěnábožnosti*. Wšudy a při všech příležitostech spisowatel se o to snažj, aby wšecky žádosti k Bohu se wztahowaly, by se záhy bázeň Božj, a láska k němu pečliwě pěstowala, a duše djtek opravdowě nowě zrozena byla w Duchu swatém, tak aby Kristus hlawnjm byl cjem a středem, okolo něhož by se wešken nábožný a mravný žiwot pohybowal.

Neméně panuge w něm *pauhé a čisté* náboženstwjj. Protož žádá spis. by z katechisacjj wšeckoj wyhostěno bylo, cokoli k zgewenému slowu nepřináležj, a co toliko gest přjměsek neb wýklad něgaké školy, něgaké společnosti, aneb co gen něgakého wěku zwláštnej gest. Za tauto přjčinau wylaučeno býti má z wyučowánjj mládeže, co gen z nábožného aumyslu smyšleno; co nedůwodné, co pauze k školnjmu bádánjj, ne pak k zgewenj Božjmu příslušj. Tak u př. nedůwodné gest, co se w

některých starších i nowějších katechismech nachází o dokonalém stavu prvního člověka, kterýž se tak vylučuje, jakoby již byl vyššího zdokonalen nepotřeboval; neboť ačkoliw geg písmo sw. velmi sličnými, neporušenými mocnostmi a powahami opatřena předstawuge, předce nikde neprawj, žeby již wšj maudrostj swrchowaně byl oswjčen. Nedůwodně, prawj, mnozj sobě předstawugj Otce nebeského před smrtj Kristowau toliko-oo uraženau, hněwiwau welebnost; takowéto předstawenj, dj on, odporuge přjmo zgewenj Božjmu, kteréž práwě w tom Otcowu lásku w celé gasnosti a welikosti nám ukazuge, že gednorozeného Syna wydati ráčil za člověka, kterýž ho ani neznal ani nectil, chtě, by každý, genžby w něg wěřil, měl žiwot wěčný. — Smyšleno gest, dj dále, anebo aspoň nedowoditelně, co se w některých katechismech, (dle analogie s něgakým králowským dworem) o mocném působenj Swatých, o vlastnostech a powahách muk očistcowých; o úřadech gednoho každého kůru andělského; o powaze těla Kristowa w žiwotě panny Marie a t. d. přednášj. Gestič docela nemjstné, a gen k školastické spekulacj se hodj, chtjti tagemstwj sw. náboženstwj zewrub wyswětlowati, a to Kterak wyskaumati. U př. w gakém poměru tři božské osoby wespolek stogj? Kterak Duch sw. od Otce a Syna vycházj? anebo wyswětlowati potřebu smjrné smrti k ukrocenj uraženého a rozhněwaného Božstwj, a t. d. Wšecká tato skaumánj přinásegj u mládeže wjce škody než užitku.

Mimo to sohwaluge se nám tato kniha swau wšestrannostj. Spisowatel powažuge člověka co bytnost we všech mocnostech geho nerozdjlnau, a protož ta-

ké chce, aby katecheta stegně a zároveň na všechny mohutnosti ančinkoval, na jeho rozum, cit i na vůli. Totož pak vším právem; neb vzdělává-li toliko rozum, anebo gen cit, anebo gen vůli, anebo vzdělávaj-li se tyto mocnosti nestegně, gedna wjce, druhá méně, tedy zniká již w dětinstwí člověka něgaká gednostrannost a nepravidelnost ducha, a gest w přirozenj duše tolikéž co srostliny a zakrnělosti w těle, kteréž podobným způsobem powstávaj, když se totiž některým audům powoluge, druhé pak se swjraj. Snažj-li se katecheta gen neustále rozum vzdělávati, uwodj obyčegně takowau suchotu w mysl, že napotom náboženstwí člověka ani nezahřjwá, ani neobžiwuge, ano při ustawičném wygasňowánj přiwede mládež tak daleko, že se z nj skeptikowé stanau, kteréž všechno, co sobě nemohau z důwodů, z rozumu wzatých, wyswětliti, w pochybnost berau a zawrhuj. Wzdělává-li ustawičně a gedině cit a srdce, nadělá z nich poetických, přepiatých citliwců, pietistů, a podryge snadně w gegich srdci prawau, k všelikým těžkým činům hotowau lásku k Bohu. Bude-li opět gim předkládati samé powinnosti, učinj gim náboženstwí nepřjgemné a způsobj i to, že k Bohu; gakožto k Otcí swrchowaně laskawému nikdy důwěrně wzhlédati se nenaučj. Když se ale všechny tyto tři hlawnj mohutnosti člověka stegnau měrau vzdělávaj, vzniká w srdci žiwá nábožnost, kteráž celého člověka progjma a we všech případnostech geg wzhůru pozdwihuge.

Dále vyniká tato kniha žiwau, wraucj dogj-mawostj. Poněwadž spis. sám všechny náboženské prawdy gasně poznává, hluboce cjtj, a praktickau

potáznost gegich prohlédá, tudy ge také amj před oči čtenáře žiwé a dogjmawě předstawiti. Gako w těle lidském wšecká krew ze srdce wychází, a opět k srdci praudj: tak se i zde wšecky prawdy z prwotnjho půwodu, z pramene žiwota preyštj, a opět k němu se wracegj; tento pak pramen wšeho náboženského žitj gest Kristus. Gako gest žiwot Krista Ježíše žiwé náboženstwj, tak podobně gest učenj, geho žiwot předstawugjoj, *učenj žiwé*. W tom záležj prostě ono tagemstwj, kterak se učenj křesťanské obžiwiti může, poukazovánjm totiž na Krista. „Kterak pak se můžeme lépe a účiniwěgi přeswědčiti o přirozenj a vlastnostech, o radách a wůli Otce, gako *patřenjm na Syna*? Gak se k upokogenj swému lze gistégi ubezpečiti, že zgewená nám cesta k spasenj wede, gako wzhlédánjm na toho, kterýž gest sám *tato cesta* . . . Wškeré ewangelium se zgewilo *skutečně* w Synu Božjm, a w něm patrně se nám zesmyslňuge. Pročby byl sic Kristus tak welikau cenu na wjru *w osobu swau* byl pokládal, a nebyl raděgi na přigetj *učenj swého* doléhal?! Kdo widj mne, prawj, widj Otce.“ W tom také gest přjčina, že učenj náboženské, když se toliko w pauhých průpowědjch, *odlaučeně* od osoby Kristowy, předkládá, mrtwé a bezdušné gest, byť sebe důwodněgi a prawdiwěgi tyto wýpowědi wymyšleuy a rozwedeny byly. Nenjť tu obžiwugcj duše. Tudy takowá suchota a galowost w mnohých kázanjch, a naproti tomu ono nezpytatedlné bohatstwj a obžiwugcj oheň w listech apoštolských, kteréž wšecko na Krista potahugj.

Co však spisu tomuto neywětšj ceny dodává, gest geho *praktický záměr*. Wšecko tu ze žiwota wzato a k žiwotu obráceno. Kdo se o tom pře-

swědčiti žádá, čti u př. mezi ginými 492. str., kde cwičenj se w ctnostech poraučj a okazuge kde, gak a na kterých wěcech se zvláště začátečníci cwičiti mohau w ctnostech; tu wcházj i do těch neymenšjch případnostj dětských, poukazugje, kterak se i w maličkých počátcjch základ položitj může k samostatnosti a k mrawnj sje, kteréž proto gediné se mnohým nedostává, poněwadž w namáhánj a w přemáhánj sebe, samých wčasné cwičení nebyli; nebo zapřjti se nedá, že duch náš teprw tenkráté prawé swobody neb zwolnosti nabýwá, když se odporne žádosti rozumu podrobowati naučil. — Gak důmyslně k praktickému záměru nawádj, widěti gest zvláště, an ukazuge, gak se magj djtky k swátosti biřmowánj a k sw. oltáňj připrawowati.

Konečně geště gednu přednost této výborné knihy podotknauti musjm, totiž horliwé snaženj spisowatelowo, by wraucj lásku a šetrnost k cirkwi katolické wzbudil. Poněwadž wěk náš nádherne na cirkew katolickau pohljžj, gest owšem welmi příslušno poukázati, kterak člowěk skrze cirkew nábožensky wychowán býwá, a že gj tudž ono starowěké gméno *Matka* wšjm právem příslušj; neboť ona gako pečliwá matka djtky swé gednomu, společnému Oci — Bohu — wychowává. Na rozličných mjstech činj učitele pozorny na maudrý pořádek cirkewnjho roku, gak krásně se dogmatická i historická stránka křesťanského náboženstwj we výročnjch swátcjch předstawuge, a kterak dobrý katecheta těchto mu podaných přjležitostj welmi prospěšně použitj může. I na oko nepatrných obyčegů nábožných wšjmá sobě spisowatel, a ukazuge, w gakém duchu se zakládaj. Tak

mezi jinými dotýká se obyčejně při bití hodin, gendná o myšlenkách, kteréž pohled na Boží muka v nás zbuditi může; o nábožných cwičenjích při wstáwánj a kladenj se na lože; o připamatowánj, když se okolo hřbitowa gde; o pozdrawenj: Pochwálen buď Ježíš Kristus — a t. d. Na str. 393. ukazuje, kterak gména Swatých, kteréž djtky na křtu sw. přigjmaj, působiti mohau na mravné wzdělánj křesťana, a geg k nasledowánj pobádati. — Chciť zde na příklad slohu geho vlastnj slowa uwésti.

„Uiberhaupt bildet ein tüchtiges Volk seine Jugend unter Hinweisung auf die grossen Männer seiner Vorzeit, auf die Helden, die für ihr Vaterland und Volk Leben und Gut einsetzten and opferten; um wie viel mehr wird die christliche Kirche ihre Jugend durch den Hinblick auf die grossen Männer ihrer Geschichte bilden und begeistern müssen. Das zu thun liegt auch tief im Geist und im Bildungsverfahren der katholischen Kirche. Mögen ihre Katecheten ihren Geist begreifen! — Gerade hier zeigt' sich aber der Schaden einer *anktrchlichen* d. i. einer solchen Zeit und theologischen Richtung, wo die Ehrfurcht vor Jenen, die dem Evangelium durch ihr Blut den Sieg mit erstritten haben, so sehr erloschen ist, dass man, ob sie einer öffentlichen Verehrung werth sind, streitet, und nicht selten die ihnen erwiesene Huldigung *Heidenthum* nennt.“

Gíž z tohoto kratičkého přehledu lze se domysliť, gaké ceny do sebe spis tento má. Dle geho základu nenj katecheta toliko učitelem náboženstwj, nýbrž gest spolu i *wychowatelem*, a nawedenjm k wychowatelstwj rozšířil spis. znamenitě obor Katechetiky; a tjm přiblížuge se krásně k duchu a powaze cirkwe prwotnj.

Co se pak saustawy spisu tohoto dotýče, rozvrhne se celá Katechetika na dvě knihy.

Knihá prwnj rozvrhne se na čtvero djlů.

Djl. prwnj, jedná o obránj katechetického předmětu. (Učenj o králowstwj Božjm). Djl. druhý. O spořádánj předmětu. Djl. třetj. O vzdělánj a představenj předmětu. Djl. čtwtý. O katechetickém přednášenj.

Knihá, druhá jedná o *wykonáwánj* katechetického auřadu. Tato opět rozpadá na dvě oddělenj. *Prwnj*. Kterak se slowo prawdy w nábožný, wnitřnj, žiwot proměňuje. *Druhě*. Kterak se w žiwotě zewnitřnjm na gewo dáwá. — Wšeho, co se we wšech oddjlech a částkách obsahuje, nelze pro skrownost mjsta ani powrohně wyčjsti.

Posléze nemohu opominauti, co důwodný recensent Frýburský o tomto spisu soudj, an dj: Zmocnj-li se nábožný a ušlechtilý duch, kterýž zde wládne, wšech učitelů, w gichž rukau knihá ta se nacházej, můžeme se tau naděgj kogiti, že w oboru katechetickém tak hogné aurody wydá, gakěž někdy w cirkwi prwotnj učenj Pantenowo, Origenowo a Klementa Alexandrinského gest wydalow.

— rn. —

3. *Przyjaciel chrześcianskiéj prawdy*. Czasopismo theologiczne dla oświeceniá i zbudowaniá kapłanów nayprzód, a potém katolickich chrześcian. Uložone przez X. Michala Korczyniskiego Dra. s. Theol. Dziekana kat. Przemyskiego. Rocznik I. Zeszyt I. Styczeń, Luty, Marzec. W Przemyslu w Drukarni biskupiéj Obr. Gr. kat. 1833.

(Přjtel křestánské prawdy. Časopis theologický k oświecenié nejprw kněžj a potom katolických křestianů. W Přemyslu, w králowstwj Halickém.)

Uloženj aneb plán spisu. Tento časopis vycházeji bude ročně we čtyrech swazcích 24 až do 30 archů všeho. Cena předplatnj ustanowuge se na 2 zl. 30 kr. stříbra ročně. Sklad wnitřnj práce té takowýto zachowáwati se bude: 1) Zhůry bude wždy řeš o něgaké důležité prawdě náboženstwj; 2) potom powj se něco w předmětu týkagjcjm se mrawnosti. O obogjm mluwjc, zachowá se ohled na potreby křesťanů katolického wyznánj. 3) Dále nastupj buď krátké pogednánj o vlastnostech neb powinnostech duchownjho pastýře, aneb wylóž se některá částka našj liturgie, gegjch obradů a t. d. 4) Znamenitěgšj částku práce zanjmati wždy bude wědomost o žiwotu, spisech, činech některého znamenitého muže katolické cjrkwě z časů dáwněgšjch i nowěgšjch; po čemž porownánj obaudwau nastupj. 5) Rubrika: Literatura zawjratj bude zpráwy o wycházenj užitečných spisů, zaměstnává se gegjch rozbjránjm, powzbuzowánjm ku podnikánj užitečné něgaké práce pro cjrkwě a t. d. 6) Pod rubrikau: Rozmanitosti umjšťowati se budau listowé pastýrštj, zpráwy o powýšenj, o úmrtj duchownjch osob w Haliči, wědomosti o misjch, o wázněgšjch přjhodách w cjrkwě a t. d.

Prwňj tento swazek obsahuge I. O wnitřnj činnosti a diwných následcjh našeho sw. náboženstwj. II. Že rozum lidský beze swětla zgewenj wstawu by nebyl poznati co zlé, co dobré, čeho se chrániti, co činiti náležj, aby se Bohu ljbiti mohl. Že desatero přikázanj předčj welmi maudrostj swých ustanowenj zákonodárce všech neywzdělaněgšjch národů, učenj pak Ježjše Krísta, co se týče mrawnosti, podiwnau wyniká čistotau, wznešenostj, a w užasnutj přiwádj i neyauhlawněgšj proti-

wnjky křesťanstwj. III. Gaký má býti žiwot kněžj. Z listu 34. s. Hieronyma k Nepociánu. IV. Známost o žiwotu, činech, pjsmech welikých mužů w cjrkwí katolické, z dáwněgšjch i nowěgšjch časů (sw. Jan Zlatoustý). V. Liternj zpráwy. VI. Rozmanitosti: Sasy, Francía, Řezno. O sektě Simonistů. Listiny týkagcj se biskupstwj Přemyslského. List G. M. biskupá Tarnowského.

B) Rozličnosti.

Cjrkewnj zpráwy a nowiny.

Z Rakaus. Weřejné listy udáwagj osobnj počet towaryšstwa Ježšowa w Haliči a Štýrsku nasledowně: W Staréwjsce nacházj se **14** kněžj, **12** nowiců, **12** posluchačů filosofie, a **10** bratrů (fráterů.) W Tarnowě (kde koleg s konwiktem a gymnasium spogena gest, a také filosofické wědomosti se přednásegj,) obýwá **31** kněžj a deset bratrů. W Nowém Sandowě, kdež se w bohoslowj mladj řeholnjci jesuitštj wyučugj, nacházj se **10** kněžj, **4** bohoslownj žáci, a **8** bratrů. Pro tak nazwané mis-sj a k pomocnictwj w duchownjch prácech ustanoweno gest asi **40** kněžj a **6 — 8** bratrů.

W Štýrském Hradci, kdež zwláštjn přjzně p. knjzete biskupa požíwagj, žiwo gest **10** kněžj, **20** nowáčků a **3** bratrů.

Z Padowy. Geho Milost Cjsař Rakauský kázal práwě také welmi krásný klášter Benedik-

tinský nedaleko Padowy, Praglia nazwaný, řádu Benediktinskému nawrátiti, odewzdaw gim spolu wšecky — posud neprodané statky, kteréž o všem newelké gsau, předce ale postačitedlné prostředky k obžiwenj zde potřebných řeholnjků poskytugj. Gestič to prwnj klášter w zemjch rakauských, kterýž s nawrácenjm statků obnowen byl. Biskup Padowánský wydál za tauto přjčinau pozwánj na wšecky Benediktiny Lombardsko - Benátského králowstwj. Všickni, kromě dwau, přigali toto podánj s radostj, anobř také geště několik giných k zemjm rakauským ani nepřináležejcejch žádalo sem o přigetj. Gešto wětšj djl těchto duchownjch giž ginde zaopatřen byw pohodlnějšj žiwot opustil, aby se řeholnjmu powolánj oddati mohl, tedy přjklad této horliwosti na tamnj oby watele welmi prospěšně působj.

Z Frýburka. Gistá společnost cjrkewnjch kněžj w knjžectwj Sigmarinském wznesla na arcibiskupský ordinariát Frýburský prosbu, w njž o swolánj duchownjho sněmu provinciálnjho žádagj. W této prosbě odwoláwagj se na uzawřenj vysoké Badenské komory, (16 Prosince 1832) kdež ustanoweno, by k rozhodnutj cjrkewnjch otázek, a k ustanowenj pořádku w duchownjch zprávách sněmy swoláwány byly. Žadatelé wyznáwagj, že ge k prosbě té gediné powolánj swé pobádá, gelikož přjsahau se zawázali se wšj možnostj, mrawnau i duchownj, k wyššjmu cjli napomáhati, od kteréž přjsahy ge žádná mocnost, žádný wýrok rozwázati nemůže. W tomto sněmu dokládagj, že nemjnj gako odpůrcowé, nýbř co přátelé katolické cjr kwe gednati, a swau snažnostj cjrkewnj ředitele w

trudném powolánj gegich podporowati, by moci swé k prospěchu wěřjčich užjwati mohli, držjce se přjnsně onoho starowěkého, we všech stoletjch obwyklého práwa, kteréžto isněmem Tridentským utwrzeno gest. — Práwo to dowozugj obšjrně z dekretů starých sněmů, a z weliké takowýchto sněmů užitečnosti, kteréž wůbec a wždy w cjrkwí katolické uznáwana byla. Mezi giným uwodj kanon 39. sněmu Kostnického, genž znj: „*Frequens conciliorum celebratio agri dominicij præcipua cultura est, quæ vepres, spinas, tribulos hæresium, errorum et schismatum extirpat, et vineam Domini ad frugem uberrimæ fertilitatis adducit, illorum vero neglectus præmissa disseminat atque fovet.* Na to uwáděgj pamětné mjsto z Protestanta Jana Müllera (*Geschichte der Schweiz. Eidgen. III. B. II. Lob der Konzilien*) genž p̄jše: *Es ist kein gewisseres Rettungsmittel in der Welt für die Hierarchie, als wenn ihre Verbesserung durch sie selbst geschieht ohne fremde Hände, welche gemeiniglich sonst mehr eine Leidenschaft als der Eifer des Guten leitet a t. d.* Nikdý, prawj, nebylo tak newyhnutedlně potřebj společného rokowanj a uwažowanj gako práwě nynj. Má-li cjrkw nabyti moci a sjly, aby k swé samostatnosti se pozdwhla, nemůž se to státi ginák, leč zbuzenjm společného smyslu, obecným a bratrským rozmlauwánj na sněmjch. Neyvyššj důležitost cjrkw gest, upewniti wjru w swau důstognost; to pak se gen tenkrát stane, když cjrkw dokáže, že opravdowau wůli má wšecky nedostatky naprawiti. — Mezi předměty, kteréž obzwláštne a přede všemi ginými w uwáženj wzjti se magj, ponawrhugj: a) wybjránj desátku; b) cjrkwenj obřady, konánj litur-

gie w gazyku materském. c) Naprawenj kagicné kázně, zwláště zpowědi, by účinná byla na mrawy. d) Sňatek manželský, kterýž mage býti základem obce i cirkwe nynj u mnohých swé ho-
dnosti a swatosti zcela gest zhawen, an geg z ney-
opowrženějšj strany powažugjce, w tělesnau, občans-
skau i duchownj záhubu se uwrhugj. — Z tohoto po-
slednjho článku zdá se wyswjtati, že hlawně gen na
zrušenj duchownjho bezženstwj narážegj.

Ku konci ohražugj se žadatelé proti těm, genž-
by gim gegich krok za zlé pokládati chtěli, uwo-
djce z Howia řeč synodu Mechlinského, kdež se
prawj: *Optandum sane esset; ut nemo contra id,
quod verum, justum et sanctum est, quod canoni-
bus veteribus, quod denique novo juri summi con-
cilio Tridentini conforme, suæ ecclesiæ consuetu-
dines allegat, sed evelli obedienter patiat, quod
per inolitam consuetudinem male succrevit, ut me-
liori plantæ locus fiat.* —

Gaká na tuto žádost nasledowala odpověď, ne-
mohli gsme se až potud dočjsti.

Z Paříže. Moniteur Algerien od 10. dubna
oznamuje, že francauzská králowna katolickému
chrámu algirskému stkwostný ornát obětowala. We-
likonočnj slawnost byla welmi nádherně konána.
Nynj pracugj na ozdobenj wnitřnjho djlu kostela.
Dlážděnj a oltář má býti z bjlého mramoru.

W Jubileum sebralo se w Pařížských farnjch
kosteljch pro djtky, gichž rodiče na cholera ze-
mřeli, 40,000 franků. I lidé potřebnj snažili se té-
hož milosrdného skutku se zaučastniti.

Z časopisu Veridique. W biskupstw
Manském (Mans), genž w sobě neykrásnějšj kragi-

nu obsahuge, usneslo se několik kněžj o obnowenj řehole Benediktinské usilowati, gmenowitě pak tak nazwané kongregacj sw. Maura, genž sobě w předešlém wěku historickými a diplomatickými pracemi nesmrtedlných zásluh dobyla. Pod ochranau biskupa Manského, genž ge w úmyslu tomto podporuge, poštěstilo se gim, že probošstwj Solemes-Sables na břehu řeky Sarthy dosáhli. Dne 11. čerwence l. r. umjnili si zde se shromážditi a kongregacj tuto w skutek uwěsti. Prozatjm sestáwa toto shromážděnj z desjti osob, djlem kněžj djlem laiků. Přjzniwci shledáwagj nynj přjspěwky k zwellenjenj tohoto ústawu.

P. Chateaubriand zaslal při této přjležitosti gdnomu z oněch zakladatelů list, w němž z obnowenj tohoto srdečnau radost na gewo dáwá, přjznáwage se, že i on k prospěchu náboženstwj a učeného wzdělánj po obnowenj téhož řádu taužil, kterýžto druhdy tak mnohých mužů ctnosti a wědám zaswěcených počjtal. K zawjrce tohoto listu žádá, by také geg do počtu titulárnjch Benediktinů přiwětřili, gimž on všemožně napomáhati se obětuge.

Z Pařjže. Sekta Johannitů, genž se nedáwno w Pařji wyskytla a práwě nynj swými diwadelnjmi obřady a chlubnými řečmi všeobecnau zwědawost na sebe obrátla, welikan ránu utrpěla od Templářů gižného Francaužska, kterýž se proti tomuto nekřesťanskému a bláznowskému počjnánj na odpor stawj. Gegich reklamacj stogj w Gazette du Lanquedoc. Tuto čteme, že 1. Unora h. r. držáno gest kapitolnj shromážděnj welikého konwentu taužjocjch po rytjrským pásu nábožného a bogowného řádu sw. wogska chrámu Jerusalémského.

(Grand Convent des aspirans à la ceinture de chevalier de l'ordre religieux et militaire de la sainte milice du temple de Jérusalem.) Při tomto shromážděnj nagiti se dali: Čtyři bratři z Querey, čtyři z Albigeois, přednostowé domů Tarbeského, Bagnèrského, Gavarriéského, Salieského, St. Beat, Avignonského, Toulonského, Carcassonneského a z giných 16 měst krage Lanquedockého. Bratr Ludwjk Josef, Proprior Lanquedocký měl přednj mjsto w nepřjtomnosti zástupce welkomistra Ludwjka Augusta Marie, genž nynj w Palestině swatá mjsta nawštěwuge.

Přednosta oznámil, že w Paříži gakás frank-masonská sekta (pod náwodem Fabra Palaprata) gmeno Templárů si oswogila, a netoliko roztržky, nýbrž i kacjrstwj zarazila; že řeholj i ustanowenj téhož řádu se odřekla, nepředkládajc žádných důkazů prawého původu swého od starých Templárů; při tom wyznal také, že po wyzdwiženj tohoto řádu římským Papežem nikomu nepřislušj práwo k žiwotu geg wzkrjsiti. Gim, doložil přednosta, že nynj nic giného nepozůstává, nežli obnowenj geho žádati. Tito Reklamanti příkládajj si gen ten titul: Žadatelé rytjrského pásu. (Les aspirans a la ceinture de chevalier de l'ordre etc.) Oni protestugj proti názwu: Templárů, kterým se sekta tato welebj, a prohlášugj, že se wždy pewněgi k cjrkwí katolické přiwinugj, uznáwagjce, že gedinému Papeži přislušj práwo něgaký od geho předků zrušený náboženský řád wzkrjsiti, spolu také twrdj, že ona nowá sekta w žádném spogenj nestogj s nábožným řádem Templárským, kterýž wygjmage některých záwadných audů geho, přjzně Papežů a králů požjwal. Shromážděnj těch-

to Aspirantů wzkládá na Propriora Lanquedockého žádost, by přítomnou protestací na Propriory a přednosty domů provinciálních zaslal, aby se i také z těchto krugů podobné protestací vydaly a w nowinách prohlásily. Gistému učenému uloženo gest, by všechny staré listiny, řádu Templárského se týkající a až potud w rukopisech se nalezající, w Paříži tiskem se vydaly. Tím se nepochybně mnohé zprávy osvětlí a poprawí, genž o tomto řádu zdáwna se roznášely.

Z Paříže. Nowá sekta Templárská, kteráž půwod swůg od býwalého řádu Templárského dowoditi usiluje, slawila dne 20. Ledna wečer swé prwnj shromážděnj, při čemž dle gegich obyčejge wykonáwány byly náboženské obřady k zaswěcenj mjsta k shromážděnjm ustanoweného. Dwěře této modlitebnice osazeny byly městskými strážemi, a wnitřnj sijně ozdobeny byly třjbarewnými korauiwemi. Wzadu wál templárský praporec, řečený „Le Beauseant“ a dwa giné praporce, gedn bjlý modře prauhowaný, druhý čerweným křížem ozdobený. Obraz Jakuba Molayé, poslednjho přednosty někdejších Templářů a několik starých oděnj wiselo na piljřjch. Na gednom oltáři ustawen byl trůn a několik čerweným aksamjtem wyloženyh sedadel. Osmou hodinu počal hudebnj kůr, genž na gednom oddělenj gallerie umjstěn byl, hráti marš, a Welkopřewor řádu, p. Besuchet, před njmž třj lewitě kráčeli, a gegž 12 rytjřů a obřadnjků prowázelo, wystaupil na oltář. Rytjři přioděni byli obyčejem starých Templářů, totiž bjlaw, wolnou tunikau a čerweným křížem na prsau. Bjlý plášť, genž nápodobně čerweným křížem ozdoben, přehozen byl přes ramena. Na hlavě měli bjlý hedwáb-

ný baret s strakatým peřjm. Nosj též šawle a ostruhy. Welkopřewor prohlásil we gméno Templárů, při čemž všickni šawle swé wytasili, že chtj w toto mjsto se uwázati a zde obyčegem prwotnj cjrkwě (!) služby Božj konati, za Ludwjka Filippa a zástupce národů se modliti. Lewita přistaupil nynj k oltáři, na powýšeném mjstě wystaweném, na němž pulpjt s modlicj knihau, nádoba s swěcenau wodau, bobková rätolest a třjnožka stála, na njž kadidlo páleno. Na to byl Welkomistr Bernard Raimund do sboru uweden. Když na řeč odpowěděl, kterauž Welkopřewor na něg učinil, a w kteréž mrawné, lidomilenské (philantropické) a nábožen-ské aučely téhož řádu wyložil, slawena byla od prwnjho Lewity mše, an zatjm druzj dwa Lewité křjž, chléb a wjno na oltář položili. Mše čtena byla gazykem francauzským kromě sborných zpěwů Kyrie eleyson a Miserere, kteréž mužskými a ženskými hlasy prozpěwowány byly. Po přečteném Ewangelium wystaupil rytjř *Barginet* z Grenoblu na kazatelnu, a držel řeč, kteráž historii řádu Templárského obsahowala. Šest ženských, gimž Kannonistky řjkagj, přioděných mušeljnovým záwogem, twářj však nezastřenau, ohodilo kolem a shromáždowalo almužny. Prwnj Lewita swětil chléb a wjno, a rozlámaw chléb na kusy a několik kapek wjna na něg wyliw, přigal wečeři pod obogj Welkomistr, rytjři a páni přigjmali tjmžě způsobem. K zawjrce tohoto obřadu řečeno bylo od prwnjho Lewity požehnánj. Rytjři wytasili opět swé šawle a sbor wyšel tjmž řádem, kterým gest přišel. Tito Templári wyznáwagj o sobě, že gsau gedinj a prawj učedlnjci Kristowi, a že oni gen sprawedliwá Ewangelia magj. Časopis francauzský nazwaný

Union dj o nich: „Gistá pod gménem Templářů w Paříži známá frankmasonská lóže vydává se býti pokračowatelem slawného řádu Templárského. I wytworilať sobě poslaupnost welkomistrů w nepřerušném pořadji od Jakuba Molaye, genž za Filippa krále franckého odprawen byl, až do Fabrė Palaprata, nynějšho Welkomistra. Od tohoto poslednjho poswěcen byl na biskupstwji Abbė Chatel, (známý gakožto zakladatel nowé francauzské cjrkwě). Poněwadž se ale Abbė Chatel za neyvyššj hlawu tak řečené francauzské katolické cjrkwě prohlásil, a od Fabrė Palaprata oddělil, tak gako se zase Abbė Auzou od Chatela odlaučil, tedy wyrhli Templáři tuto nowau francauzskau cjrkwě ze swé gednoty, a použili toho přjhadného okamženj k uwedenj od nich tak nazwaného kultu prwotnj cjrkwě. Gako se sekta St. Simonianská nynj rozpadává, tak daufáme zagde i tato sekta w směšném počjánj swém.

Z Londýna. Počet katoljků, genž w Irsku tak hogný gest, že na 6 millionů katoljků sotwa *geden* million protestantů padá, množj se i w Anglicku přepodiwným způsobem. W Londýně, kdež přestupowánj ke katolictwji méně se stáwagj než ginde, počjtalo se 1826. giž 133,110 katoljků, gešto r. 1818. gen 79,380 se nacházelo. W Manšestru a w okolj tamnějšjm bylo roku 1772. gen 22 katolických křtů, a r. 1830. bylo gich giž 1687. Zde měli katoljci tři prostranné kaple, nedáwno ale wystawěna byla pod gménem sw. Patricia čtwrtá na způsob kříže, gegjž šjřka obnášj 117, a na neyužšjm mjstě 57 střewjců. Rozmáhánj se katoljků w Liverpolu musj nám neméně potěšitedlné býti; roku 1806. počjtalo se protestantských křtů 3247, a katolických asi

584, však roku 1829. bylo protestantských 5152, a katolických 1760 — roku 1830. bylo gich giž 2115. W Brightoně, královském sjdle, kdež až posud sami gen protestanti obýwali, zakaučil Lord Bristol, genž sám gest protestant, za swé vlastnj penjze mjsto k stawenj, na němž též swým vlastnjm nákladem pěkný katolický kostel stawěti dáwa. Biskup Bayens, na straně západnj otewfel wloni welmi krásnau kolegi w Badhu, kdež také seminář založen býti má. Princ Leopold, nynějšj král Belgický, chtěl toto nádherné stawenj kaupiti, nynj se ale katoljci w drženj geho nacházegj. We Stronghorstě stawj Jesuité slawný chrám w go-tickém způsobu pod zpráwau welmi slowutného stawitele Londýnského. W Nottinghamu shromáždili wyslancowé společnosti pro náboženskau reformu, genž celau zemi probjhagj, mnoho tisje lidu we welkém městském diwadle, kdež geden z nich řeč držel, sebe a společnjky swé welikomysl-nosti přjtomných poraučege. Nagednau ale pozdwihl se wšeobecný křik: Pryč s reformacj; ať žigj katoljci. Kazatel musel s zahanbenjm sestaupti.

Z Rus. Pro uwarowánj pohoršenj, genž rušenjm řeholnjch slibů powstáwa, nařjzeno gest od neyvyššj státnj rady ruské, aby gedenkaždý, kdož z řeholnjch slibů propuštěn býti žádá, prwé od swé konsistoře k wěrnému setrwánj w řeholi napomenut byl. Pakli by ale na swé žádosti stál a do o-becného žiwota wstauptil, nesmj žádný swětský úrad zastáwati, aniž w té kragině, kdež co řehol-njk obcowal, se usaditi, ba ani w nižádném z obau hlawnjch měst bydleti, a to sice až do progitj sed-mileté pokuty, kteráž na toto přečiněnj ustanowe-na. Žádá-li ale řeholnjk něgaký, genž giž do poku-

ty aneb aspoň do podezřenj byl upadl, ze slibu propuštěn býti, tedy má k duchownjmu saudu pohnán, a wedlé geho nálezu z řehole býti wyhoštěn. Takowýmto se ale giž nikdy nedowoluge w okolj swého kláštera anebo w některém hlawnjm městě se usaditi, a byl-liby w tom kdo postižen, má se k wogenské službě do Siberie poslati.

Řeholnjci, na něžby se dowedlo, že čin něgaký duchownj staw hyzdjcz zpáchali — kromě kriminálnjch prowiněnj — aneb kteřjby po wystálých trestech se nepolepšili, magj od duchownjho úřadu z řehole býti wyhnáni a wrchnosti swětské odezdáni.

Li w on'ský kraginský list roku letošnjho obsahuge nasledujczj statistické náwěštj o katolické cjrkwí w Rýze. Obec ta byla před 50 léty tak nepatrná, že nebyla ani s to gen gednomu knězi skrze celý rok obžiwu opatřiti; nynj wychowává gich wjc, kteřj w rozličných gazycjch kážj. Za gedno stoletj rozmnožila se desateronásob. Letos počjtá k 4000 katoljků. Roku 1761 dosáhli Rýzštj katoljci modlitebnici; w roku pak 1783 byli giž w stawu vlastnj kostel a wěž wystawěti. Hlawnj část záležj negen z Němců a Poláků; nýbrž i z Lotyšů. Geště roku 1783., když za rozmáhajczjm se počtem katolických obywatelů w Rýze k stawenj kostela přinuceni byli, nacházel se mezi nimi welmi skrowný počet Lotyšůw. Když ale kostel wystawen byl, a Jesuité geg obdrželi, začali gsau w krátkém čase i w gazyku lotyšském kážanj držeti. Od té doby rostla lotyšská neb letická obec neustále, a katolické kněžstwo neopominulo i této částce rozličné poučné a náboženské knihy podáwati. Nynj má lotyšská - katolická obec zwláštnj modlicj

knihu, obšjrný katechismus, asi 299 stran w 8vu, kancionál 494 stran, a přeloženj nedělnjch a swá-
tečnjch ewangelij 112 stran. Tyto lotyšské knihy
gsau w Mitawě tištěny, což gisté znamenité gest,
gešto gazykem lotyšským kromě oněch kragin w
celé Ewropě gedwa deset osob mluwj.

Z Kytage. Mezi barbarské obyčege slepé-
ho pohanstwa w Kytagi náležj i ta nelidská ukřut-
nost, že otcowé magjce wjce djtek, by ge žiwiti
a wychowáwati nemuseli, noworozeňátka psům
za pokrm předhazuj. P. Vincenc Maria d' Osimo,
ewropegský missionář, nařjká sobě w swých listech
Propagandě zaslaných na tuto přehroznau ukřut-
nost, gjžto w kragině Chen-Si očitým swědkem
gest byl. Při tom ponawrhuge, žeby se tomuto
zlému w oné kragině aspoň poněkud přjtrž učiniti
mohla, kdyby se w gistém k tomu odhodlaném
mjstě dostatečný počet kraw wychowáwal, a tyto
zahazované djtky mlékem se krmily, kterého gim
wlastnj matky odpjraj. Domýšlj se, žeby se to
asi s 2000 řjmskými skudy (4000 zl. stř.) zaprawiti
mohlo. Kongregacj Propagandy, která w nynějšjch
okolnostech řjmské obce žádně nowé wydánj na se
přigmauti nemohla, wydala z straay toho zwláštnej
powzbuzenj wěřjejm. Kardinál Pedicini, Præfekt
Propagandy, dal oznámiti notu, w njž důležitost
tuto křesťanům na srdce klade. Tato nota dostala
se také k redakcj časopisu Voce de la Verità w
Modeně wydáwaného, kdež se o tom welmi horli-
wě gedná. K tomu ohledu byly také i w Modeně
podpisy sbjrány, i složeno bylo 1636 lirů. Zna-
menito gest, že žádný z dárců se negmenowal. Bu-
de-li mji toto podpisowánj stegného průchodu i w

ostatnjch mjstech itálských, lze se nadjti, že geště wětšj nežli žádaná summa se shledá. —

Propúgčenj důstognosti.

Za *Rektora* vysokých škol pražských na rok školnj 1834. wywolil slowutný senát akademický Důstogného Pána, Pana *Maximiliana Millaura*, cisterciáckého řádu Wýšebrodského kapitulára, Doktora w bohoslowj, cjs. král. weřegného a řádného profesora pastýrské opatrnosti na vysokých školách pražských, sķaumatele žadatelů beneficij w arcibiskupstwj pražském; spisowatele děgů theologické fakulty, té samé wyslaužilého děkana, kr. společnosti nauk a wěd řádného člena, gednoty národnjho museum w řjdcjm wýboru spoluaudu a t. d.

U m r t j.

Dne 31. srpna b. r. zesnul w Pánu Wysoce Důstogný pán Karel Bor. Frant. Fišer, nedáwno zwolený probošt wysoce důstogné wždy wěrné kapitoly hlawnjho chrámu Paně u swatého Wjta na hradě pražském. Narozen byl dne 22. Čerwna 1762. w Žatči. Po dokonanjch studiijch libomudrckých wstapiw do řádu premonstrátského na Stráhowě obdržel gméno Amandus, a stráwil zde několik let. Když pak od cjsaře Josefa, slawné paměti, zřjzeno bylo obecné seminarium, musel se i on s ostatnjmi řeholnjky w ně odebrati. Wystapiw na to ze řádu premonstrátského knězem cirkewnjm se stal. Swěcenj na kněžstwj přiřgal od W. D. biskupa Litoměřického Ernesta hraběte z Waldšteinů roku 1788., a 15. Srpna we Woršicjch na statku k Litoměřickému kapitolnjmu dě-

kanstwj patřicjm prwnj obět mše swatě slawil. Po témž nawrátil se opět do obecného semináře, kdež pod zprávou tehdejšího rektora, geště posud žigicjho pl. tit. wysoce důstogného pana biskupa Hurdálka praefektem studugjcjch bohoslowců učiněn byl.

Roku 1791. dosáhl po smrti swého důstogného předka Křištofa Fišera učitelkau stolicí řeckého gazyka a nauky wýkladné nowého zákona, kterauž swým důwodným, potřebám cjrkewnjm přjměrným wyučowánjm k obecne spokogenosti skrze 18 let ozdobowal. Roku 1809. došel důstognosti metropolitského kanownjka u sw. Wjta na hradě Pražském, kdež w úradě kazatelském swými gádrnými řečmi skrze 4 léta gest wynikal. Dwakráte powýšen byl za Rektora Pražské University; ozdoben auřadem duchownjho referenta u vysokého c. k. Gubernium, w roce 1823. wywolen za kapitolnjho děkana a roku 1833. dne 21. Srpna per acclamationem za kapitolnjho Probošta. Tého wšak hodnosti použil toliko 14 dnj, neboť 31. Srpna t. r. o pětnau mrtwicj byw raněn, swátostmi umjragicjch zaopatřen na wěčnost se odebral. Byltě prawý, přjsný a neauhonný kněz, saukromný dobrodinec lidský, muž učený i šlechetného a wážného smeyšlenj. Pokog popeli geho, genuž tisjceru žáků žehná.